UNDERDÅNIGA YTTRANDEN

I ANLEDNING AF

LANDTFÖRSVARSKOMITÉNS

DEN 19 JUNI 1882 AFGIFNA

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

LANDTFÖRSVARETS ORDNANDE.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN.
1882.

A.

Kongl. krigsundervisningskommissionen

angående den del af förslaget till grunder för ny härordning, som rörer officersbildningen.

Underdånigt memorial.

Genom nådig remiss af den 9 augusti detta år har Eders Kongl Maj:t behagat infordra krigsundervisningskommissionens underdåniga yttrande öfver den del af förslaget till grunder för ny härordning, afgifvet den 19 juni 1882 (art. III, §§ 42 och 45 och art. IV §§ 51—53) som rörer officersbildningen, och går nu kommissionen att afgifva detta utlåtande.

Ifrågavarande förslag föreskrifver såsom vilkor för vinnande af anställning såsom officer att, utom deltagande i de för alla gemensamma militäröfningarne uti skolorna, hafva aflagt maturitetsexamen, hvaruti ingår såsom fordran att hafva deltagit i sammanlagdt 4 månaders rekryt- och förberedande korpralskola vid regemente eller trängbataljon, fördelade på 2 år, och att hafva förvärfvat de militära kunskaper och färdigheter, som anses behöfliga för att blifva vice korpral; att derefter hafva bevistat en 6 månaders officerskurs och aflagt officersexamen, hvilken sednare antagligen, utom praktiska öfningar, kommer att omfatta hufvudsakligen endast krigslagar, tjenstgöringsreglemente och exercisreglemente för det vapen, volontären tillhör, någon närmare kännedom om detta samma vapen och dess stridssätt jemte grunderna för de öfriga vapnens organisation och användande. Derefter kan befordran till *värnpligtig underlöjtnant* ega rum, såvida den sökande i öfrigt visat sig ega lämpliga befälsegen-

skaper. Den, som derefter önskar befordran till fast aflönad löjtnant, skall genomgå 6 månaders instruktionstjenstgöring vid trupp, hvarefter han kan beordras till krigsskolan, om han dertill anmäler sig och befinnes lämplig. Derstädes aflagd examen gör honom kompetent för befordran till *fast aflönad löjtnant.*

Enligt nu gällande bestämmelser för inträdet vid krigsskolan fordras, utom de vanliga fysiska och moraliska vilkoren, att hafva aflagt maturitetsexamen, med för artilleriet och fortifikationen vissa höga betyg i matematik, samt att hafva fullgjort de för befordran till underofficer stadgade vilkor och vara vid regemente eller corps anställd såsom sergeant öfver stat. Tillser man nu hvilka de anspråk äro, som vid de skilda vapnen skola uppfyllas för utnämning till sergeant, och den tjenstgöringstid, som dertill erfordras, så blir resultatet att de vid krigsskolan under de föreslagna bestämmelserna inträdande eleverne komma att vara ungefär jemngoda med de under nu gällande föreskrifter dit beordrade, och om något företräde möjligen torde böra tillräknas eleverne efter den nya planen, så torde deremot kursen vid krigsskolan i det stället komma att något litet förkortas, så att de från krigsskolan utgående eleverne i båda fallen med skäl kunna antagas vara ungefär lika dugliga i teoretiskt och praktiskt hänseende. Men, om så är fallet, blir dock skilnaden mellan den nuvarande och den föreslagna organisationen, hvad officerscorpsernas lägre grader vidkommer, ej oväsentlig derigenom, att den under nuvarande organisation från krigsskolan utexaminerade eleven endast vinner anställning såsom underlöjtnant, under det att han enligt det nya förslaget med ens skulle inträda uti löjtnantsgraden. Redan under nuvarande förhållanden anmärkes ej utan skäl, att de nyutnämnde unge officerarne ej äro fullt mogna att leda manskapet och föra befäl öfver stundom hela kompaniet, (sqvadronen, batteriet). Detta är en brist, som troligen alltid kommer att förefinnas hos flertalet unge män, som ej ännu hunnit förvärfva den erfarenhet i tjensten och den befälsvana, som fordras för att rätt fylla anspråken på en officer. Men denna brist är dock af mindre betydenhet, om den endast uppenbarar sig uti lägsta officersgraden. Under nuvarande organisation qvarstår den nyutnämnde officern vanligen 4 à 5 år såsom underlöjtnant före sin befordran och har derigenom tillfälle att under gemensam tjenstgöring och umgänge med något äldre kamrater inhemta kännedom om den vigtiga del af tjensten, som endast genom praktik som befäl kan förvärfvas. Under dessa första år inskränkes hans tjenstegöromål vanligen till den dagliga tjensten och de dithörande exercisöfningarne, och endast undantagsvis

kommer han i tillfälle att föra eget befäl öfver någon talrikare trupp. Visserligen skulle nu genom komiténs förslag de nyutnämnde löjtnanternes tjenstgöring, sedan antalet officerare inom denna grad blifvit i ej ringa mån tillökt mot för närvarande, till stor del komma att öfverensstämma med underlöjtnanternes. Men man får icke glömma, att anspråken på en officer i löjtnantsgraden måste ställas högre än på en i underlöjtnantsgraden. Löjtnanten står närmare kompani-, (sqvadron-, batteri-) chefen än hvad underlöjtnanten kan göra. Tjenstens detaljer hvila till stor del på löjtnanterne och åtminstone de äldre bland dem måste vara beredde att, när som helst så påfordras, fylla kompani-, (sqvadron-, batteri-) chefens plats så i afseende på det rent militära, som det ekonomiska inom kompanierna.

Väl kan man säga att, då ett rikligare urval till faste officerare bland samtlige värnpligtige underlöjtnanter kommer att stå vederbörande till buds emot förhållandet för närvarande, måhända något större naturlig fallenhet för yrket öfverhufvud borde kunna påräknas inom den nya löjtnantsgraden, men detta är ej nog. Erfarenhet och befälsvana äro de oundgängliga egenskaperna löjtnantsgraden framför allt behöfver och detta desto mer då truppen utgöres af rekryter eller värnpligtige ynglingar, än då den består af gammalt invandt manskap, som känner sina åligganden.

Om krigsundervisningskommissionen ej kunnat undgå framhålla denna anmärkning mot de vilkor, som den nya härordningen uppställer för vinnande af anställning som fast aflönad löjtnant, så vill kommissionen ej dermed säga, att den ogillar komiténs förslag i ämnet eller anser den utbildning de unge officerskandidaterna skola erhålla otillfredsställande, men oundgängligt torde vara, att de nyutnämnde löjtnanterne i regeln under de första åren, efter sedan de lemnat krigsskolan, komma att flitigt användas uti regementenas rekryt- och korpralskolor, och således der beredas tillfälle att komplettera hvad som enligt kommissionens ofvan uttalade åsigt, felas för deras fulla kompetens. Emellertid synes det kommissionen, att de anspråk, som härordningsförslaget uppställer för ernående af löjtnantsgraden, äro *ett verkligt minimum, hvaraf ej det ringaste kan eftergifvas.*

Det värnpligtiga befälet är i alla arméer, der det finnes infördt, en nödfallshjelp, som man måst tillgripa för att vid en mobilisering fylla behofvet af befäl, hvilket ingenstädes kan under freden hållas fulltaligt. Att anspråken på detta befäl icke kunna sättas så högt som på stambefälet ligger i sakens natur. Huruvida nu den uti härordningsförslaget ifrågasatta utbildning för de värnpligtige officerarne skall

komma att visa sig tillfyllestgörande eller ej, synes krigsundervisningskommissionen utomordentligen svårt att bedöma, innan institutionen ännu trädt i verksamhet och blifvit pröfvad åtminstone under fredstjenstgöring.

Bland de ynglingar, som årligen aflägga maturitetsexamen, finnes otvifvelaktigt ett antal, som eger bestämda anlag för militäryrket, och desse äro sjelfskrifne att vinna anställning såsom fast aflönade officerare. Men man må ej antaga att sådana anlag äro allmänt förherrskande, och sjelfva det af komitén anförda faktum, att för närvarande de fleste regementschefer äro öfverlupne med ansökningar af ynglingar, som önska blifva anstälde såsom officerare, är i det hänseendet ej fullt bevisande, då säkerligen många andra motiv än varmt intresse för krigsyrket dertill bidraga. Af de aspiranter, som blifva utgallrade vid kommendering till krigsskolan, eller som redan på förhand motse, att de af en eller annan anledning ej der skola vinna inträde, komma måhända icke så få, och kanske just de, som hafva starkaste hederskänslan, att genast vända sig från en bana, som för dem bjudit på missräkningar. Huruvida sedan bland de öfriga, som qvarstå och ingå bland det värnpligtiga befälet, mera allmänt kan påräknas det intresse och den energi, som ensamme äro i stånd att af dem bilda ett användbart befäl i första officersgraden, detta synes vanskligt att afgöra. Om kommissionen emellertid vill fasthålla hoppet, att de under de af komitén föreslagna vilkor antagna värnpligtige underlöjtnanter kunna blifva af verkligt gagn, stöder kommissionen detta hopp derpå, att alla dessa unge män dock genom föregående studier erhållit en grad af förståndsodling, som, då ett allvarligt upprop ställes till dem, bör tillåta dem, att under mera erfarna kamraters och förmäns ledning inom ej allt för lång tid göra sig dugliga till fyllande af den för dem afsedda plats uti landets försvar. Att emellertid den befälsutbildning, de erhålla under freden, är nog svag, har komitén redan såsom sin åsigt uttalat, och hvarje minskning deruti skulle ofelbart göra hela institutionen förfelad.

Angående de redan befintliga officersskolorna, krigsskolan, artilleri- och ingeniörhögskolan samt krigshögskolan, har komitén ej ifrågasatt annan förändring än den som kan blifva en följd af ett ökadt antal elever. Krigsundervisningskommissionen anser ej heller att vid dem behöfva vidtagas några väsentligare förändringar med anledning af den nya härordningen, och om denna äfven skulle komma att öfva något

inflytande på t. ex. tiden för lärokursen vid krigsskolan, torde Eders Kongl. Maj:t tillåta kommissionen att i sinom tid derom afgifva underdånigt utlåtande.

Stockholm den 25 september 1882.

B. ABR. LEIJONHUFVUD.

C. G. Breitholtz. J. O. B. Stecksén. Axel Rappe.

H. Thulstrup. Knut Posse.

Ch. D. Tottie.

B.

Kongl. medicinalstyrelsen

öfver komiténs förslag till ordnande af härens sjukvård

Stormägtigste, Allernådigste Konung.

Genom nådig remiss den 9 sistlidne augusti har Eders Kongl. Maj:t täckts infordra medicinalstyrelsens yttrande, senast före utgången af oktober månad, öfver underdånigt betänkande angående landtförsvarets ordnande den 19 juni 1882 af den till förslag i ämnet i nåder förordnade komité, i hvad detta betänkande angår härens sjukvård.

Med anledning häraf får styrelsen afgifva följande underdåniga utlåtande i de punkter styrelsen funnit vara från dess sida särdeles förtjenta af uppmärksamhet.

Till en början får styrelsen i underdånighet fästa afseende dervid att, kort innan nu ifrågavarande af landtförsvarskomitén afgifna betänkande till Eders Kongl. Maj:t afgafs, ett annat förslag angående ordnande af arméns sanitetsväsende blifvit i underdånighet afgifvet, nemligen af militära helsovårdskomitén den 12 april förlidet år, hvilket kommit till styrelsens kännedom genom ordföranden i denna komité. Enligt i nåder lemnadt uppdrag innefattades deri förslag till en förändrad organisation af militärläkarecorpsen och sjukvårdsmanskapet på grund af den erfarenhet, som vunnits under de senare årens krig och derefter erhållit tillämpning i de flesta europeiska härar, samt framställdes dels organisation af sanitetsväsendet med förutsättning af en härordning, hufvudsakligen grundad på allmän värnpligt, dels ett öfvergångsförslag, afsedt att tillämpas på den organisation, hvilken

armén för närvarande eger. De principiela utgångspunkterna i dessa båda förslag äro från hvarandra afvikande, och styrelsen har derföre velat underkasta desamma en jemförande granskning.

Utbildningen af sanitetstruppen och dess underbefäl samt sanitetsväsendets organisation i fred och i fält synas härvid vara de båda frågor, som i främsta rummet förtjena att uppmärksammas.

Hvad som hufvudsakligast skiljer landtförsvarskomiténs förslag från det närvarande förhållandet i afseende på utbildning af sanitetstruppen är, att redan under fred sjukvårds-underbefäl för densamma vid särskilda undervisningsanstalter eller sjukvårdsskolor utbildas och erhålla fast anställning vid arméns regementen och corpser, nemligen sjukvårdssergeanter af första och andra klass, hvilka under fälttjenstgöring kunna befordras till sjukvårdsfanjunkare; samt sjukvårdskorpraler och vice korpraler af stammen. Vid hvarje trängbataljon skulle nemligen finnas en gemensam stamrekryt-, korpral- och sergeantskola, som fortgår under 12 månader, med undantag af korpralskolan, hvilken fortgår 8 månader. Denna skola omfattar en trängskola och en sjukvårdsskola.

Äfven värnpligtigt sjukvårdsmanskap vid trängen skall redan under fred utbildas och undervisas vid särskilda skolor, enligt bestämmelserna att vid hvarje trängbataljon skola finnas beväringsrekrytskolor, fördelade i trängskolor och sjukvårdsskolor, till hvilka manskap till ett bestämdt antal inkallas och erhåller utbildning under 70 dagar, rent militär vid stamträngskolan, och i sjukvård vid stamsjukvårdsskolan, hvarom dock några närmare bestämmelser icke finnas angifna.

Denna utbildning af sjukvårdsunderbefäl och manskap redan under fred utgör tvifvelsutan ett stort framsteg med afseende fäst vid sanitetstruppens framtida duglighet.

Militära helsovårdskomiténs förslag i detta hänseende synas dock innefatta ännu säkrare garanti för sjukvårdsmanskapets ändamålsenliga utbildning.

Detta förslag innehåller nemligen, att till underofficerare vid sanitetscorpsen befordras för dessa befattningar lämpliga sanitetskorpraler, hvilka genomgått sanitetsunderofficerareskolan vid allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm, der undervisningen, utom militära ämnen och trängtjenst, omfattar grunddragen af militärhygienen, kännedom om den reglementerade sanitetsmaterielen, lilla chirurgien, blodstillningsmedlen, antiseptiska förbandsmetoden, öfning i anläggning af immobiliseringsförband, i anæstesering samt i förvaltningen vid fältsjukhus

och sanitetskompanier, allt under ledning af vederbörande *läkare*. Hvad sanitetskorpraler och stamsoldater angår, antages årligen, bland såsom sanitetssoldater approberade rekryter vid sanitetscorpsen, ett erforderligt antal underbefälsämnen, hvilka anställas till tjenst vid sanitetscorpsen såsom stamsoldater under ett år samt derunder genomgå en sanitetsunderbefälsskola vid militärsjukhuset i distriktets hufvudgarnisonsort, i hvilken skola, utom militära ämnen och trängtjenst, alla de kunskapsämnen, hvari sjukvårdssoldater för närvarande undervisas, skola inläras. De skickligaste och dugligaste befordras till korpraler, de öfrige qvarstå som stamsoldater i sanitetscorpsen; de, som af båda kategorierna icke äro behöfliga vid sjukvården i fred eller vid sanitetskompaniernas kadrer, hemförlofvas med andra årets sanitetsrekryter, men äro skyldiga att inställa sig till två allmänna repetitionsöfningar inom militärdistriktet. Den värnpligtiga sanitetstruppen består af sjukvårds-, sjukvaktare- och förbinderisoldater. Rekryter för de båda förra kategorierna öfvas i 70 dagar vid militärsjukhusen, der de erhålla undervisning i sjukskötsel i allmänhet och särskildt öfvas i sårades upptagande, i anläggande af första förbandet samt bårexercis, och fördelas derefter på grund af kunskaper och skicklighet i sjukvårdssoldater (den högre klassen) och sjukvaktaresoldater (den lägre klassen). Förbinderisoldaterna undervisas dels, i trängtjenst, dels i sjukes och sårades transport. Till en början, innan sanitetscorpsens organisation blifvit genomförd, kan undervisningen i trängtjenst, men ej i andra ämnen, försiggå vid militärdistriktets trängbataljon. Det värnpligtiga sanitetsmanskapet skall inställa sig till en af sanitetscorpsens inom militärdistriktet allmänna repetitionsöfningar.

Sanitetstrupperna jemte befäl och underbefäl lemnas, enligt landtförsvarskomiténs förslag, af *trängbataljonerna*, af hvilka en tillhör hvarje arméfördelning, och vid krigsutbrott mobilisera trängbataljonerna såväl sjukvårdskompanier som flyttande sjukhus.

Sanitetsmanskapets utbildning *vid trängen* och ställande under ledning af dess officerare och underbefäl synes vara en för detta vapenslag mindre lämplig uppgift, då utbildningen der ej kan blifva fullständig och befälet ej kan antagas vara hemmastadt i de tekniska delarne af den tjenstegren dem åligger samt antagligen icke ens eger de detaljinsigter deri, som besittas af den simple sjukvårdssoldaten, eller kan bedöma, huruvida denne handlar rätt eller orätt, utan att derom rådföra sig med den sakkunnige läkaren, hvars utsago således i alla fall måste blifva bestämmande.

Hvad vidare organisationsfrågan angår, skulle enligt militära helsovårdskomiténs förslag sanitetscorpsen redan under fred organiseras till en fristående *militär*corps, med densamma tillhörande sanitetstrupp, som öfvertager sjukvården vid trupperna och de större taktiska förbanden samt göres lika sjelfständig i sin verksamhet som t. ex. artilleri- eller ingeniörvapnen. Läkarne skulle vara militäriskt utbildade och borde alla hafva fullgjort sin värnpligt under vapen, hvilket skulle utgöra ett kompetensvilkor vid första inträde i sanitetscorpsen; de skulle föra befälet öfver sjukvårdstrupperna såväl på sjukhusen, som vid sjukvårdskompanierna. Organisationen skulle under fred och krig hufvudsakligen vara densamma, på grund deraf att för sanitetspersonalen lika mycket som för öfriga delar af en armé tvifvelsutan är gällande, att allt bör under freden vara förberedt, så att kriget endast medför en utvidgning af fredsförhållandena.

Enligt landtförsvarskomiténs förslag åter, skulle sanitetsväsendet under fred, särdeles i hvad detsamma beträffar militärläkarnes ställning, i hufvudsak förblifva detsamma som för det närvarande. Läkarne skulle vara civile personer liksom hittills; medicinalstyrelsen, i hvilken öfverfältläkaren har sin plats, skulle liksom nu hafva högsta ledningen af arméns helso- och sjukvårdsangelägenheter. I krig skulle, efter föreskrifterna i Kongl. författningen den 13 juni 1855 angående hvad i afseende på arméns sjukvård under fälttjenstgöring är att iakttaga, en generalfältläkare förordnas till chef för arméns helso- och sjukvård, då äfven sjukvårdsanstalterna mobiliseras och som ofvan är anfördt erhålla sitt manskap genom trängen, hvars befäl och underbefäl, utom vid sjukhusen, leda sanitetsmanskapet.

Bedömes organisationen uteslutande från synpunkten af *arméns* gagn af densamma, synes helsovårdskomiténs förslag i detta hänseende förtjena det främsta erkännandet, hvilket företräde ej heller landtförsvarskomitén förnekat, då den uttalat den åsigt, att en organisation, som städse hålles i det skick, hvari den skall uppträda och verka i fält, bättre torde uppfylla det med densamma afsedda ändamål, än en organisation, som först i krigstid blifvit till sina delar fullt ordnad, samt att stater finnas, hvilka för sina stridskrafter ordnat sjukvårdsväsendet på sätt den militära helsovårdskomitén föreslagit.

Såsom förebild för svenska arméns sanitetsorganisation har landtförsvarskomitén likväl framhållit tyska härens, der »oaktadt många förbättringar i dess härordning vidtagits efter senaste krig, föreningen mellan sjukvårdstrupper och träng likväl bibehållits». Härvid torde dock böra anmärkas, att tyska sanitetsväsendet af dess egna målsmän

ingalunda anses för det närvarande vara fullkomligt, utan tvärtom anses erfordra en ändring just i den riktning helsovårdskomitén nu föreslagit, hvarpå såsom ett bevis kan anföras, att dess förslag i Tyskland af sakkunnige helsats såsom ett stort framsteg, i hvilket afseende anföres att »derigenom i Sverige skulle vinnas det mål, till hvilket, om också motsträfvande och i fullt medvetande af den uppoffring, hvartill det leder, alla konseqvent tänkande militärläkare se upp, nemligen sanitetscorpsens organisation i likhet med arméns andra tekniska vapenslag; en åsigt, som oupphörligen framstälts och vunnit erkännande, men hittills ej der lyckats vinna praktisk tillämpning».

Bland skäl, som anföras mot den militära helsovårdskomiténs organisationsförslag, har landtförsvarskomitén framhållit det ekonomiska såsom af betydande giltighet, men ovisst torde vara om detsamma kan tillerkännas någon hufvudsaklig betydelse i detta fall. Enligt militära helsovårdskomiténs öfvergångsförslag skulle kostnaderna för fältläkarecorpsen uppgå till 467,656 kronor och enligt landtförsvarskomiténs till 439,885 kronor, dertill dock vid det senare förslaget måste läggas aflöningen till de militärer, som skola föra befälet öfver sanitetsmanskapet.

Sanitetsväsendets *fredsorganisation,* på sätt landtförsvarskomitén densamma förslagit, anser styrelsen, på grund af hvad ofvan anförts, ej kunna leda till önskadt mål, i främsta rummet emedan öfvergången till en mot behofvet svarande fältorganisation derigenom i hög grad försvåras och nära omöjliggöres, då militärläkarne helt plötsligt måste uppkallas till en för dem ovan verksamhet, som säkerligen ej skall kunna gifva gynsamma resultater. Styrelsen får derföre i princip ansluta sig till det i militära helsovårdskomitén väckta förslag om sanitetsväsendets *fredsorganisation.*

Senare tiders sträfvanden för en förbättrad helso- och sjukvård i fält hafva deri uti humanitetens intressen framkallat helt andra förhållanden än förr, en omständighet som ej heller af landtförsvarskomitén blifvit förbisedd, enär denna del af förslaget innehåller stora och vigtiga förbättringar.

Sjukvårdsväsendet i fält är nemligen organiseradt på tre linier:

första linien, tillhörande fälthären, består af,

1:o) sjukvårdspersonalen vid trupperna, som utgöres af militärläkare med nödig trupp och materiel för dagliga sjukvisitationer samt äfven med uppgift att under smärre strider uppsamla och förbinda sårade;

2:o) sjukvårdskompanier, som, organiserade på två plutoner med 32 bårar och utrustade med erforderlig materiel i öfrigt, äro tilldelade fördelningarna, 2 till hvarje;

3:o) flyttande sjukhus, 8 vid hvarje fördelning, afsedda att gifva sårade och sjuke den vård, som kan vara erforderlig, tills de kunna sändas från armén till bakom densamma belägna sjukvårdsanstalter. Hvardera sjukhuset är afsedt att innehålla 150 sängar, således 1,200 på fördelningen, motsvarande 7 procent af styrkan.

andra liniens sjukvårdsanstalter bakom fälthären bestå af:

1:o) etappsjukhus, hufvudsakligen å etappstationerna närmast den opererande hären samt etappliniernas begynnelsestationer i hemorten;

2:o) transportkommissioner, som ordna de sjukes och sårades forsling till hemorten;

3:o) sjuktåg, som ombesörja förflyttningen å förbindelselinien mellan operationsbasen och den opererande hären;

4:o) sjukhuspersonalreserven och reservmaterielen, hvilka finnas att tillgå i närheten af operationsbaserna.

tredje liniens sjukvårdsanstalter, förlagda till den del af landet, som ligger utom krigsskådeplatsen eller bakom operationsbasen, nemligen depôtsjukhus, vid depôterna i härdelarnes centralpunkter; de sårade och sjuke, för hvilka utrymme der ej kan beredas, fördelas på de civila sjukvårdsinrättningarna i hemorten.

Mot denna fältorganisation, som finnes uppgjord i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den af militära helsovårdskomitén föreslagna, har styrelsen intet egentligt att invända; dock torde den ofvannämnda fördelningen af sjuke och sårade på de civila, af kommunerna bekostade sjukvårdsinrättningarne i hemorten ej kunna bereda särdeles utrymme vid dessa, som vanligen äro till stor del af sjuke upptagne.

För att kunna anskaffa ett så stort antal läkare i fält, som omständigheterna kräfva, har landtförsvarskomitén, i öfverensstämmelse med 1877 års trängkomités förslag, ansett nödvändigt att bibehålla *underläkareinstitutionen*, hvilken deremot helsovårdskomitén förkastat, i hvad densamma angår medicine studerande, som ej aflagt medicine candidatexamen, så framt ej dessa i egenskap af elever och biträden anställdes vid tredje liniens sjukvårdsanstalter i hemorten, der de under noggrann uppsigt kunde vinna sådana insigter, att de möjligen efter någon tids undervisning och öfning kunde användas vid fältsjukhusen i samma egenskap.

Erfarenheten om underläkareinstitutionen från föregående krig är ej uppmuntrande till efterföljd. Anmärkas bör äfven, att medico-philo-

sofiæ candidater med nuvarande examensfordringar ej erhålla någon som helst utbildning i sjukvård med undantag endast för det fåtal, som i egenskap af underläkare äro eller varit anstälde vid allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm och äro disponible, hvarföre landtförsvarskomiténs antagande, att otvifvelaktigt icke få medico-philosophiæ candidater skulle finnas, hvilka *under sin kurs* för candidatsexamens undergående hunnit inhemta ett mått af kunskaper, tillräckligt att göra dem användbara till extra läkare i fält, synes förtjena mindre afseende.

Annorlunda är deremot förhållandet med de för härens sjukvård vid krigstillfällen påräknade medicine candidaterna, hvilka nästan utan undantag äro i värnpligtsåldern och sålunda till största delen, utan att på förhand anställas, blifva disponibla.

Af alla i ämnet afgifna komitébetänkanden har blifvit ådagalagdt, att med anledning af det ringa läkareantalet i vårt land, den största hushållning med läkarekrafter måste i fält iakttagas. Landtförsvarskomitén har på grund deraf föreslagit, att ett större fotfolksregemente skall förses med en bataljonsläkare och två extra läkare för liniebataljonerna samt med en sjukvårdsfanjunkare för reservbataljonen, hvarvid således bataljonsläkaren måste tillika leda sjukvården vid hela regementet. För ett rytteriregemente anses en examinerad eller ock en extra läkare vara tillräcklig. Vid ett fältartilleriregemente skall finnas en andre bataljonsläkare för regementet i dess helhet och derjemte för en af dess divisioner, en extra läkare för andra divisionen, en sjukvårdsstyckjunkare för hvardera af liniedivisionen och kolonndivisionen samt sjukvårdssergeanter för reservdivisionerna.

Äfven om dessa extra läkare och framför allt sjukvårdsunderbefäl utväljas bland de bästa som finnas tillgängliga, torde en sådan åtgärd vara betänklig, då dessa personer ej kunna erbjuda de qvalifikationer, som vid armén i fält anstälde läkare böra ega för att kunna gagna sjukvården. Genom de af militära helsovårdskomitén föreslagna reservläkares användande, hvarom vidare här nedan, synas sådana åtgärder kunna förebyggas.

Med en sådan inskränkt tillgång på läkare, som den vårt land kan lemna armén i fält, är det nödvändigt att läkarekrafterna då centraliseras och användas der de för tillfället bäst behöfvas, hvilket ej torde kunna vinnas utan en snabb evakuation och en fortgående vexelverkan mellan sjukvårdspersonalen vid trupperna, vid sanitetskompanierna samt vid de flyttande sjukhusen; förhållanden, som äfven af båda de nu i frågavarande komitéerna synas vara insedda.

Militära helsovårdskomitén har för att fylla inträffad brist i sanitetspersonalen föreslagit en *reservläkarecorps*, bestående af läkare, hvilka, efter att hafva fullständigt genomgått de för militärläkare erforderliga kurser och tjenstgöringar, skulle mot ett skäligt arfvode qvarstå i sanitetscorpsen, utan andra skyldigheter i fred än att deltaga i de allmänna repetitionsöfningar, hvilka förslagsvis hvart tredje år skulle företagas med hela sanitetspersonalen inom det militärdistrikt, till hvilket de voro fördelade. I händelse af krig skulle de deremot vara förpligtade till den tjenstgöring, som blefve dem ålagd. Genom denna institution skulle hären med relativt ringa kostnad blifva försedd med så stor läkarepersonal som i vårt land rimligtvis kan för detta ändamål anskaffas. Deremot synes den af landtförsvarskomitén föreslagna åtgärd att för transportkommissionerna och tjenstgöring på etappsjukhusen uttaga värnpligtige läkare, tillhörande landtstormen, i åldern mellan 32 och 40 år, vara mindre ändamålsenlig, då derigenom dessa ganska vigtiga befattningar möjligen skulle komma att bestridas af personer, ovana vid sådan verksamhet samt anstälde i civila sjukvården, som derigenom skulle beröfvas behörig tillsyn, hvarjemte genom en sådan åtgärd en betungande tjenstgöring skulle påläggas *en* yrkesklass tillhörande landtstormen, under det att andra personer tillhörande densamma vore fritagne från tjenstgöring vid hären.

Att provincial-, distrikts-, lasaretts- och stadsläkare i viss mån äro förpligtade att i krigstid tjenstgöra vid arméns sjukhus och depôter *inom sina respektive tjenstgöringsområden,* med bibehållande af sin lön och mot särskildt arfvode är deremot af militära helsovårdskomitén ifrågasatt och finnes äfven i hufvudsak upptaget i föregående författningar i detta hänseende.

I landtförsvarskomiténs förslag om fältläkarecorpsens löner, dagaflöning och inqvartering efter samma grunder som motsvarande grader af officerare får styrelsen instämma utom i afseende på förste bataljonsläkare eller deremot svarande tjenstemän, hvilka synas böra erhålla lön lika med kaptener af första klass, likasom med dem likstälde regementsintendenter, hvilkas tjenstegöromål ej torde vara mera maktpåliggande och hvilkas utbildning fordrar betydligt kortare tid än läkarnes.

Med stöd af hvad ofvan blifvit anfördt får styrelsen i *hufvudsak* uttala sig till förmån för ordnandet af härens sanitetsväsende, på sätt det af militära helsovårdskomitén i dess den 12 april förlidet år afgifna underdåniga betänkande blifvit föreslaget, allt på grund deraf

att tillämpningen af detta förslag synes skänka hären en betryggad helsovård i fred och i fält.

Till sist anser sig styrelsen ej böra lemna oanmärkt ett förhållande, som styrelsen äfven vid föregående tillfällen hos Eders Kongl. Maj:t anfört, nemligen angående önskvärdheten af framflyttning af den ålder vid hvilken de värnpligtige böra inkallas till vapenöfning. I betraktande af svenska folkets i allmänhet långsamma kroppsutveckling är antalet beväringsynglingar, som för närvarande af sådan anledning kasseras, oproportionerligt stort och intet tvifvel finnes, att icke många af dem, som af nämnda anledning kasseras, redan inom ett eller ett par år efter mönstringen så utvecklat sig, att de ernått alla för krigstjenst erforderliga egenskaper. Hänföras sådana värnpligtige till klassen för tillfället oduglige, uppskjutes väl det definitiva afgörandet, men en framflyttning af beväringsåldern, förslagsvis till 22. året, skulle säkerligen lemna en både talrikare och kraftfullare ålderskontingent, än hvad för närvarande är fallet. En jemförelse mellan en första och en andra årets beväringsklass visar tillräckligt att kroppen vid denna ålder är stadd i stark utveckling. Säkerligen skulle en framflyttning af värnpligtsåldern till 22. året föranleda en talrikare, mera uthållig och vapenför beväringsstyrka, än hvad för närvarande är förhållandet.

Styrelsen framhärdar med djupaste vördnad, trohet och nit,

Stormägtigste, Allernådigste Konung,

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste tjenare
och undersåter

N. J. BERLIN.

O. F. Hallin. Edv. Edholm. D. M. Pontin. Carl Edling.

Stockholm den 16 oktober 1882.

A. J. Bruzelius.

C.

Generalintendenten

öfver komiténs förslag till ordnande af intendenturväsendet.

Underdånigste memorial.

Sedan den under den 19 juni 1880 till utarbetande af förslag till landtförsvarets ordnande i nåder utsedda komité till Eders Kongl. Maj:t inkommit med underdånigt betänkande i berörda ämne, har Eders Kongl. Maj:t täckts genom remiss meddela mig nådig befallning att öfver det af komitén framstälda förslag till ordnande af härens intendenturväsende före den 1 nästkommande oktober afgifva underdånigt yttrande; och får jag, till åtlydnad af nämnda nådiga befallning, nu i underdånighet anföra följande:

Emot komiténs förslag till bestämmande af den för intendenturen erforderliga personal finner jag icke anledning till anmärkning beträffande personalens antal, vare sig på det hela eller inom de olika tjenstegraderna.

Deremot synes mig komiténs förslag rörande intendenturpersonalens aflöningsförmåner mindre tillfredsställande, hufvudsakligen dock blott beträffande de lägre tjenstegraderna.

När komitén för intendenturens chef — generalintendenten — föreslagit generals aflöningsförmåner, har komitén för ett sådant förslag egt fullgiltigt stöd, ej allenast i sjelfva embetets vigt och beskaffenhet, utan äfven i den ställning generalintendenten gent emot arméns öfrige embets- och tjenstemän nödvändigt måste intaga. Enahanda är förhållandet, enligt min uppfattning, med komiténs förslag, att den

blifvande öfverfältintendenten skulle erhålla lika aflöningsförmåner med hvad för öfverste blefve bestämdt. Men då komitén för den sålunda för generalintendenten och öfverfältintendenten föreslagna och genom nyss anförda förhållanden tillräckligen motiverade löneförhöjning velat hemta ytterligare skäl från det af komitén, i sammanhang med beräknandet af kostnaden för arméförvaltningen, framstälda förslag om indragning af nämnda embetsverks civila departement, anser jag mig icke böra underlåta att uttala min, från komiténs åsigter i denna organisationsfråga skiljaktiga mening.

Redan den så kallade löneregleringskomitén hade, såsom bekant är, i sitt förslag till reglering af arméförvaltningens personal, ifrågastält indragning af förvaltningens civila departement, men förslaget härom blef af Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen ogilladt. De nya skäl, landtförsvarskomitén velat för en dylik indragning hemta från det af komitén framstälda härordningsförslag, synas bära vittne om en mindre fullständig kännedom om arten och beskaffenheten af de ärenden, hvilkas handläggning nu tillhör och äfven framgent måste tillhöra arméförvaltningens särskilda departement. Uti andra delen af sitt betänkande (pag. 207) har komitén uppräknat vissa af de ärenden, som för närvarande tillhöra civila departementets handläggning, hvarvid komitén dit hänfört äfven förvaltningen af de under arméförvaltningen hörande kassor.

Då med sistnämnda bestyr naturligtvis icke lärer kunna afses den förvaltning af kassor och fonder, som tillförene tillhört arméförvaltningen, men redan för omkring 10 år tillbaka eller långt före förvaltningens senaste reglering, blifvit från arméförvaltningen till statskontoret öfverflyttad; och således med de af komitén antydda kassor torde få förstås endast arméförvaltningens, af fjerde hufvudtitelns samtliga anslag bestående kassa, bör jag i underdånighet anmärka, att bland annat just inseendet öfver nämnda kassa äfvensom öfver förvaltningens bokslut gör det synnerligen angeläget, att civila departementet med särskild chef fortfarande bibehålles.

Vidare yttrar komitén, hurusom en granskning af de ärenden, hvilka af civila departementet handläggas, skulle visa, att vid tillämpning af ett härordningsförslag, bygdt på af komitén föreslagna grunder, en stor del af detta departements göromål skulle bortfalla, såsom frågor rörande indelningsverket, manskapets pensionering o. s. v., hvarföre återstående göromål lämpligast borde kunna öfverflyttas på de andra departementen, särskildt på intendentsdepartementet, till hvilket departement komitén ansåge härens löneväsen desto hellre böra höra,

som lönerna vid de särskilda truppafdelningarne utbetaltes genom de till intendenturen hörande tjenstemän. Med inrättande af fördelningsintendenturerne komme dessutom, enligt komiténs förmenande, en del göromål att till dessa från intendentsdepartementet öfverflyttas, till följd hvaraf en stor del göromål, som nu ålåge det civila departementet, utan olägenhet borde kunna till förutnämnda departement öfverlemnas.

I anledning häraf, och då komitén — bland de civila departementets ärenden, hvilka enligt komiténs förmenande skulle genom tillämpning af dess härordningsförslag komma att bortfalla — uttryckligen uppgifvit endast frågor rörande indelningsverket och manskapets pensionering samt jag icke tilltror mig bedöma, hvilka slags ärenden komitén anser böra under orden o. s. v. innefattas, får jag i afseende å de två nämnda grupperna af ärenden endast i underdånighet anmärka, att den förra af dem, eller frågorna rörande indelningsverket, hittills varit för arméförvaltningens civila departement af ringa omfattning och betydelse, men att under de 15 år, som enligt komiténs beräkning fordras för öfvergången från nuvarande till den nya härordningen, frågor af ganska invecklad beskaffenhet angående indelningsverket i allmänhet och särskildt rust- och rotehållares skyldigheter tvifvelsutan skola uppstå och fordra handläggning, samt att ärenden, tillhörande den senare gruppen eller manskapets pensionering, icke allenast under öfvergångsåren utan äfven länge derefter torde komma att taga arméförvaltningens tid och arbete i anspråk; och lärer, vid sålunda nu anförda förhållanden, det skäl för indragning af civila departementet få anses hafva förfallit, som komitén velat finna i det förmenta upphörandet af ofvanberörda två grupper af ärenden.

Den omständigheten, att lönerna vid arméns särskilda truppafdelningar utbetalas af intendenturens tjenstemän, lärer icke heller i och för sig, såsom komitén förmenat, utgöra giltigt skäl för aflöningsärendenas öfverflyttning till intendentsdepartementet. Bemälde tjenstemän hafva sig ålagda åtskilliga göromål äfven för de andra departementen, men icke lärer detta förhållande kunna anses utgöra skäl för öfverflyttning af dessa departements ifrågavarande åligganden till intendentsdepartementet. Något annat skäl än det att lönerna utbetalas genom intendenturtjenstemän borde derföre kunna anföras, för att utgöra nöjaktig grund för aflöningsärendenas öfverflyttning till intendentsdepartementet, men ett sådant skäl har icke af komitén blifvit uppgifvet.

Hvad slutligen angår den af komitén antydda öfverflyttning af göromål från intendentsdepartementet, som af fördelningsintendentu-

rernas inrättande skulle blifva en följd, så kommer den häraf föranledda minskningen i göromål å intendentsdepartementet hufvudsakligen endast intendenten (den blifvande öfverfältintendenten) och hans assistent samt i någon mån äfven generalintendenten till godo, enär räkenskapsgranskningen, senast tillökad med handläggningen af de årsredogörelser, hvilka förut undergått speciel granskning endast i kammarrätten, fortfarande måste tillhöra det centrala embetsverket. Redan nyssnämnda från kammarrätten öfverflyttade granskningsgöromål jemte i öfrigt uppkommen tillökning i göromålen å intendentsdepartementet hafva haft till följd, att ärendenas handläggning derstädes, oaktadt verklig öfveransträngning för tjenstemännen, icke alltid kunnat inom behörig tid medhinnas. Under de nära två år, som förflutit sedan den senaste regleringen trädde i kraft, hafva tjenstemännen å intendentsdepartementet icke kunnat få tillgodonjuta för dem afsedd semester i annat fall, än när sjukdom nödgat till beredande af ledighet, som för återställande af tjenstemannens helsa varit oundgängligen erforderlig. Vid sådant förhållande är det, enligt mitt förmenande, fullkomligen omöjligt att, på sätt komitén ifrågastält, civila departementets nuvarande åligganden, åtminstone till ojemförligt största delen, skulle af intendentsdepartementet kunna öfvertagas utan tillökning i sistnämnda departements personal och derjemte med en betydlig minskning i arméförvaltningens nuvarande anslag till vikariatsersättning, extra biträden m. m.; hvartill dessutom kommer att beskaffenheten af en stor del af civila departementets ärenden, på sätt redan blifvit antydt, skulle göra en sådan öfverflyttning i hög grad olämplig.

På grund af hvad jag nu haft nåden anföra och enär, på sätt Eders Kongl. Maj:t i nådigt bref till arméförvaltningen den 28 februari 1865 förklarat, intendentsdepartementet — hvars verksamhet för närvarande hufvudsakligen omfattar ärenden som angå: arméns underhåll och sjukvård under marscher, möten, mönstringar, öfningar eller kommenderingar; arméns beklädnad, utredning, tross m. m.; arméns remontering; arméns mötesfält och en del byggnader m. m. — redan under fredstillståndet bör gifvas en så beskaffad tilldelning af göromål, att departementet vid inträffande krig och skildt från bestyr, som för detsamma äro främmande, genast må kunna, med en lämplig tillökning i sin tjenstemannapersonal, såsom central förvaltning öfvertaga vården, fördelningen och redovisandet af de för krigets utförande afsedda medelstillgångar, får jag i underdånighet hemställa, att den nu ifrågastälda öfverflyttningen till intendentsdepartementet af civila departementets ärenden icke måtte få ega rum, utan sistnämnda departement såsom

sjelfständigt departement bibehållas, helst de detta departement nu tilldelade ärenden ingalunda kunna anses vara af den art, att de till följd deraf böra till annat departement öfverflyttas.

I afseende särskildt å generalkrigskommissariebefattningen har, på sätt det vid Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen af den 23 januari 1880, angående ny lönestat för arméförvaltningen, fogade statsrådsprotokoll utvisar (pag. 26 i det tryckta protokollet), dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet yttrat, hurusom det icke kunde skattas som en ringa förmån för bemälde chef att, utom de militäriskt tekniskt bildade cheferne för de tre militära departementen i arméförvaltningen, äfven ega tillgång till biträde af en civil embetsman af den framstående duglighet och erfarenhet, som hos generalkrigskommissarien måste förutsättas, och då bibehållande af denna befattning — den enda rent civila inom landtförsvaret, som vore af beskaffenhet att kunna för de civila embetsmännen inom arméförvaltningen, liksom för en ej obetydlig del af den militära förvaltningens öfriga civilstat, framstå såsom eftersträfvansvärdt slutligt mål för en civil embetsmannaförmåga af första klassen — utgjorde vilkoret för bevarandet af sagda förmån, vore detta ett ytterligare skäl för förstnämnda departements chef, att icke kunna lemna sitt förord åt löneregleringskomiténs då framstälda förslag om ifrågavarande befattnings indragning, så mycket mindre som den direkta vinst, statsverket derigenom skulle erhålla, komme, efter departementschefens förmenande, att föra i sitt följe en mångdubbel indirekt förlust; och lärer detta af dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet afgifna yttrande, jemte hvad af honom i öfrigt vid berörda tillfälle till statsrådsprotokollet i ämnet anförts, få anses innefatta ett ytterligare kraftigt stöd för min ofvan uttalade åsigt om lämpligheten och behofvet af civila departementets bibehållande.

I sammanhang med förestående fråga rörande arméförvaltningens organisation anser jag mig i öfrigt endast böra i underdånighet anmärka, att den af komitén ifrågastälda indragning af två vaktmästarebefattningar hos arméförvaltningen icke utan ett högst menligt inflytande på vaktmästaregöromålen derstädes kan ega rum.

Då jag nu öfvergår till frågorna om de af komitén för öfrige intendenturtjenstemän föreslagna aflöningsförmåner, får jag i underdånighet anmäla, det jag icke funnit skäl till erinran mot komiténs förslag i afseende å fältintendenter, fästningsintendenten å Karlsborg samt utredningsförvaltare, som vid fördelningsförråden böra anställas.

Beträffande åter regementsintendentsbefattningarne, skulle det, enligt mitt förmenande och i betraktande af nämnda befattningars stora vigt och det med dem förenade trägna arbete och betydande ansvar, varit i hög grad önskligt, om komitén för dessa befattningar föreslagit enahanda aflöningsförmåner, hvarom arméförvaltningen senast uti underdånig skrifvelse den 2 december 1879 för intendenterne vid indelta armén gjort hemställan; men då komitén ansett sig icke kunna för regementsintendent ifrågasätta högre aflöning än för innehafvare af motsvarande militärgrad eller kaptén af 1:sta klass, och härigenom i allt fall en, om ock mindre betydlig, aflöningsförbättring blefve flertalet af nuvarande regementsintendenter beredd, har jag funnit mig icke för närvarande böra påyrka tillämpning af arméförvaltningens nyssberörda underdåniga förslag, utan tillstyrker i underdånighet nådigt bifall till hvad komitén i denna del föreslagit.

För utredningsförvaltaretjensterna vid arméns central- och hufvudförråd på Karlsborgs fästning och arméns utredningsförråd i Stockholm har komitén föreslagit lika aflöningsförmåner som för öfrige utredningsförvaltare, nemligen: lön 1,800 kronor med två ålderstillägg, hvartdera å 300 kronor, det ena efter fem och det andra efter tio års tjenstgöring i befattningen, hvarigenom alltså innehafvare af dylik tjenst skulle efter tio års tjenstgöring komma i åtnjutande af en lön af 2,400 kronor jemte inqvartering. Då emellertid den förra af ifrågavarande två befattningar, eller förvaltarebefattningen vid centralförrådet på Karlsborg, enligt Eders Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut, för närvarande åtföljes af ej obetydligt högre och efter befattningens vigt och det dermed förenade trägna arbete och dryga ansvar bättre lämpade aflöningsförmåner, nemligen: inqvartering in natura samt i lön och tjenstgöringspenningar 3,000 kronor med förhöjning i lönen af 500 kronor efter fem års tjenstetid, får jag, enär nyssnämnda högre förmåner, med hänseende till tjenstens beskaffenhet, ingalunda kunna anses för högt tilltagna, i underdånighet hemställa, att desamma fortfarande måtte för utredningsförvaltarebefattningen vid centralförrådet på Karlsborgs fästning få oförminskade bibehållas. Förvaltaretjensten vid utredningsförrådet i Stockholm åtföljes för närvarande, enligt 1880 års stat, visserligen endast af arfvode till belopp af 3,000 kronor utan ålderstillägg; men enär äfven denna befattning är af synnerligen trägen beskaffenhet samt, i likhet med befattningen vid centralförrådet på Karlsborg, åtföljes af ej ringa medelsuppbörd, anser jag densamma böra för innehafvaren medföra rätt till enahanda förmåner, som för

förvaltaretjensten vid centralförrådet på Karlsborg ofvan blifvit af mig föreslagna.

Till hvad komitén föreslagit i fråga om aflöningen för utredningsförvaltaretjensten vid de mindre persedelförråden på Karlsborgs fästning anser jag mig böra i underdånighet tillstyrka nådigt bifall.

Beträffande härefter förrådsförvaltaretjensterna vid regementsförråden — hvilka befattningar vid de indelta infanteriregementena för närvarande aflönas med ett såsom arfvode bestämdt årligt belopp af 1,600 kronor, jemte fri bostad när kronan å mötesplatsen eger dertill passande byggnad — har komitén för dem föreslagit en lön af 1,200 kronor, med ålderstillägg lika som för utredningsförvaltarebefattningen vid fördelningarnes förråd. Härigenom skulle visserligen innehafvare af sådan befattning efter tio års tjenstgöring ernå en aflöning, som med 200 kronor öfverstege det nu utgående arfvodet, men deremot måste den af komitén föreslagna aflöningen under de tio första tjensteåren anses otillräcklig för tjensteinnehafvarens nödtorftiga utkomst, helst när i betraktande tages den ansträngande dagliga tjenstgöring, som för behörig tillsyn och vård af de åt dessa tjenstemän anförtrodda betydliga förråd ovilkorligen påkallas, och hvilken tjenstgöring, med hänseende till mångfalden af de i regementsförråden för såväl stam som beväring förvarade persedlar, äfven är förenad med stort äfventyr af förlust för tjenstemannen. Med afseende å nu anförda förhållanden nödgas jag i underdånighet hemställa, att, med ändring af komiténs förslag äfven i denna del, lönen för förrådsförvaltare vid regementsförråd måtte bestämmas till 1,600 kronor, med ålderstillägg efter fem år af 500 kronor samt med rätt för tjenstemannen till fri bostad i förrådets omedelbara närhet;

Och lära, vid bifall härtill, enahanda förmåner böra tillerkännas jemväl förvaltare vid trängbataljonernas förråd, med bibehållande af föreslaget särskildt arfvode af 500 kronor för dem bland dessa förvaltare, hvilka hafva medelsuppbörd sig anförtrodd.

Stockholm den 28 September 1882.

G. SANDELS.

Generalintendent.

D.

Kongl. arméförvaltningen

angående komiténs kostnadsberäkningar.

1:o) Kongl. arméförvaltningens plenum.

Till Konungen.

Uti nådig remiss af den 9 sistlidne augusti har Eders Kongl. Maj:t anbefallt arméförvaltningen att före utgången af nu innevarande oktober månad inkomma med underdånigt yttrande angående de i det den 19 juni detta år afgifna underdåniga förslag till landtförsvarets ordnande förekommande kostnadsberäkningar.

Till fullgörande af denna nådiga befallning får arméförvaltningen, med aflemnande af särskilda underdåniga yttranden från förvaltningens departement i hvad hvartdera rörer, angående det, som i förevarande förslag vidkommer för arméförvaltningen gemensamma angelägenheter, underdånigst å plenum anföra,

att arméförvaltningen, som i afseende å frågan om dess civila departements behöflighet icke funnit skäl frångå sin flera gånger uttryckta åsigt, hvilken öfverensstämmer med den, som nu nyss blifvit uttalad af generalintendenten i hans underdåniga utlåtande af den 28 nästlidne september, anser sig, angående den i det remitterade förslaget beräknade framtida kostnaden för embetsverket, böra uttala, att, derest Eders Kongl. Maj:t emot hvad Kongl. Maj:t med riksdagen två gånger förut — senast år 1880 — beslutit, skulle anse sig böra nu vidtaga åtgärd för nämnda departements indragning, arméförvaltningen

icke kan finna annat än att det, efter en sådan indragning — äfven med utförande af den tilltänkta decentralisationen i intendenturväsendet — skall blifva omöjligt för intendentsdepartementet att utan förstärkning i personal öfvertaga de civila departementets byrå åliggande göromål, hvarför således de för arméförvaltningen såsom framtida kostnadssumma i komitéförslaget upptagna 110,000 kronor komma att befinnas för ändamålet otillräckliga; samt

att, enligt arméförvaltningens uppfattning, behofvet fortfarande kommer att i vissa fall kräfva arfvodens bibehållande i förening med dagaflöning, synnerligast vid artilleriet och ingeniörtrupperna.

I afseende å frågan om civila departementets indragning och öfverflyttande af dess ärenden till intendentsdepartementet, får undertecknad, Sandels, med åberopande af sitt härom i ofvannämnda underdåniga memorial den 28 sistlidne september afgifna yttrande, nu endast i underdånighet anmäla sin åsigt, att det skall för intendentsdepartementet blifva omöjligt att öfvertaga de civila departementets byrå åliggande göromål under annat vilkor än att, med bibehållande af såväl byråchefsbefattningen som öfriga tjenstebefattningar å nämnda departement, samtliga dessa befattningar komma att till intendentsdepartementet förläggas, äfvensom att anslaget till vikariatsersättning, extra biträden m. m. varder vid sitt nuvarande belopp, 26,000 kronor, bibehållet.

Stockholm den 26 oktober 1882.

Underdånigst:

G. Sandels. B. Abr. Leijonhufvud.

C. G:son Leijonhufvud. Alfred Sjöberg. B. Elfström.

C. N. Forsman. C. Ljungberg. W. Kuylenstjerna.

C. L. Forsberg. A. E. Malmgren.

Carl Angelin.

2:o) Artilleridepartementet.

Underdånigt yttrande!

Sedan Eders Kongl. Maj:t, genom nådig remiss den 9 nästlidne augusti, anbefallt arméförvaltningen att inkomma med underdånigt yttrande öfver de kostnadsberäkningar, som förekomma uti det underdåniga betänkande angående landtförsvarets ordnande, hvilket afgifvits af den till utarbetande af förslag i ämnet i nåder förordnade komité, har arméförvaltningen å artilleridepartementet, med anledning häraf, till en början sökt utreda, hvilka af de uti komiterades betänkande upptagna anslag skulle komma att för framtiden bestrida de utgifter, som för närvarande utgå från departementets andel i anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet, samt nu finnas å departementets ordinarie stat upptagna; och har departementet dervid trott sig finna, att omförmälda kostnader, hvilka nu uppgå till sammanlagdt 481,687 kronor 25 öre, för framtiden böra bestridas från följande uti komiterades förslag, för nedan uppräknade ändamål, utförda anslag, nemligen:

från anslaget till »underhåll af fästningar och kronans byggnader»:

de uti departementets nu gällande stat under tit. I, IV, V, VI, VII VIII och IX utförda kostnader till byggnadsreparationer, sammanlagdt ..... kr. 27,097: 40.

från anslaget till öfningskostnader:

de uti förenämnda stat under tit. IV, VI och VIII utförda kostnader till exercisbehof ..... » 58,350: —

från anslaget till undervisningsanstalter:

alla uti samma stat under tit. X (artilleri- och ingeniörhögskolan) utförda kostnader ..... » 24,462: 85.

Transport kr. 109,910: 25.

Transport kr. 109,910: 25.

från anslaget till rese- och traktamentskostnader:

de för dylika kostnader i departementets stat nu särskildt anvisade medel ..... » 10,000: —

från anslaget till diverse kostnader:

de uti samma stat nu upptagna posterna: statsersättning, tit. XII (transportkostnader) och de under tit. I, IV, V, VI, VIII och IX i samma stat utförda arfvoden, skrifmaterialier, hyreskostnader och diverse behof ..... » 18,853: 50.

samt *från anslaget till »krigsmaterielens underhåll»:*

alla öfriga, här ej särskildt uppräknade kostnader ..... » 342,923: 50.

Summa kr. 481,687: 25.

I afseende å frågan om och i hvad mån sistnämnda, eller för krigsmaterielens underhåll utförda post, 342,923 kronor 50 öre, för framtiden kan anses tillräcklig, har departementet, vid öfvervägande häraf, trott sig finna, att de omförmälda behofven, med undantag af ammunition, kunna tillgodoses med det nu angifna beloppet.

Enligt en ungefärlig kostnadsberäkning öfver årliga ammunitionsförbrukningen under nuvarande arméorganisation, och under förutsättning att ny fält- och positions-artillerimateriel uteslutande begagnas, skulle årliga kostnaden för artilleri- och infanteri-ammunition komma att uppgå till omkring ..... kr. 397,000: —

Då för närvarande för ammunitionsförbrukning årligen användas följande belopp, nemligen:

å departementets ordinarie stat anvisade poster:

tit. I,	ammunitionsbehof	kr. 7,000: —	
» IV,	d:o	» 25,000: —	
» V,	löner, ammunitionskostnad och kopparpatrontillverkning	» 159,000: —	
» VIII,	ammunitionsbehof	» 100: —	
	Transport	kr. 191,100: —	kr. 397,000: —

Transport	kr. 191,100: —	kr. 397,000: —
tit. IX, kruttillverkning och arfvoden	» 51,050: —	
samt af anslaget till salpeteruppköp, omkring	» 40,000: —	» 282,150: —
skulle utöfver nu anvisade medel för ifrågavarande ändamål erfordras ett tillskott af		» 114,850: —
och om sistnämnda belopp lägges till ofvan under anslaget till krigsmaterielens underhåll upptagna		» 342,923: 50,
erhålles det belopp, eller		kr. 457,773: 50,

som under nuvarande arméorganisation och ofvannämnda förutsättning skulle komma att för krigsmaterielens underhåll af artilleridepartementet tagas i anspråk.

I hvad mån sistnämnda summa skulle, efter införandet af en ny härordning, behöfva öfverskridas, är till en stor del beroende på de instruktioner, som kunna komma att utfärdas för den nya härens skjutöfningar; hvadan departementet i berörda hänseende icke anser sig kunna uppgöra några beräkningar.

Beträffande öfriga ofvan utförda poster, eller de, som skola bestridas af anslagen till »underhåll af fästningar och kronans byggnader», »öfningskostnader», »undervisningsanstalter», »rese- och traktamentskostnader» samt »diverse kostnader», har departementet ej ansett sig böra afgifva något särskildt yttrande, då dessa anslag torde komma att ställas under annat departements förvaltning.

Deremot finner departementet sig böra i underdånighet framhålla, att uti komiterades betänkande några kostnader icke upptagits för inköp af skjutfält för de nya artilleriregementena, samt att någon anskaffningskostnad utöfver redan anvisade belopp för fält-, positions- och fästningsartillerimaterielen icke finnes upptagen, likasom ej heller några tillgångar blifvit beräknade för det ökade antal gevär, som af den nya härordningen betingas.

Slutligen får departementet i underdånighet erinra, att uti komiterades betänkande icke finnas beräknade åtskilliga arfvoden m. m., som dels uti nuvarande riksstat och dels genom särskilda nådiga bref finnas anvisade, och hvilka, enligt departementets förmenande, äro för framtiden, lika väl som hittills, erforderliga.

Sålunda saknas:

arfvoden för artilleristaben (riksstaten);

arfvode för tillsyn öfver kanontillverkningen (kongl. brefven den 24 januari 1826 och den 1 oktober 1847);

arfvode till fälttygmästaren (kongl. brefvet den 5 mars 1846);
arfvode för uppbörd, vård och redovisning af det vid Råbelöf förvarade krut (kongl. brefven den 2 september 1862 och den 10 februari 1874);
resestipendier åt artilleriofficerare (kongl. brefvet den 20 november 1866);
kostnaden för underhåll af sockenvägen vester om Tånga hed (kongl. brefvet den 19 november 1867);
expenser för artillerikomitén (kongl. brefvet den 6 mars 1868);
arfvoden till tygstaten (kongl. brefvet den 24 november 1874); samt
bidrag till upprätthållande af samfärdseln inom Vaxholms fästnings försvarsområde (kongl. brefvet den 21 november 1879).

Stockholm den 26 oktober 1882.

Underdånigst

C. G:SON LEIJONHUFVUD.

W. KUYLENSTJERNA. C. L. FORSBERG.

J. V. Gestrin.

3:o). Fortifikationsdepartementet.

Underdånigt yttrande.

Uti det af komiterade den 19 sistlidne juni afgifna underdåniga betänkande angående landtförsvarets ordnande hafva komiterade till *kasern- och inqvarteringsutgifter* beräknat 436,000 kronor årligen, hvilken summa på följande sätt fördelats:

a) utgifter för truppens kasernering, såsom till ved, ljus, servis, sängkläder, kaserninventarier, kokinrättning, lysning i stall, stallpersedlar, sotning och rensning af eldstäder, brandredskap och pumpar, kaserngårdens underhåll samt hyra af skjutbana och exercisplats, der så behöfves, m. m. ..... kr. 256,000: —

Transport kr. 256,000: —

	Transport kr.	256,000: —
b) expeditionslokaler med eldning och städning, expenser o. s. v. för generalbefälen, fördelningsintendenturerna samt regementenas chefsembeten och intendenturer	»	30,000: —
c) reparationer af kaserner m. fl. i och för truppernas kasernering och öfning behöfliga byggnader	»	150,000: —
Summa kr.		436,000: —

Förenämnda, till kasernutgifter m. m. beräknade belopp af 256,000 kronor hafva komiterade ansett böra på följande sätt disponeras:

för 2 i Stockholm förlagda fotfolksregementen à 8,000 kronor	kr.	16,000: —
» 19 andra större d:o à 5,000 kr.	»	95,000: —
» 4 norrländska d:o à 4,000 kr.	»	16,000: —
» 1 gotländskt d:o	»	3,000: —
» 1 gardesrytteriregemente	»	7,000: —
» 9 andra d:o à 5,000 kr.	»	45,000: —
» 6 fältartilleriregementen à 6,000 kr.	»	36,000: —
» 2 fästnings- och positionsartilleriregementen à 4,000 kr.	»	8,000: —
» 2 ingeniörregementen à 6,000 kr.	»	12,000: —
» 6 st. trängbataljoner à 3,000 kr.	»	18,000: —
Summa kr.		256,000: —

Af en å departementets civilbyrå verkställd uträkning öfver *kaserneringsutgifterna vid nuvarande värfvade arméen* framgår emellertid, bland annat, att dessa utgifter under åren 1879—1881 i medeltal uppgått:

för hvartdera af de båda fotgardesregementena till närmare		kr.	28,000: —
» lifgardet till häst till	öfver	»	21,000: —
» svea artilleriregemente till	»	»	42,000: —
» pontonierbataljonen till	närmare	»	22,000: —
» vendes artilleriregemente	öfver	»	32,000: —
» husarregementet Konung Carl XV till	»	»	17,000: —

samt att desamma för den nuvarande värfvade arméen ej kunna beräknas lägre än till 235,000 kronor.

Läggas härtill kostnaderna för hyror och underhåll af skjutbanor och exercisplatser, som, enligt å vederbörande departement inhemtade upplysningar, år 1881 uppgått till kronor 22,056: 92, behagade Eders

Kongl. Maj:t sålunda inhemta, att ifrågavarande kostnader redan nu för ett fåtal värfvade regementen och corpser uppgå till det af komiterade för 46 regementen och 6 trängbataljoner beräknade belopp.

Utan att kunna ingå i pröfning, huruvida det under mom. *b)* föreslagna belopp af 30,000 kronor till anskaffande af expeditionslokaler möjligen kan blifva derför tillräckligt, anser sig departementet ej böra undgå att framhålla, att, då de nya kasernbyggnadernas uppförande antagits komma att medföra en utgift af 10,800,000 kronor, men till årligt underhåll af så beskaffade byggnader måste, enligt hvad erfarenheten utvisat, beräknas minst två och en half procent af nybyggnadskostnaden, torde följaktligen berörda underhållskostnad komma att uppgå till *minst* 270,000 kronor årligen.

Då emellertid uti mom. *c)* upptagits 150,000 kronor till »reparationer af kaserner m. fl. i och för truppernas kasernering och öfning behöfliga byggnader» och sistnämnda belopp, att döma af denna ordställning, synes komma att tagas i anspråk jemväl till underhåll af redan nu befintliga kasernetablissement, ehuru endast dessas underhåll, med frånräknande af de i ofvanberörda uträkning upptagne så kallade diverse utgifter, under åren 1879—1881 i medeltal uppgått till 98,135 kronor 81 öre, torde det vara uppenbart, att det sålunda föreslagna beloppet blefve alldeles otillräckligt för dermed afsedda ändamål.

Den i betänkandet upptagna summa af 200,000 kronor till »underhåll af fästningarne och kronans byggnader», torde ej komma att lemna något öfverskott till bestridande af reparationskostnader å de blifvande kasernetablissementen, då i betraktande tages det stora antal byggnader, som tillhöra landtförsvaret, men ej äro att hänföra till sådana etablissement.

Slutligen får departementet i underdånighet öfverlemna och åberopa en af chefen för dess militärbyrå upprättad promemoria, rörande kostnaderna för den föreslagna härens inqvartering.

Stockholm den 26 oktober 1882.

Underdånigst

B. ABR. LEIJONHUFVUD.

C. LJUNGBERG. C. L. FORSBERG.

L. R. Lindbohm,

P. M.

angående landtförsvarskomiténs förslag till inqvartering för den nya hären samt kostnaden derför.

Utgående från de af landtförsvarskomitén fastställda »*allmänna grunder* för beräkningen af behofvet utaf lägenheter», och med ledning af de från de särskilda regementena erhållna uppgifter å de vid mötesplatserna befintliga, kronan och befälet tillhöriga byggnader, har komitén, medelst generela och approximativa beräkningar, för alla de byggnadsarbeten, som den nya härordningens genomförande skulle kräfva, i detta förslag kommit till en totalkostnad af 10,800,000 kronor.

Då man emellertid ej kan begära att i ett så generelt förslag som det nu föreliggande, uppgjordt utan föregångna, ens okulära undersökningar och utan stöd af detaljerade, på faktiska förhållanden grundade beräkningar, finna annat än ungefärliga, det rätta mer eller mindre sig närmande uppgifter, måste det af samma skäl och då tiden ej medgifvit att verkställa ens de flyktigaste lokala undersökningar, här mindre blifva fråga om, att ingå i någon noggrannare pröfning af de i förslaget uttalade antaganden, eller af de deri angifna siffror, än att framlägga de allmänna erfarenhetsrön, som i hithörande frågor blifvit gjorda, och att framställa till beaktande de allmänna anmärkningar, hvartill man med tillämpning deraf trott sig finna anledning i detta förslag.

Hvad först infanteriets byggnadsbehof beträffar, så anföres i förslaget, att å de flesta af regementenas mötesplatser »finnas eller komma att uppföras» en större barack, afsedd för 20 underofficerare och 408 man, och trenne mindre dylika, afsedda för 20 underofficerare och 324 man, eller tillsammans sommarbostäder för 80 underofficerare och 1,380 man, hvadan och då ett stort regemente, enligt tabellen A fotfolk, består af 99 sergeanter och 1,724 korpraler och manskap samt lokaler sålunda skulle fattas för 19 sergeanter och 424 (bör rätteligen vara 344) korpraler, spel oeh manskap, föreslås att för de regementen,

som skola hafva sina skolor å mötesplatserna, uppföra tvänne skolpaviljonger, hvilka vintertiden rymma skolorna och sommartiden genom tätare beläggning kunna rymma den styrka, som ej får plats i de redan befintliga sommarbarackerna.

Kostnaden för de baracker, som sålunda antagas komma att uppföras å vissa regementens mötesplatser — häri ej inbegripna de för svea gardet och lifregementet erforderliga — är enligt förslaget beräknad till 451,500 kronor, hvilken summa anses kunna bestridas från den s. k. barackfonden.

Om emellertid från dessa		451,500 kr.
afdragas		132,000 »
för hvilket belopp diverse baracker å Ljungby, Frösön och Notviken sedermera blifvit uppförda, blifver det belopp, som för ändamålet påräknas från barackfonden reduceradt till		319,500 kr.
Då nu å extra anslaget till barackbyggnader å mötesplatserna finnes återstående disponibelt ett belopp af omkring	107,475 kr.	
skulle visserligen, under förutsättning: dels att, utöfver den i komiténs förslag beräknade totalkostnad, 10,800,000 kronor, anvisas återstoden af de utaf 1877 års riksdag beviljade extra anslagsmedel	200,000 »	
och dels att Kongl. Maj:t skulle i nåder finna skäligt att till uppförande af barackbyggnader anvisa den å allmänna bevärningsfonden befintliga behållning	129,000 »	436,475 »

med den sammanlagda summan af dessa 3 sistnämnda poster, det återstående behofvet af barackbyggnader å mötesplatserna kunna tillgodoses, men för svea gardets och lifregementets baracker och förråder skulle det öfverblifvande beloppet af omkring 117,000 kronor ej blifva tillräckligt, helst dessa byggnader, derest de skola förläggas å Ladugårdsgärdet inom Stockholms stads område, torde böra blifva af en solidare beskaffenhet.

Den skolpaviljong, hvartill modell lemnas i bilagan A och som beräknats kosta 40,000 kronor, kan ej användas vintertiden utan en efter våra klimatiska förhållanden lämpad förändring i konstruktionen, hvilken förändring sannolikt kommer att förhöja priset med omkring 25 procent

Att för ändamålet tjenliga matskjul och exercishus i medeltal kunna byggas, de förra för 4,000 och de senare för 27,500 kronor samt kök vinterinredas för 1,500 kronor betviflas.

Hvad beträffar kostnadsberäkningen för ett officershus af trä synes, äfven med måttliga anspråk på snygghet och beqvämlighet, medelpriset af 1,000 kronor för vinterinredt och 600 kronor för sommarinredt rum vara allt för lågt tilltaget, hvarjemte antalet lägenheter blifvit väl knappt tillmätt. Så t. ex. tyckes det, som om öfversten väl kunde behöfva tvänne rum, hvaraf det ena till förmak och orderrum, och då antalet rum i officersmessen föreslagits till 3 vanliga rum med kök, har hänsyn ej tagits dertill att 64 officerare behöfva, utom en matsal, i storlek motsvarande 3 vanliga rum, äfven ett rum för hushållerskan, samt ett serverings- och ett samlingsrum. Den beräknade kostnaden för dylik officersbyggnad, 40,000 kronor, är följaktligen otillräcklig och torde böra förhöjas med 20 à 25 procent.

För förrådslägenheternas utvidgning har kostnaden, vid vissa regementen, approximativt beräknats till 10,000 kronor. De förrådshus, som nu finnas, äro i allmänhet ingenting mindre än beqväma och för sitt ändamål lämpliga, samt rymma endast beklädnad och utredning för *en* klass beväring samt en del för regementet erforderliga trossfordon; men då man besinnar att, med den nya härordningens införande, dessa förrådslägenheter måste kunna emottaga regementets *hela* utredning af beklädnad, remtygspersedlar, vapen, ammunition m. m. på krigsfot jemte nödiga fordon; att de, för att vara beqväma och tidsenliga, måste inredas med ordentliga fack, lafvar och hängare för förvarande af alla dessa olika slags persedlar, samt lemna utrymme för bostadslägenheter åt förrådsförvaltaren m. m., och att, enligt den nya härordningen, regementets mobiliseringsstyrka är nära fem gånger så stor som den, för hvilken förrådshusen äro byggda, kan lätt inses, huru liten och otillräcklig den i förslaget härför anslagna summa är, och att dessa förrådsbyggnader och deras inredning för hela arméen kommer att kräfva stora kostnader.

Huruvida regementenas nu befintliga sjukhus blifva för det kommande behofvet tillräckliga eller tarfva tillökningar och förbättringar, är ej utredt, men i sådant fall antagas kostnaderna derför kunna bestridas från de till oförutsedda utgifter för härordningsförslagets genomförande reserverade 780,000 kronor. Att likväl detta belopp, motsvarande 7 procent af hela summan, ej ens kommer att blifva tillräckligt för betäckande af andra brister kan med visshet förutses.

Hvad slutligen beträffar en del andra byggnader å mötesplatserna, hvilka enligt förslaget äro afsedda att tillbyggas, vinterinredas m. m. d., kan man svårligen, i saknad af detaljuppgifter och kännedom om dessa byggnaders lämplighet för det ifrågasatta ändamålet, yttra sig angående de härför beräknade kostnaderna, men det vill dock synas, som om dessa öfver hufvud taget blifvit fixerade efter en väl låg beräkningsgrund.

Hvad här ofvan i allmänhet blifvit anmärkt mot infanteriets byggnader gäller äfven i tillämpliga delar med afseende å motsvarande byggnader för de öfriga vapnen.

Rörande beräkningen af kostnaderna för de vid de särskilda regementena erforderliga byggnads- och inredningsarbeten kunna följande anmärkningar framställas:

östgöta lifgrenadierregemente: tvänne mindre beväringsbaracker äro afsedda att vinterinredas, för en kostnad af 24,000 kronor, men det är mycket tvifvel underkastadt, huruvida dessa baracker äro härför lämpliga;

Kronobergs regemente: bostad under sommaröfningarne saknas för 21 underofficerare, och bör sålunda ytterligare en byggnad för detta regemente i förslaget upptagas;

Uplands regemente: för inredning af vinterlägenheter i Upsala slott för officerare, underbefäl och manskap jemte skolor och nödiga expeditionsrum äfvensom för inventarier, är anslaget ett belopp af 140,000 kronor. Då det ej är bekant huru detta skall utföras eller hvilka lägenheter, som härför äro lämpliga och disponibla, kan något omdöme om summans tillräcklighet ej fällas. Emellertid är det af erfarenheten konstateradt, att gamla slott i sanitärt och andra afseenden äro otjenliga att apteras till kaserner och det är att förmoda att förhållandet med Upsala slott är enahanda.

Det för nybyggnad och inlösen af en officerspaviljong vid Polacksbacken upptagna belopp 19,000 kronor, synes väl lågt;

Vestmanlands regemente: vinterlägenheter för officerarne anses kunna beredas å Strömsholms slott för 5,000 kronor, häri inberäknadt kostnaden för servis och inventarier. Huruvida detta ringa belopp är tillräckligt, kan i anseende till bristande utredning om de lokala förhållandena ej afgöras;

Vermlands regemente: vid beräkningarne för detta regemente kan anmärkas, att för inlösen af officerspaviljongen å Trossnäs fält anslagits endast 30,000 kronor, ehuru densamma är i regementets uppgift upptagen till ett värde af 38,500 kronor;

skånska lifgrenadierregementet: vinterlägenheter för officerarne, underbefäl och manskap antagas kunna erhållas vid Herrevads kloster, utan att någon kostnad upptagits för ominredning, servis och inventarier;

Blekinge regemente: samma anmärkning kan göras vid detta regemente, som är ämnadt att inqvarteras i f. d. marinregementets kasern. Emellertid synes med skäl kunna antagas, att detta ej kan ske utan särskild bekostnad för ominredning m. m.

södra skånska infanteriregementet: förslaget upptager aptering af ridhuset i Ystad till exercishus för en kostnad af 9,000 kronor, men det betviflas att denna byggnad är dertill lämplig;

Bohusläns regemente: vinterlägenheter för ett skoletablissement för officerare, underbefäl och manskap skulle erhållas i gamla chefshuset och kasernbyggnaderna n:is 49, 50 och 51 vid nya varfvet i Göteborg, hvartill anslås i ett för allt 100,000 kronor. Utan tillgång på detaljerade uppgifter angående förhållandena på stället kan intet yttrande afgifvas angående summans tillräcklighet. Vid Backamo skall för repetitionsöfningarne underbefäl och manskap förläggas i der befintliga baracker, men då uti regementets egen uppgift endast en dylik finnes upptagen, synes som om ytterligare byggnader skulle behöfva för ändamålet uppföras;

svea lifgarde och lifregementet till fot: dessa regementen anses i sina nuvarande etablissement, så snart dessa med barackfondens tillhjelp varda tillökade med bostäder för det under beväringsmötena tjenstgörande befälet och manskapet, erhålla fullständigt utrymme för sina skolor och den ständiga garnisonsstyrkan, samt för expeditioner och jourbefäl, hvarföre det ock endast ansetts behöfligt att för de under repetitionsöfningarne tjenstgörande officerare, underbefäl och manskap uppföra trenne baracker å Ladugårdsgärdet för en sammanlagd kostnad af 128,000 kronor. Då det emellertid är kändt, dels huru otidsenliga och i sanitärt afseende otillfredsställande de nuvarande trånga kasernlägenheterna för dessa tvänne regementen äro, och dels att barackfonden, såsom ofvan visats, ej eger tillräckliga medel till uppförande af några beväringsbyggnader för dessa regementen, synes att, förutom nyssnämnde 128,000 kronor, ett högst betydligt belopp erfordras för att försätta dessa etablissementer i ett mot den nya härordningens kraf svarande skick, hvartill komma kostnaderna för anskaffande af lokaler för regementenas olika förråd m. m.

lifgardet till häst: för skolorna och den i garnisonstjenstgöring liggande styrkan antages tillräckligt utrymme finnas i regementets nuvarande etablissement, hvaremot för repetitionsöfningarne ansetts be-

höfligt att uppföra en sommarbarack och ett sommarstall för 250 hästar, för hvilka byggnader kostnaden beräknats till i rundt tal 72,000 kronor. Som likväl detta regementes etablissement i verkligheten har många och stora brister hvad logementer, mathållningslokaler, arrester m. m. vidkommer och ej utan ominredning kan lemna lägenheter för skolornas behof och garnisonsstyrkans tidsenliga inqvartering, kommer äfven detta etablissements vederbörliga iordningställande, oberäknadt anordnandet af erforderliga förrådslokaler, att kräfva rätt betydlig kostnad, som i förslaget bort tagas i beräkning;

husarregementet konung Carl XV: alldenstund den kasern, som i detta regementes förläggningsort, Malmö, nu finnes, lemnar utrymme för endast en af regementets skolor, har i förslaget upptagits nybyggnad af en kasern för de öfriga skolorna och beväringen samt stabslokaler m. m. jemte ett exercishus samt förråds- och uthuslägenheter, hvilka byggnader, under antagande att de komma att uppföras å dertill lämplig, kronan tillhörig mark, beräknats kosta omkring 200,000 kronor. Då nu kronan ej eger någon annan för ändamålet tillgänglig mark än den utanför citadellet belägna, i det att dispositionsrätten till sjelfva citadellet med tillhörande byggnader hufvudsakligen tillkommer kongl. fångvårdsstyrelsen, synes det ej vara lämpligt att förlägga delar af detta regemente på tvänne så skilda platser, och då gjorda undersökningar utvisa att kronans mark utanför citadellet lider af högt stående grundvatten och af denna anledning är opassande till byggnadsplats för en kasern, torde annan utväg ej finnas än att försälja den tomt, hvarpå det nuvarande etablissementet är uppfördt, och anskaffa annan passande plats för ett nytt etablissement;

Huru stor kostnad dessa anordningar kräfva, kan svårligen på förhand bestämmas, då man ej känner, hvar någon passande tomt för det nya etablissementet kan erhållas, och såväl försäljningspriset för den gamla tomten som inköpspriset för den nya äro obekanta, men sannolikt kommer kostnaden i sin helhet att uppgå till mångdubbelt det belopp, som af komitén beräknats;

östgöta dragonregemente och 2:a göta artilleriregementet äro föreslagna att förläggas i Vadstena slott, med undantag af officerarne och deras vederlikar, hvilka erhålla inqvarteringsersättning. Manskapet uppgifves få 600 kub.-fot luftutrymme och 30 qv.-fot ytutrymme per man, och ritningar och kostnadsförslag äro uppgjorda för slottets aptering till kasern, skollägenheter m. m., det senare slutande å 250,000 kronor. Utan lokalkännedom och fullständiga ritningar — sektioner till dessa felas nemligen — kan man ej granska detta för-

slag, men att detta slott med sina 8 till 15 fot tjocka murar, i hvilka genomgångar och rökgångar m. m. skola beredas, och sin obeqväma inredning med djupa fönstersmygar m. m. d., ej kan erbjuda helsosamma, rymliga och tidsenliga kasernlokaler, är så mycket sannolikare som, enligt hvad redan här förut blifvit nämndt, erfarenheten såväl i vårt land som utomlands visat, att gamla slott och fästningslinier med sina tjocka murar äro högst otjenliga och dåliga fredskaserner, hvarföre de kostnader, man på deras inredning dertill nedlägger, illa svara mot de resultat, som dermed vinnas. Att båda regementena erhållit endast en gemensam ridhusbyggnad anmärkes såsom olämpligt, och torde ridhuset blifva så mycket otillräckligare som det synes vara konstrueradt för endast 4 volter.

Då man tager i betraktande, hvilken mängd byggnader, som erfordras för att rymma ett artilleriregementes förråder, förefaller det som om kostnaden för dessa tvänne regementens etablissement, 770,000 kronor, blifvit ovanligt lågt beräknad;

1:a göta artilleriregementet: att, såsom föreslaget blifvit, förlägga regementets skolor och garnisonsmanskap vid nya varfvet utanför Göteborg, under det att tyghuset och verkstäderna m. m. qvarblifva i staden och äfven befälet derinom har sina bostäder, tyckes vara mindre lämpligt. För öfrigt synes högst osannolikt, att försäljningssumman för de tomter kronan kan afyttra blifver tillräcklig för de nya byggnadernas uppförande, exercisfältets exproprierande m. m.;

2:a svea och Norrlands artilleriregementen: till diverse byggnader för dessa båda regementen, hvilka skola förläggas, det förra å Sannahed och det senare å Frösön, har anslagits ett belopp af 620,000 kronor utan att någon fördelning på de särskilda regementena blifvit gjord. I brist på detaljuppgifter kan man ej yttra sig om tillräckligheten af denna summa, hvilken likväl synes väl låg;

2:a eller svea ingeniörregemente: här föreligga 2 alternativa förslag: antingen att genom expropriation af mark utvidga det nuvarande pontonier-etablissementets område, för hvilken expropriation samt uppförande af behöfliga kasern-, stall- och förrådsbyggnader blifvit anslagna tillhopa 450,000 kronor, eller ock att förlägga regementet till Carlbergs slott och flytta krigsskolan till pontonierkasernen, varande till de härför erforderliga ominrednings- och apteringsarbeten anvisade belopp å respektive 75,000 och 25,000 kronor.

Huru fördelaktigt det än vore för regementet att få sitt etablissement förlagdt till Carlberg, der det finnes god tillgång på öfnings- och exercisplatser, hvilka deremot vid det nuvarande etablissementet sak-

nas, måste dock anmärkas att, äfven om andra hinder deremot ej möta, ett dylikt utbyte af etablissementer ej kan ske utan högst betydliga kostnader, till hvilkas bestridande de i förslaget anvisade belopp utan tvifvel på långt när ej förslå. Denna fråga kräfver emellertid en grundlig utredning.

Huruvida förrådsbyggnaden med den i förslaget upptagna nybyggnaden kan blifva tillräcklig för all den materiel, som skall tillkomma, är mer än tvifvelaktigt.

Trängbataljonerna: mot 4:e och 5:e bataljonernas förläggande, den förra till Marieberg och den senare till Örebro, kan invändas, att det synes osäkert, dels huruvida dessa orter äro dertill lämpliga, samt om dugliga och ändamålsenliga exercisfält der kunna erhållas, och dels om den härför beräknade kostnad kan anses tillräcklig.

I hvad mån de beräknade kostnaderna för inköp och aptering af nya exercisfält kunna vara tillräckliga, är omöjligt att a priori bedöma. Deremot är ringa sannolikhet att kronan, vid försäljning af de äldre ej mera behöfliga execishedarne, skall få dem betalade med 200 kronor per tunnland.

Stockholm i kongl. arméförvaltningens fortifikationsdepartements militärbyrå den 26 oktober 1882.

C. LJUNGBERG.
Öfverste.

4:o) **Intendentsdepartementet.**

Underdånigt yttrande.

Sedan Eders Kongl. Maj:t under den 19 juni 1880 behagat åt en särskild komité uppdraga utarbetandet af fullständigt förslag till landtförsvarets ordnande samt berörda komité numera till Eders Kongl. Maj:t inkommit med betänkande och förslag i sådant hänseende, har, medelst remiss af den 9 sistlidne augusti, Eders Kongl. Maj:t anbefallt arméförvaltningen att öfver de i samma förslag förekommande kostnads-

beräkningar afgifva underdånigt yttrande; och får, till fullgörande af denna nådiga föreskrift, arméförvaltningens intendentsdepartement, i hvad nämnda departement rörer, underdånigst anföra:

Under rubriken »landtförsvarets kostnad», komiterades betänkande del II pag. 196 m. fl., hafva, vid beräknandet af landtförsvarets kostnad efter genomförandet af det nya härordningsförslaget, komiterade, i fråga om de belopp, som för härens förseende med naturaförnödenheter borde i komiterades beräkningar upptagas, yttrat, att de för sin del ansåge kostnaden för beklädnads-, remtygs- och utredningspersedlar kunna upptagas till 30 öre vid längre och 35 öre vid kortare kommendering per man och tjenstgöringsdag. Dessa siffror, hvilka icke bestyrkas af de från arméförvaltningen på begäran meddelade uppgifter å kostnaden för ifrågavarande persedlar under tioårs-perioden 1871—80 — af hvilka uppgifter framgår, att medeltalet af kostnaden för stammen, med undantag af rytteriet, vexlat mellan 35 och 41 öre, under det att kostnaden för beväringsmanskapets beklädnad m. m. under samma period uppgått till omkring 50 öre per man och tjenstgöringsdag —, stödja komiterade hufvudsakligen på meddelanden, som från grannländerna Norge och Danmark samt från Tyskland erhållits rörande härens förseende med dylika förnödenheter.

Då komiterade, såsom norm för sina beräkningar i omförmälda hänseende, hufvudsakligen fästat sig vid de från Norge genom arméintendenten derstädes meddelade siffror, kan, i anledning af detta förfaringssätt, arméförvaltningen icke underlåta att erinra, hurusom härvid komiterade synas icke tillräckligt hafva fästat uppmärksamheten derå att — under det att norska arméintendentens siffror, på sätt han äfven uppgifvit, beteckna för beklädnaden de *beräknade* kostnadsbeloppen, om hvilkas tillförlitlighet icke något, ännu åtminstone, kunnat med säkerhet utrönas, helst desamma vid de flesta afdelningarne af norska armén ej visat sig tillräckliga i det att de delvis blifvit icke obetydligt öfverskridna — de af arméförvaltningen meddelade siffror deremot, såsom stödda på verklig erfarenhet under en längre tidföljd och hemtade ur granskade räkenskaper, återgifva kostnadernas *utrönta verkliga* belopp.

Om således, till följd häraf, de från Norge erhållna sifferuppgifterna rörande arméns beklädnad i arméförvaltningens tanka icke kunna lemna något väsendtligt stöd vid beräknandet härstädes af de kostnader, hvartill dithörande förnödenheter vid tillämpandet af den föreslagna nya härordningen skulle komma att uppgå, torde detta i än högre grad ega sin tillämplighet på de från Norge meddelade siffer-

uppgifterna i afseende å dagkostnaden för remtygs- och utredningspersedlarne, då, enligt uttryckligt förklarande af den, som lemnat dessa siffror, han ej varit i tillfälle att häröfver meddela exakta uppgifter utan måst stödja sig på approximativa beräkningar.

Under erinran att, hvad beträffar de erhållna kostnadsuppgifterna från Danmark, de der förekommande siffror väl i vissa hänseenden derstädes visat sig vara för låga, men att, efter någon af förhållandena i sådant hänseende påkallad förhöjning, kostnaden för beklädnads-, remtygs- och utredningspersedlarne derstädes, uppgående till 25 öre per man och tjenstgöringsdag, ändock betydligt understege hvad komiterade antagit som beräkningsgrund i afseende å motsvarande utgifter här i landet vid den föreslagna nya härordningens genomförande, hafva komiterade vidare, med hänsyn till de från Tyskland erhållna lägre siffror å utgifterna för såväl underhåll som beklädnad vid dervarande armé, yttrat att, om än kostnaden för sjelfva beklädnaden hos oss alltid måste komma att ställa sig högre än i Tyskland, den låga kostnaden derstädes i berörda hänseende dock berättigade till den förhoppning, att en väl ordnad förvaltning äfven här borde kunna nedbringa motsvarande utgift till betydligt lägre belopp än hvad nu vore förhållandet.

Förutom det att arméförvaltningen, hvad beträffar de från Danmark och Tyskland erhållna sifferuppgifterna, ännu en gång anser sig böra framhålla hvad ofvan redan blifvit antydt, eller att det ingalunda kan anses vara ådagalagdt, att de utifrån meddelade siffrorna vunnits på sådant sätt och i den ordning, att desamma kunna, lika med arméförvaltningens sifferuppgifter, anses beteckna munderingskostnadens utrönta verkliga belopp under en ej allt för kort tidrymd, har förvaltningen, vidkommande särskildt komiterades hänvisning till vissa inom tyska armén uppgifna förhållanden, hvilkas tillämpning härstädes ansetts böra leda till förmånliga resultat i afseende å kostnaden för vår nya armés beklädnad, skolat i underdånighet genmäla att, förutom den af komiterade antydda olikheten i klimat m. m., som betingade vissa skiljaktigheter i sjelfva beklädnadens beskaffenhet hos oss mot i Tyskland, äfven torde böra tagas i betraktande att i Tyskland, till följd af lägre pris å råämnen, mer uppdrifven fabrikation med flera gynnande omständigheter, prisen å klädes- och lädervaror, likasom i allmänhet arbetskostnaden, måste ställa sig betydligt lägre än här i Sverige. Då nu härtill kommer dels att, enligt gällande författningar, begagnandet inom svenska armén af utom landet tillverkade varor icke får ega rum, så framt ej Kongl. Maj:t i särskildt fall dertill undantagsvis lemnat

nådigt bifall, samt till följd af detta förhållande — hvilket, förutom främjandet af inhemska slöjden, väl hufvudsakligen lärer böra tillskrifvas syftet att söka vänja vår industri vid oafbruten tillverkning af för armén erforderlig materiel i det dubbla ändamålet, att landets betydliga kostnader för försvaret må, åtminstone i någon mån, i ekonomiskt hänseende komma detsamma tillgodo, samt att en armés blifvande utrustning, der sådant ifrågakomme, skulle framgent kunna försiggå oberoende af ställningen till eller inom utlandet, derifrån, åtminstone i händelse af krig, varuleveranser icke alltid torde med säkerhet kunna påräknas — klädestillverkningen för kronans räkning måste ega rum inom landet, der densamma, åtminstone i nämnvärd mån, endast bedrifves vid två klädesfabriker, hvilka utifrån nödgas hemta sina råmaterialier, dels ock att de låga kostnadsbeloppen å soldatförnödenheterna vid tyska armén i icke ringa mån kunna tillskrifvas den omständigheten att derstädes såsom ett bihang till allmänna värnepligten räknas åliggandet för de värnepligtige att sjelfva till någon del vidkännas kostnaden för deras underhåll och beklädnad m. m., har det, i betraktande af alla dessa omständigheter, synts förvaltningen, som om det af komiterade i afseende på soldatbeklädnaden framhållna exemplet från tyska armén svårligen kan på våra förhållanden ega tillämpning, likasom ock att, i följd häraf, komiterades uttalade förhoppning om beklädnadskostnadens nedbringande i förhållande till hvad vid tyska armén i sådant hänseende kunnat ernås, icke lärer, äfven med största ansträngning från förvaltande myndigheters sida, kunna realiseras.

På samma gång komiterade framhålla, hurusom de af arméförvaltningen lemnade uppgifter å kostnaden för beklädnads-, remtygs- och utredningspersedlar visa särdeles höga siffror, hafva de dock ansett sig böra påpeka dels de orsaker, som bidragit att hittills göra dessa kostnader höga, dels de omständigheter, hvilka redan nu, men särdeles vid genomförandet af en ny härordning, säkerligen komma att verka till deras nedbringande. I sådant hänseende framhålles, förutom beväringsmanskapets korta tjenstgöringstid, som i så väsendtlig mån bidragit till de höga kostnaderna för dess beklädnad, äfven det sätt, hvarpå såväl stam som beväring varit inqvarterade, i det att de intill senaste åren i allmänhet legat förlagda i tältläger, der endast halm funnits utlagd på bara marken. En följd häraf hade varit, att manskapet äfven under natten måst behålla beklädnaden på sig till skydd mot köld, fuktighet eller dam och sand. Kappan hade måst utgöra karlens täcke under hvilan, till följd hvaraf detta plagg, en af munderingens dyrbaraste persedlar, tidigare förslitits än om det blott blifvit begagnadt till

sitt egentliga ändamål. Sedan numera manskapets inqvartering i baracker under mötena snart för hela hären blifvit genomförd samt madrasser och filtar anskaffats, blefve deraf, säga komiterade, en gifven följd, att munderingen kunde hädanefter bättre vårdas och äfven derför längre begagnas.

Erkännande att, sedan manskapets inqvartering i baracker blifvit allmänt genomförd, munderingsslitningen, såsom komiterade riktigt erinrat, bör väsendtligen minskas, likasom ock att, på sätt äfven af komiterade framhållits, flera omgångar persedlar, anskaffade till dagligt bruk, jemväl böra medföra samma gynnsamma resultat, anser sig förvaltningen äfven böra erinra, hurusom främjandet af omförmälda önskningsmål — förminskad slitning af munderingen — icke mindre torde bero derpå, att, för beredande af bättre utrymme för och vård om persedlarne, de hittills befintliga förrådslokalerna varda i väsendtlig mån utvidgade och förbättrade. I fråga derom, huru komiterade tänkt sig tillgodoseendet af denna vigtiga förvaltningsdetalj, blifver arméförvaltningen i tillfälle att här nedan sig yttra; inskränkande sig förvaltningen nu endast till den allmänna erinran att, innan samtliga här omförmälda åtgärder blifvit fullständigt genomförda, vilkoren för den deraf förväntade slitningsbesparingen saknas.

I anledning af hvad komiterade vidare anmärkt om förtidig kassation af beklädnadspersedlar vid indelta armén till följd af manskapets rättighet till det kasserade, har förvaltningen endast skolat i underdånighet erinra om det i § 23 af förnyade nådiga instruktionen den 22 juli 1875 gifna stadgande, enligt hvilket beklädnadspersedlar vid indelta roterade infanteriet få med nya ersättas först när de till vidare bruk i kronans tjenst äro oanvändbara. Att någon allmännare passevolans, åtminstone till vinst för kronan, skulle, enligt hvad komiterade antagit, komma till stånd inom en sådan armé som den nu ifrågasatta, torde vara mindre sannolikt, och, om än, såsom uppgifvits, vid göta och vendes artilleriregementen persedelpassevolans med manskapet blifvit, delvis med framgång, försökt, måste sådant uteslutande tillskrifvas den fleråriga tjenstetiden. Hvad beträffar komiterades förmälan att passevolantörer vid värfvade armén under 1870-talet, enligt hvad utdrag af räkenskapen ådagalagt, kunnat nedbringa kostnaden för beklädnads-, remtygs- och utredningspersedlar till 25 öre per man och tjenstgöringsdag, får arméförvaltningen i underdånighet anföra att, äfven om nyssnämnda kostnadsbelopp tagits ur vederbörande räkenskap med tillämpning af enahanda förfaringssätt, som nu i afseende på de från arméförvaltningen meddelade siffror blifvit begagnadt, den frågan

dock alltid återstår obesvarad, huruvida ej beloppet erhållits blott ur ett eller tvänne års räkenskaper, deri för öfrigt någon större anskaffningskostnad för nya persedlar icke förekommit. Komiterade hafva sjelfva anmärkt en utgift, såsom i icke ringa mån bidragande att höja dagkostnaden för stammens och beväringens beklädnad, nemligen den höga slitningsersättning, som bestås manskapet för så kallade småpersedlar (skjortor, strumpor och stöflor), hvilka anskaffas och underhållas genom manskapets egen försorg och hvilken slitningsersättning uppgår till 16 öre för hvarje tjenstgöringsdag och dessutom vid indelta trupper utbetalas för minst 30 dagar om året. Om än icke bör förnekas, att ju denna passevolans kan synas för passevolantören under längre kommendering medföra en nog stor fördel, är det å andra sidan alldeles obestridligt, att passevolans om sådant underhåll, hvilken, för undvikande af en mängd olägenheter för kronan, ansetts nödvändig, omöjligen till följd af manskapets obenägenhet derför, kunnat mot lägre afgift vid armén upprätthållas. I sådant afseende tillåter sig förvaltningen underdånigst i minnet återföra att, sedan indelta manskapet vägrat ingå på erbjuden förlängning af mellan dem och vederbörande beklädnadsdirektioner träffade aftal om nyttjande vid tjenstgöring af egna skjortor, strumpor och skodon mot ersättning af 12 öre om dagen, Eders Kongl. Maj:t på underdånigt förslag af arméförvaltningen och sedan Riksdagen beviljat höjd slitningsersättning med 16 öre om dagen åt beväringsmanskapet, genom nådiga brefvet den 19 april 1875 täcktes medgifva äfven en sådan förhöjd slitningsersättning åt det indelta manskapet. Vid betraktandet häraf synes det förvaltningen vara än mer tydligt, att munderingspassevolans i sin helhet, med inberäkning af remtygs- och utredningspersedlar, endast för något enstaka år kunnat nedbringas till ofvannämnda låga belopp af 25 öre per dag.

Hvad komiterade särskildt för »tvätt och puts» under det föreslagna sammanlagda underhållsbeloppet beräknat, eller 2 öre för hvarje man om dagen, kan ej med någon sannolikhet anses tillräckligt under de strängare vapenöfningar, som för den kort tid tjenande värnpligtshären äro förutsatta och hvilka torde medföra en dyrare renhållning. Redan nu har erfarenheten visat, att den i förhållande till indelta manskapet högre kostnaden för beväringsmanskapets beklädnad i icke oväsendtlig mån kan tillskrifvas tvätten och iståndsättandet af deras persedlar, som, under det att stammen sjelf tvättar och lagar sina persedlar, bekostas af kronan och verkställes icke allenast under den korta tiden emellan de årliga vapenöfningarne utan äfven efter de-

sammas slut. Någon förhöjning i det för berörda ändamål afsedda ersättningsbelopp torde derför vara af nöden, helst under den varma årstiden äfven linnerock och linnebyxor till tvättpersedlarne hänföras.

Om än förvaltningen gerna biträder den åsigten att genom införandet af längre tjenstetid, anordnandet af lämpligare förrådslokaler, m. m., flere af de hittills förekommande anledningarne till de höga kostnaderna för beklädnaden — hufvudsakligen beväringsmanskapets — varda undanröjda, anser dock för sin del förvaltningen klokhet och försigtighet hellre bjuda att, åtminstone till en början och i afvaktan på hvad erfarenheten af de motsedda nya förhållandena kan gifva vid handen, såsom grund för anslagen uppställa siffror af utrönt otvifvelaktig säkerhet, än att genom beräkningar, hufvudsakligen stödda på antydningar, äfventyra fyllandet af de nödiga anslagsbehofven; och då förvaltningen af hvad komiterade anfört icke hemtar tillräckliga skäl att, lika med komiterade, utgå från det vissa antagandet af väsendtligen nedsatt munderingskostnad i jembredd med införandet af ny härordning, anser sig förvaltningen böra i underdånighet förorda någon förhöjning i de af komiterade föreslagna siffror, så mycket hellre som, derest erfarenheten, sedan de nya förhållandena vunnit stadga och antagna förutsättningar gått i fullbordan, skulle ådagalägga möjligheten af en billigare anslagsberäkning, hinder för en sådan förändring icke då möter.

Med stöd af hvad sålunda anfördt blifvit får arméförvaltningen i underdånighet förorda, såsom af giltiga skäl påkallad, en förhöjning i komiterades här ofvan angifna förslagssiffror med 8 öre, hvarigenom, med inberäkning af 60 öre för matportion och bröd samt de af komiterade för tvätt och puts beräknade 2 öre, kostnaden för soldatens underhåll och beklädnad skulle upptagas till 1 krona per man och tjenstgöringsdag vid längre kommendering samt 1 krona 5 öre vid kortare kommendering.

Kostnaden för hästars utfodring, medikamenter, skoning och stallpersedlar har af komiterade upptagits till 1 krona per öfningsdag, under det att de från arméförvaltningen meddelade uppgifter i sådant hänseende ställa sig något högre. Medeltalen för åren 1871—1880 af dagkostnaden för utfodring, medikamenter och skoning hafva nemligen enligt dessa uppgifter uppgått vid värfvade rytteriet till omkring 1,03 krona och vid artilleriet till omkring 1,10 krona per tjenstgöringsdag, hvartill kommer kostnaden för stallpersedlar, hvilken vid värfvade rytteriet uppgått till 0,75 öre per dag.

Orsaken dertill, att dessa kostnader sålunda stält sig något högre än hvad komiterade upptagit, synas komiterade hufvudsakligen vilja söka i de olika principer, som vid fourageupphandlingen gjort sig gällande. Då medelkostnaden, exempelvis för lifgardet till häst, uppgått till 1,02 krona, under det att kostnaden för öfriga i Stockholm garnisonerade trupper varit icke så obetydligt högre, yttra komiterade i anledning häraf att, derest gemensam upphandling af fourage m. m. för alla kronans i Stockholm varande hästar egt rum efter samma grunder som vid lifgardet till häst, vore otvifvelaktigt, att kostnaden för dem alla icke öfverstigit det för lifgardet till häst. Härå har arméförvaltningen skolat genmäla att, om än i allmänhet rationspriset torde blifva beroende af de upphandlade rationsqvantiteterna och såsom följd häraf vid artilleriet och pontoniererna, der mindre fourageqvantiteter erfordrades, utfallit dyrare, korrektivet deremot dock alldeles icke enligt arméförvaltningens tanke är att söka uti ett anbefaldt gemensamt tillvägagående vid upphandlingar af fourage, hvilket torde verka förtyngande samt omintetgöra en helsosam täflan i hushållningen mellan de särskilda trupperna. Det kloka tillvägagåendet, som vid lifgardet till häst medfört en jemförelsevis mindre kostnad, bör ju lika väl kunna tillämpas äfven vid annan trupp, utan att sådant lägger hinder i vägen för hvardera truppens frihet att för sig sköta sina bestyr. En sådan handlingsfrihet öfverensstämmer ju ock med de af komiterade uttalade åsigter i afseende å utförandet af förvaltningsbestyren vid de särskilda truppdelarne. För betingande af prisbillighet vid fourageupphandling i större mängd erfordras, enligt arméförvaltningens tanke, hufvudsakligen förmåga att rätt bestämma tidpunkterna derför, att icke på en gång upphandla vare sig för stora eller för små partier, att, med begagnande af tillfälliga prisfall, äfven göra uppköp under hand å marknaden för dagen — hvilket sistnämnda förfaringssätt nu ock är medgifvet — samt att kunna disponera öfver foderrum, tillräckliga för stora upplag, när sådana pröfvas vinstgifvande.

På grund af det nu anförda hemställer förvaltningen i underdånighet att, i närmare öfverensstämmelse med de faktiska förhållanden som hittills egt rum, dagkostnaden för utfodring, medikamenter, skoning och stallpersedlar må beräknas till 1,04 krona för längre och 1,11 krona för kortare kommendering, helst detta ändock understiger hvad af vederbörande utskott blifvit efter frågans förberedande behandling hos komiterade föreslaget, eller 1,05 krona om dagen för hästar, som äro i ständig tjenstgöring samt 1,15 krona om dagen för dem, som inkallas blott till tjenstgöring under kortare tid af året.

Vid beräknandet af landtförvarets årliga kostnad efter genomförandet af det nya härordningsförslaget hafva komiterade, del II pag. 212, äfven tagit under ompröfning, bland annat, de belopp, som — förutom musikpersonalens aflöning — borde ställas till vederbörandes disposition för bestridande af vissa med musiken i öfrigt förbundna utgifter, såsom för inköp af instrumenter och noter m. m. Efter angifven fördelningsgrund hafva komiterade för den nya hären beräknat dessa kostnader, som uti nu gällande stater upptagas till 2,000 kronor för regemente och 1,000 kronor för kår, till sammanlagdt 52,900 kronor, att årligen utgå: till 2 fotfolksregementen, förlagda i Stockholm, à 2,500 kronor, till 19 större fotfolksregementen à 1,500 kronor, till 4 norrländska fotfolksregementen à 1,000 kronor, till 1 gotländskt fotfolksregemente och 1 gardesrytteriregemente à 800 kronor, till 9 andra rytteriregementen à 600 kronor, till 6 fältartilleriregementen à 900 kronor, till 2 fästnings- och positionsartilleriregementen à 250 kronor, till 2 ingeniörregementen à 500 kronor, och till 6 trängbataljoner à 250 kronor.

Arméförvaltningen, som icke varit i tillfälle att ingå i närmare granskning af de beräkningsgrunder, hvilka legat till grund för ofvan angifna siffror, anser sig dock böra erinra derom att, åtminstone hvad angår indelta armén, dess regementen och corpser för det närvarande hafva till sina musikkassor, förutom de å stat upptagna aflönings- och anslagsbeloppen, anslagna inkomsterna af en hel mängd indragna rust- och rotehållsnummer, uppgående till ett sammanlagdt antal af 701. Då nu af en ny härordning, lik den nu föreslagna, följer, att någon inkomst af indragna nummer icke vidare tillgodokommer vederbörande musikkassor, för hvilkas utgifter de nu utgående anslagsmedlen äro, enligt hvad arméförvaltningen inhemtat, otillräckliga, samt, enligt komiterades förslag, regementena, oafsedt bortfallandet af inkomsten af indragna nummer, hädanefter skulle få att disponera öfver icke så obetydligt mindre anslagsbelopp än hvad nu åtnjutes, har arméförvaltningen för sin del ansett sig icke böra lemna oanmärkt detta förhållande, som torde komma att för regementena medföra stora svårigheter att uppehålla sina musikcorpser i ett mot tidens fordringar någorlunda svarande skick.

Vidare hafva komiterade, del II pag. 242 m. fl., ingått i beräkning af den kostnad, landtförsvaret antagligen kunde komma att kräfva under den tid af 15 år, hvarinom den nya härordningen borde till alla delar vara genomförd, dervid komiterade icke ansett nödigt anställa beräkningar för hvart och ett af de särskilda åren utan blott

sökt uppvisa kostnaden under vissa skeden af öfvergången, nemligen 1:a, 4:de och 9:de åren. I fråga om de utgifter, som för nämnda år ansetts böra utgå från ordinarie anslag, visa, säga komiterade, verkstälda utredningar en kostnad uppgående för 1:a året till 16,700,000 kronor, för 4:de året till 19,250,000 kronor och för 9:de året till 22,800,000 kronor. Af skäl, hvilka synas arméförvaltningen välbetänkta, hafva emellertid komiterade ansett dessa summor böra något höjas och derför upptagit de ordinarie anslagen för 1:a öfvergångsåret till 17,500,000 kronor, för 4:de året till 19,500,000 kronor och för 9:de året till 23,000,000 kronor. På samma gång förvaltningen således för sin del förordar komiterades förslag i denna del, hvilket synes böra verka till ej ringa lättnad vid genomförandet af komiterades organisationsplan, har åter, i hvad gäller de utgifter, som under form af extra anslag beräknats för byggnader och exercisfält under de 12 första öfvergångsåren — den tid, inom hvilken byggnaderna enligt komiterades åsigt borde vara uppförda — och som upptagits till 900,000 kronor för hvartdera af 1:a, 4:de och 9:de öfvergångsåren, förvaltningen, särskildt med hänsyn till de i förvaltningens tanke otillräckliga belopp, som blifvit i bil. litt. I del. III upptagne för tillbyggnad och utvidgning af förrådshusen — en utvidgning, som äfven afsåge att vid desamma bereda bostad åt förrådsförvaltarne — funnit sig manad att häremot afgifva sin reservation. Väl hafva i allmänhet de rörande arméns byggnader m. m. uppgjorda kostnadsberäkningar, som legat till grund för komiterades yttrande, synts förvaltningen, för så vidt någon granskning af desamma härstädes kunnat ega rum, vara väl lågt upptagne, men i ännu högre grad gäller detta om förråden, för hvilkas utvidgning och tillbyggnad ett belopp af 10,000 kronor för hvarje regemente, der sådan åtgärd blifvit föreslagen, ansetts tillfyllestgörande. Otillräckligheten af denna summa, som i öfrigt icke är grundad på någon slags, åtminstone synbar, utredning, ligger i öppen dag. Förvaltningen har redan här ofvan sökt framhålla vigten och nödvändigheten deraf att kunna disponera lämpliga och rymliga förrådslokaler, hvarförutan ett behörigt handhafvande af persedelvården städse måste omöjliggöras. Af den högst betydliga tillökningen i dyrbar materiel, som betingas af ökade stridskrafter, följer ock i än högre grad nödvändigheten att anskaffa tillräckliga lokaler till densammas förvarande på ett ändamålsenligt sätt. Underlåtenhet att i detta hänseende tillgodose det bjudande behofvet skall, förvaltningen är derom förvissad, medföra, förutom stora olägenheter och svårigheter, som måste blifva en följd af tvånget att i otillräckliga förrådslokaler sammanhopa persedlar och effekter af olika

slag, äfven verkliga förluster, föranledda deraf att, i anseende till bristande utrymme, ej åt persedlarne kan egnas erforderlig tillsyn och vård. Ett ytterligare stöd för ofvan uttalade betänkligheter hemtar förvaltningen dessutom af den omständigheten att, utom all för den nya hären erforderlig materiel, hädanefter äfven sådana munderingsm. fl. persedlar, som, hvad beträffar indelta armén, under nuvarande förhållanden förvaras å roten, skulle, med antagandet af det nya organisationsförslaget, komma att uti förråden inrymmas. Ehuru slutligen förvaltningen visserligen icke nu kan vara beredd eller i tillfälle att framlägga bestämda uppgifter och beräkningar rörande de kostnader, hvilka kunna blifva af nöden för beredande af ändamålsenliga och tillräckliga förrådslokaler åt en armé i den af komiterade föreslagna utsträckning, har emellertid förvaltningen ansett sig böra å förhållandet fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet, på det att icke, till följd af bristande anslagsmedel, må äfventyras fyllandet af ett så vigtigt behof, som ifrågavarande. Stockholm den 24 oktober 1882.

Underdånigst

G. SANDELS.

B. ELFSTRÖM. A. E. MALMGREN.

Ref.

C. J. von Hofsten.

5:o). **Civila departementet.**

Underdånigt yttrande.

Genom nådig remiss den 9 sistlidne augusti har arméförvaltningen blifvit anbefald att afgifva underdånigt yttrande öfver de i landtförsvars-

komiténs den 19 förutgångne juni afgifna förslag till landtförsvarets ordnande förekommande *kostnadsberäkningar*.

Till åtlydnad af denna nådiga befallning har arméförvaltningen å civila departementet — som således enligt den nådiga remissen egt att yttra sig endast derom, huruvida komiténs kostnadsberäkningar i de delar af landtförsvaret, hvilka nu tillhöra departementets förvaltning, äro rigtigt utförda på de af komitén gjorda antaganden och förutsättningar — låtit revisoriskt granska ifrågavarande del af kostnadsberäkningarne; och får nu i underdånighet anmäla, att de missräkningar, som departementet anser sig hafva upptäckt, äro så få och angå så obetydliga belopp, att de ej i någon mån minska giltigheten af komiténs beräkningar af landtförsvarets framtida kostnad i sin helhet.

Stockholm den 26 oktober 1882.

Underdånigst

ALFRED SJÖBERG.

C. N. Forsman.

Carl Angelin.

E.

Öfverståthållare-embetet och Kongl. Maj:ts befallningshafvande

angående förslaget till lag om upprätthållande af härens stamtrupp.

1:o. Öfverståthållare-embetet.

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Till underdånig åtlydnad af eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning att afgifva utlåtande öfver det af landtförsvarskomitén framställda förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp, får öfverståthållareembetet anföra följande:

Uti motiverna till ifrågavarande lag yttrar komitén pag. 153, att den visserligen ansett den af några ledamöter uti 1878 års särskilda utskott föreslagna utväg att, derest nödigt antal stamsoldater, mot åtnjutande af den utaf Konung och Riksdag bestämda aflöning, icke erhölles, det bristande antalet skulle genom *lottning* bland de värnepligtige uttagas, vara den mest *verksamma* och *tillfredsställande* garanti för upprätthållande af härens stamtrupp, men komitén har icke desto mindre, med den uppfattning komitén haft, att någon utsigt till genomdrifvande inom Riksdagen af en dylik garanti åtminstone för närvarande icke förefunnes, ansett sig ej kunna föreslå en sådan, utan i dess ställe hemställt, att det skulle åligga vederbörande kommuner att fylla bristen i årskontingenten af rekryter.

Att vidmakthållande af härens stamtrupp på ett verksamt och tillfredsställande sätt skulle genom lottning åstadkommas lider väl icke något tvifvel, men lika visst torde äfven vara, att ett förslag derom för närvarande har ringa utsigt att vinna framgång. Vid sådant förhållande måste, derest det nya arméförslaget i öfrigt anses vara antagligt, någon

annan utväg att hålla stammen fulltalig utfinnas, och bland de i detta afseende väckta förslag är det af komitén framstälda egnadt att på ett för staten jemförelsevis billigt sätt uppfylla denna fordran, i hvad angår den af komitén antagna årliga rekrytkontingent af 5,500 man, ty det lärer icke kunna ifrågasättas, att ju ej kommunerna *kunna* anskaffa det antal rekryter, som icke frivilligt anmäler sig. Deremot delar öfverståthållareembetet icke komiténs förhoppning, att ifrågavarande kommunalgaranti endast undantagsvis skulle komma att utkräfvas. Hittills vunnen erfarenhet synes icke berättiga härtill. Enligt den uppgift, komitén meddelat i tabell n:o 3 i bihanget rörande militär-statistiska uppgifter, har nemligen det högsta antal rekryter och volontärer, som något år alltsedan år 1861 inträdt i arméen, uppgått till 3,542 man, deraf 1,692 vid den värfvade arméen oeh 1,850 vid den indelta, och fäster man uppmärksamheten endast vid den värfvade arméen, som är närmast jemförlig med den nya härens stamtrupp, så finner man af komiténs uppgift, att rekryternas och volontärernas antal vexlat mellan endast 705 år 1862 och 1884 år 1877, och sådant har icke uteslutande berott på det större eller mindre behofvet af rekryter, ty det är väl bekant, att den värfvade arméen tidtals haft ett mycket stort antal vacanser, som då icke kunnat fyllas, utan det har berott på andra förhållanden, såsom lättare eller svårare tillfällen till arbetsförtjenst för den delen af befolkningen, ur hvilken den värfvade arméen rekryteras, m. m. Sådana förhållanden komma nog också för framtiden att blifva bestämmande faktorer vid rekryteringen. Med ofvan anförda siffror för ögonen förefaller det öfverståthållare-embetet tvifvelaktigt, huruvida det ens något år skall lyckas att finna 5,500 man, som frivilligt låta anvärfva sig för de förmåner, komitén tänkt sig en soldat skulle åtnjuta, ehuru visserligen dessa äro vida högre än en värfvad soldat för närvarande uppbär, men deremot förefaller det mycket antagligt, att under vissa tider det blir svårt, om icke omöjligt, att på frivillighetens väg anvärfva ens större delen af årets rekryter, och kommunernas garanti kan då komma att i stor utsträckning tagas i anspråk. Denna garanti, som sålunda blir för kommunerna ganska känbar, kommer derjemte att drabba dem väsendtligen olika. Olika lokala och ekonomiska förhållanden inom de särkilda rekryteringsområdena komma helt visst att högst betydligt inverka på benägenheten hos personer att antaga värfning, på storleken af det tillskott till legan, kommunerna nödgas utbetala m. m., och derigenom utbildas inom landet en olikhet i dessa afseenden, som, när den ena kommunen finner sig för samma ändamål vara ojemförligt mera betungad än den andra, kommer att framkalla ett icke oberättigadt missnöje.

För att afhjelpa dessa olägenheter och utjemna ifrågakommande bördor, har herr Oscar Evers uti afgifven särskild mening framstält förslag om bildande af en rekryteringskassa, ett förslag, som synes vara förtjent af stor uppmärksamhet och som öfverståthållare-embetet, för sin del, vill förorda.

Genom antagande af detta förslag skulle till en början de garantiområden, som hårdare än andra drabbas af skyldigheten att anskaffa soldat, kunna lindras i sina bördor, och så småningom tillgång beredas att, utan kommunernas betungande, upprätthålla icke allenast årskontingenten af rekryter 5,500 man, utan äfven den öfriga delen af stamtruppen, för hvilken, såsom beroende på rekapitulation, någon fullständig garanti icke finnes.

Hvad sjelfva lagförslaget i öfrigt angår, har öfverståthållare-embetet ingenting hufvudsakligt att deremot anmärka; endast i nedanskrifna hänseenden torde något förtydligande vara af nöden.

De på flere ställen förekommande uttrycken »rekryteringsområden,» »regementsområden,» »rekryteringsdistrikt,» om också begriplige för den i förhållandena fullt invigde, kunna dock lätt med hvarandra förvexlas, och, derest dessa uttryck, på sätt öfverståthållare-embetet antager, anses böra bibehållas, hemställer öfverståthållare-embetet, att en fullt tydlig definition på hvad med det ena eller andra rätteligen skall förstås, måtte uti denna lag införas.

Då Stockholm icke utgör någon *inom* ett län befintlig stad, men deremot till följd af sin folkmängd och de enligt förslaget, i Stockholm förlagda fotfolksregementen väl måste betraktas såsom ett län och hafva sin egen rekryteringsnämnd, torde ett förtydligande i berörda afseende böra i 11 § inläggas.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärdar

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigaste
tjenare och undersåte

GUST. AF UGGLAS.

G. Edgren.

Stockholm den 18 September 1882.

2:o. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län.

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Till följd af nådig remiss den 9 sistlidne augusti får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande härmed afgifva underdånigt utlåtande öfver det af utsedda komiterade den 19 förutgångna juni framlagda förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp.

Förslaget om bestämmande af härens effektiva styrka och den årliga rekrytkontingenten lärer icke egentligen utgöra föremål för Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes bedömande; och anser sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i dessa hänseenden endast böra anmärka, att, då afgången af manskap från hären, antaget första gången på 2, högst 6 år, sannolikt blir större, än att full ersättning vinnes genom den fixa årskontingenten, upprätthållandet af härens effektiva styrka lärer blifva beroende deraf, om erforderlig rekapitulation, enligt 40 § af förslaget till grunder för ny härordning, kan beredas.

I fråga om den större eller mindre lättheten att erhålla soldater vid den nuvarande indelta arméens corpser till häst och fot torde erfarenheten inom rikets särskilda provinser måhända vara något olika, men inom Stockholms län har rekryteringen hittills försiggått utan känd svårighet. Anledningarne till detta förhållande, som veterligen eger rum på åtskilliga ställen i riket, äro flerfaldiga och kunna, såsom många gånger framstälda, här förbigås.

Att härens rekrytering genom frivilligt aftal efter det nya förslaget kommer att understundom och synnerligen då tillfällen till god arbetsförtjenst äro för handen möta betydande svårigheter, är, efter Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes omdöme, högst sannolikt; och lärer följaktligen en lag med bestämda föreskrifter om rekryteringens upprätthållande vara oeftergiflig.

Förslaget innehåller också sådana föreskrifter, vid hvilka Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillåter sig erinra, dels att, då, såsom ofvan är nämndt, rekrytkontingenten är fix, men afgången från hären icke kan beräknas, säkerhet för upprätthållandet af härens stamtrupp till i lagen fastställdt antal saknas, dels ock att, som antagligen rekryteringsområdenas uppoffringar för manskaps anskaffande ofta nog komma att blifva betungande, önskligt skulle vara, att en rekryteringsfond, på sätt komiterade antydt och reservanter föreslagit, kunde bildas och bidrag

derifrån i vissa fall utgå — ett anordnande, som åtminstone i någon mån aflägsnade behofvet af den utaf statsmedel utgående legan och månadslönens höjande; åberopande Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande för egen del den af komiterade vid förslagets afgifvande uttryckta åsigt, att den mest verksamma och tillfredsställande garanti för upprätthållande af härens styrka vore, att det bristande antalet rekryter uttoges genom lottning bland de värnpligtige.

Att kostnaden för anskaffande af hästar till den beridna delen af hären blifver stor, torde kunna tagas för afgjordt; och fördelaktigt för statskassan vore, om en remonteringsfond bildades hufvudsakligen efter nyssberörda grunder för rekryteringsfonden.

Slutligen får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställa, att för det uti 12 § af förslaget till lag om upprätthållande af härens stamtrupp förutsatta fall, att rekryts anskaffande sker genom vederbörande chef på rekryteringsområdets bekostnad, lagen må innehålla bestämda föreskrifter i fråga om uttagande af beloppet, fördeladt enligt 9 § 2 momentet, med eller utan hinder af besvär, äfvensom om sättet för sådana besvärs anförande.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärda
Stormägtigste, Allernådigste Konung!
Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåtare
W. STRÅLE.

Matths Falk.

Stockholm å landskansliet den 9 september 1882.

4:o. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala län.

Underdånigt utlåtande.

Sedan den af Eders Kongl. Maj:t förordnade komité för utarbetande af förslag till landsförsvarets ordnande under den 19 sistlidne juni afgifvit underdånigt betänkande i ämnet, har genom nådig remiss den 9 påföljande augusti Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande fått sig anbefaldt att före den 15 i denna månad inkomma med underdånigt utlåtande öfver den del af berörda komitébetänkande, som innefattar förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp.

Till underdånig åtlydnad af denna befallning får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anföra:

att, ehuruväl mot det ifrågavarande underdåniga förslaget torde kunna anmärkas, att detsamma icke bereder samma säkerhet för uppehållande af den blifvande stamtruppens nummerstyrka, som det nuvarande indelningsverket lemnar för den indelta stammens erhållande, då förslaget å ena sidan afser garanti allenast för anskaffande af en mindre del af stamtruppen och å den andra icke i likhet med indelningsverket gör denna garanti till en realsäkerhet, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande dock jemväl för sin del, på de af komiterade anförda grunder, hyser den föreställning, att, derest icke de förmåner, staten lemnar sina stamsoldater, sättas alltför lågt, endast serskilda undantagsförhållanden skola komma att medföra svårighet att på frivillighetens väg erhålla så stor del af manskapet, som af komiterade beräknats, och att sålunda den föreslagna garantien för det öfriga manskapets erhållande, hvad antalet deraf beträffar, i allmänhet skall befinnas tillräcklig, likasom Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ock tror, att, ehuru obestridligt det än må vara, att, vid borttagande af den med indelningsverket förenade realsäkerhet, den vissaste garantien för arméens fulltalighet vore att söka i bestämmelse om det erforderliga manskapets uttagande genom lottning, likväl då ett förslag i sådan syftning åtminstone för det närvarande torde hafva föga utsigt att varda antaget, komiterades förslag att göra fyllandet af möjligen uppkommande brist i den årliga rekrytkontingenten till en kommunal angelägenhet är lyckligt funnet; samt att detta förslag tillika bereder nöjaktig säkerhet för de med rekryteringsskyldighetens fullgörande förenade kostnader.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser sålunda det ifrågavarande förslaget till lag om upprätthållande af härens stamtrupp innefatta all den säkerhet för arméens uppehållande vid beräknad nummerstyrka, som under vanliga förhållanden kan finnas erforderlig.

Men då, i händelse vid genomförande af den nya härordningen indelningsverket kommer att upphäfvas och den rust- och rotehållare hittill åliggande skyldigheten att uppsätta och underhålla manskap sålunda till den väsentligaste delen varder på andra samhällsklasser öfverflyttad, det vill synas Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vara i hög grad billigt, att en sådan öfverflyttning icke sker genom total afskrifning af den på den berustade och roterade jorden nu hvilande bördan, hvilken åtgärd innebure en förmån, som väsentligen tillgodokomme allenast denna jords nuvarande innehafvare, utan att för vinnande af denna förmån de rustnings- och roteringsskyldige böra vidkännas någon ersättning i form af aflösning af en del af deras nuvarande onus, och då med afseende derpå, att efter den nya härorganisationen de föreslagna rekryteringsområdena skola bildas uteslutande efter folkmängden utan hänsyn till kommunernas förmåga att utgöra skatten, de med rekryteringsskyldigheten förenade kostnader torde komma att drabba de serskilda områdenas skattskyldige invånare högst olika och denna börda sålunda icke så utjemnas, som ju afsedt varit, anser sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande för sin del böra i underdånighet förorda det af herr Oscar Evers i dess reservation föreslagna tillägg till ifrågavarande lag, enligt hvilket det skulle åligga rust- och rotehållare att, i mån af det indelta manskapets afgång och mot erhållande af fri dispositionsrätt till ryttare- och soldattorpen, der sådana finnas, antingen på en gång eller under vissa år till statsverket erlägga 1,000 kronor för hvarje nummer till bildande af en fond, hvaraf räntan i främsta rummet skulle användas till bestridande af den kostnad för rekryters anskaffande, som kan komma att uppstå utöfver det af staten dertill anvisade belopp, och i den mån densamma ej derför tages i anspråk, läggas till kapitalet för åstadkommande af en kassa, tillräcklig för uppehållande af stamtruppens hela beräknade nummerstyrka, hvarefter vidare garanti icke vore erforderlig.

Uti någon närmare granskning af detaljbestämmelserna såväl i den föreslagna garantilagen som i nyssberörda tillägg till densamma torde det icke tillkomma Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att ingå.

Upsala i landskontoret den 11 september 1882.

A. HAMILTON.

Joh. Malmberg.

4:o. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län.

Underdånigt memorial.

Till åtlydnad af derom undfången föreskrift får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande härmed i underdånighet afgifva utlåtande öfver det af i nåder förordnade komiterade ingifna förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp.

Beträffande den af förslagets hufvudgrunder, som angår garanti för stamtruppens anskaffande, håller Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande för sin del före, att lottning bland de värnepligtige innebär den enda rättvisa och tillfyllestgörande lösning, som åt denna fråga kan gifvas, och att hvarje annat förfaringssätt för det åsyftade målets vinnande blifver i mera eller mindre mån otillfredsställande. Men då med komiténs uppfattning, att nämnda garanti ej för närvarande kan inom Riksdagen genomdrifvas, det ansetts ändamålslöst att föreslå densamma, utan komitén i stället ifrågasatt att, om, för de af statsmakterna anvisade förmåner, det stadgade antalet stamsoldater ej frivilligt anmäler sig, det skall åligga vederbörande kommuner i enlighet med särskild fördelning att fylla bristen och, der stamrekryt ej för legan erhålles, vidkännas den ytterligare härför erforderliga kostnaden, torde, med frånseende af lottningssystemet, den af komitén förordade utväg för denna angelägenhets ordnande vara den mest användbara. Härvid framställer sig dock den anmärkningen, att det af komitén andragna skäl mot anskaffning af stamsoldater uteslutande genom statens försorg, nemligen legans hastiga och oupphörliga stegring, kan med lika giltighet åberopas äfven i fråga om den föreslagna kommunala rekryteringsskyldigheten. Det intresse för stammens hållande vid fulltalighet, som genom kommunernas bindande till deltagande i rekryteringsbesväret skall ingifvas de skattdragande, men hvars tillvaratagande måste blifva beroende af några få delegerades mera eller mindre nitiska åtgöranden härutinnan, lär antagligen i de flesta fall icke förmå åstadkomma återhållsamhet i aflöningsanspråken, synnerligast under sådana förhållanden, då inkomstgifvande förvärf i flera riktningar står arbetaren till buds och uppjagar arbetsprisen; för hvilken åsigt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemtar stöd af vunnen erfarenhet under nuvarande rekryteringssätt inom detta län, der ej sällan inträffat att, oaktadt den obestridligen kraftiga lockelse till antagande af krigstjenst, som goda soldattorp utöfva, rust- och rotehållare ändock först efter långa mellanskof kunnat mot antagliga vilkor återbesätta uppkomna

vakanser. Och om härjemte tages i betraktande dels den korta och med fästadt afseende på landtmannagöromålen olämpligt valda tid, som i förslaget är tillmätt rekryteringsområde för fullgörande af dess rekryteringsskyldighet, dels den åt vederbörande militärchef inrymda obegränsade rätt att omedelbart derefter anskaffa rekryt på rekryteringsområdets bekostnad, synes skälig anledning förefinnas till farhåga, att rekrytanskaffandet kan varda förenadt med stora svårigheter och dryga uppoffringar å de skattdragandes sida. Vid det förhållandet, att rekryteringsområdena skola bestämmas med hänsigt endast till folkmängden och ej tillika till skatteförmågan, lär utan tvifvel denna börda komma att trycka mycket ojemnt och derigenom gifva befogad anledning till missnöje och klagan af de hårdast betungade. Och häraf torde åter framkallas nödvändigheten af ständiga jemkningar och förändringar i soldatlegan för olika orter, för att såmedels utjemna de uppkomna missförhållandena.

De speciela bestämmelserna uti ifrågavarande förslag har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke funnit föranleda till någon väsentlig anmärkning. Nyköping i landskansliet den 14 september 1882.

G. LAGERBJELKE.

Gustaf Nordeman.

5:o) **Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län.**

Underdånigste memorial.

Till åtlydnad af nådig föreskrift i remiss den 9 nästlidne augusti får landshöfdinge-embetet härmed afgifva infordradt yttrande öfver det af särskildt, för utarbetande af fullständigt förslag till landtförsvarets ordnande, utsedde komiterade afgifna förslag till »lag om upprätthållande af härens stamtrupp».

Vidkommande dervid först frågan om *sjelfva anskaffandet* af det för härens kompletterande erforderliga *manskap*, så torde visserligen under fredliga och i öfrigt normala förhållanden några synnerliga svårigheter icke komma att möta för rekryteringsskyldighetens fullgörande på nu före-

slagna sätt, synnerligen vid infanteriet eller de vapen, der tjenstgöringen icke blifver allt för betungande; men, så länge tjenstantagningen å rekrytens sida är fotad uteslutande på frivilligt aftal, torde, om krig förestår, eller på orter, der större utveckling af industrien eller andra lyckliga konjunkturförhållanden göra det möjligt att bereda unge män tillfälle till större arbetsförtjenst under fria och i allmänhet mera angenäma förhållanden än soldatyrket medför, eller till och med om det lyckats dem, som bearbeta och således småningom bilda den s. k. allmänna opinionen, att vända dess vindkast mot befälet vid något visst regemente, kunna tänkas fall, der *omöjligt* blifver att *för något pris* genom frivilligt aftal erhålla antaglige rekryter, eller åtminstone anskaffandet deraf kommer att förenas med uppoffringar, om hvilka man nu icke torde göra sig en föreställning och hvilka, synnerligen om de komma att drabba landets kommuner ojemnt, lära medföra ett missnöje fullt lika stort och för visso mera berättigadt, än det som nu i förevarande afseende eger rum med indelningsverket, samt för sist ofvan angifna fall ej rätteligen böra drabba de rekryteringsskyldige.

För sådan händelse torde icke förefinnas annan utväg, än att genom *lottning* mellan de värnepligtige anskaffa dem, som erfordras för fyllande af härens stamtrupp; och anser landshöfdinge-embetet för den skull att i lagen bör, för det fall att icke rekryt kan mot ett visst bestämdt maximum af städja från den rekryteringsskyldiga kommunens sida anskaffas, vara intagen bestämmande om lottning bland de till rekryteringsområdet hörande värnepligtige, i hvilkas intresse då för undgående af lottningen äfven ligger att rekryt på frivillighetens grund erhålles, hvaremot de i motsatt fall hafva allt skäl att för städjans uppdrifvande till det högsta möjliga motverka rekrytering på frivillighetens grund, så länge de kunna hoppas att genom sammanhållning i sådant afseende framtvinga högre städja.

Med afseende å möjligheterna för rekryteringarnes underlättande, anser sig landshöfdinge-embetet äfven böra fästa uppmärksamheten derå att, enligt dess åsigt, det tillfälle, som beredes en ung man att genom soldattorpets erhållande gifta sig och förskaffa sig och de sina ett stadigt hem, torde utgöra den förnämsta anledningen till den lätthet, hvarmed rekryteringen vid indelta armén nu vanligen verkställes, på samma gång detta förhållande, efter hvad allmänt erkändt är, förlänat den indelta soldaten det anseende för pålitlighet och moralisk öfverlägsenhet i allmänhet framför den värfvade, som utgör en bland indelningsverkets största förtjenster. Då förhållandet är sådant och landets rust- och rotehållare, som nu icke hafva rätt till någon inkomst från eller annan fördel af

soldattorpen, hvilka, äfven om de ursprungligen varit uttagna på hemmanens egor, blifvit derifrån för så lång tid tillbaka afskilde, att deras beräkning såsom ingående del deruti för länge sedan upphört, borde känna sig fullt tillfredsställde genom befrielsen från de bördor, hvilka rekryteringsskyldigheten jemte bidragen till soldatens beklädnad samt till hans och torpets underhåll i öfrigt medföra, utan att derutöfver göra anspråk på förvärfvandet utan all ersättning af soldattorpen, synes det landshöfdinge-embetet synnerligen lämpligt, om dessa bibehöllos och i jordeböckerna antecknades såsom sjelfständiga kronolägenheter för att af vederbörande rekryteringsskyldige kommuner öfvertagas och upplåtas till bostad åt stamsoldaterna med skyldighet för kommunerna, som skulle dem i fullgodt stånd emottaga, att ansvara för deras för berörda ändamål erforderliga framtida underhåll. Genom bostadslägenheternas bibehållande åt stamtruppen, kunde då åt denna bevaras de fördelar, den indelta armén, på sätt ofvan berördt är, deraf haft, jemte det lättheten att rekrytera torde blifva lika stor för kommunerna, som den hittills varit för rust- och rotehållarne.

Skulle möjligen ur rent militärisk synpunkt det icke anses ändamålsenligt, att stamsoldaten åtminstone under de första tjensteåren, eller under sin egentliga utbildning, hade fast bostad och egde familj, borde torpen kunna för kommunens räkning utarrenderas, intilldess antagen stamsoldat hunnit den utbildning, att regementschefen ansåge honom böra komma i åtnjutande af den fördel, torpets innehafvande medförde, och genom de sålunda erhållna arrendemedlen bildas kassor till underlättande af kommunens utgifter i och för rekryteringsbördan, då dessa tillfälligtvis stego öfver ett visst maximum.

Skulle åter torpens bibehållande för stamtruppen, på sätt landshöfdinge-embetet här ofvan vågat antyda, anses icke vara ändamålsenligt eller annars medföra olägenheter, som man genom det nya härordningsförslaget velat afhjelpa, så synes åtminstone billigheten fordra, att deras värde öfvergår från de nu rekryteringsskyldige till dem, hvilka för framtiden skulle komma att ansvara för denna skyldighets fullgörande, samt att torpen fördenskull, derest icke vederbörande hemmansegare ville dem efter värdering lösa, å offentlig auktion såsom sjelfständiga frälselägenheter försäljas och de genom sådan lösen eller auktion erhållna medel användas till bildande af en fond för rekryteringens underlättande å sådana ställen i riket, der den komme att medföra jemförelsevis allt för stora kostnader, eller bidrag till sådana rekryteringar, som enligt lagens 12 § skola af regementschefen verkställas. Beträffande derefter de *kostnader*, rekryteringsområde måste

vidkännas för rekryteringsskyldighetens fullgörande, och *grunderna för desammas fördelning* på de särskilda kommunerna, anser landshöfdinge-embetet nödvändigt att för det i 12 § omförmälda fall, då regements-chef eger draga försorg om rekryts anskaffande på rekryteringsområdets bekostnad, årligen bestämmes en maximistädja öfver hvilken chefen icke eger gå, utan bör, för den händelse att landshöfdinge-embetets ofvan angifna förslag om lottning i sådant fall icke skulle vinna nådigt afseende, anmäla förhållandet hos Eders Kongl. Maj:t, som då må af fonder, som erhållits genom torpens utarrenderande eller försäljning, eller andra för sådant ändamål anvisade medel anordna hvad som i hvarje särskildt fall kan utöfver maximistädjan erfordras för rekrytens erhållande; hvarjemte landshöfdinge-embetet, enligt hvars åsigt den *föreslagna fördelningen* på de särskilda kommunerna af rekryteringskostnaderna är lika inconseqvent som orättvis, måste deremot göra en bestämd erinran.

Då nemligen det af komiterade föreslagna sätt för rekryteringen af härens stamtrupp ingalunda grundar sig på personligt tjenstskyldighetsförhållande till samhället, utan, synnerligen om förslaget att i nödfall lottning mellan de värnpligtige skall tillgripas för erhållande af erforderligt manskap icke vinner tillämpning, uteslutande blifvit gjord till en ersättnings- eller penningefråga, så bör ej heller något så rent personligt förhållande som folkmängden kunna läggas till grund för deltagandet uti denna skyldighet, utan borde detta bero endast på förmögenhetsförhållandena, bedömde efter bidragen till staten eller kommunen. Synnerligen obilligt synes derjemte vara om en kommun, belastad med en stor mängd fattiga eller, såsom i fabriks-, bergverks- eller sågverksdistrikter ofta är händelsen, till större delen bestående af der anställde arbetare, hvilka i ingen eller jemförelsevis ringa mån bidraga till kommunens gemensamma utgifter, skulle få kostnaderna för sin rekryteringsskyldighet ökade deraf, att en större behöfvande och till kommunalutgifterna långt ifrån bidragande, utan på dem tvärtom blott tärande befolkning inom dess gränser befunnes. Landshöfdinge-embetet nödgas derför hemställa om sådan ändring i denna del af förslaget, att ifrågavarande kostnad i stället måtte på kommunerna fördelas i förhållande till deras allmänna fyrktal, som efter förslaget ju äfven skulle utgöra grunden för deltagandet i dessa kostnader inom hvarje kommun.

Slutligen tillåter sig landshöfdinge-embetet att erinra, hurusom det torde blifva nödigt att till 1 mom. i § 9 göra ett tillägg, som stadgar på hvad sätt eller genom hvilka delegationer de till samma rekryteringsområde hörande kommuner skola sig emellan öfverenskomma om sättet för rekryteringens verkställande, samt huru och af hvem framställning

i ämnet skall hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande göras, derest icke den stadgade öfverenskommelsen kan träffas. Linköpings slott i landskansliet den 14 september 1882.

På landshöfdinge-embetets vägnar:

ADOLF WALLENBERG. MAURITZ HALL.

6:o) **Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län.**

Underdånigt utlåtande

Till fullgörande af erhållen nådig föreskrift att afgifva underdånigt utlåtande öfver det af komiterade för utarbetande af förslag till landtförsvarets ordnande afgifna förslag till »Lag om upprätthållande af härens stamtrupp» har Kongl. Maj:ts befallningshafvande tagit kännedom af berörda förslag och får härmed i underdånighet afgifva utlåtande i ämnet.

Lika med komiterade anser Kongl. Maj:ts befallningshafvande särskilda lagbestämmelser till betryggande deraf, att härens stamtrupp städse vidmakthålles vid föreskrifven styrka, vara af klok omtanke om hvad statens säkerhet kräfver påkallade och således nödvändiga. Denna nödvändighet har också blifvit inom Riksdagen erkänd, då frågan om landtförsvarets ordnande varit föremål för behandling, om än meningarne varit delade angående lämpligaste sättet för åstadkommande af ett sådant betryggande. Vid jemförelse emellan det vid 1878 års riksdag framlagda förslag till »Lag om upprätthållande af arméens stamtrupp» och det af komiterade nu utarbetade förslaget, synes visserligen det förra icke kunna frånkännas företrädet af större »enkelhet och allmänlighet», på sätt af riksdagsman Ola Andersson och hans medreservanter anmärkts; men då berörda förslag, med afseende å de emot detsamma så väl under öfverläggningarne inom Riksdagen, som af komiterade framstälda anmärkningar, synes icke vara af beskaffenhet att böra läggas till grund för lagstiftning i ämnet, samt den i allmänhet rådande motviljan mot lottningsprincipens införande i vårt lands arméorganisation torde lägga hinder i vägen för sakens ordnande på sådant sätt, att bland de värn-

pligtige skulle genom lottning uttagas det antal stamsoldater, som må behöfva anskaffas utöfver dem, hvilke sjelfve anmält sig att varda till stamsoldater antagne, så och då det af komiterade nu föreslagna sätt för betryggande deraf, att härens stamtrupp må för hvarje år erhålla den fullständiga kontingent rekryter, som enligt härordningen skall årligen tillföras densamma, i sjelfva verket hvilar på samma grundsats, som i 1878 års förslag tillämpats, eller att kostnaden för vinnandet af det med garantilagen åsyftade ändamål, stamtruppens ständiga fulltalighet, skall drabba alla de skattskyldige inom samhället, anser Kongl. Maj:ts befallningshafvande för sin del komiterades förevarande förslag innefatta en väl funnen utväg för denna maktpåliggande angelägenhets ordnande; och har Kongl. Maj:ts befallningshafvande, vid granskning af de särskilda bestämmelserna i förslaget, funnit desamma väl motiverade och icke gifvande anledning till någon väsentligare anmärkning.

Onekligt torde dock vara, att, på sätt af reservanter anmärkts, rekrytanskaffandet möjligen å somliga orter af landet kan komma att kosta långt mera än i andra, samt att i följd häraf den skyldighet att anskaffa rekryter, som under vissa förhållanden det enligt förslaget skulle åligga vederbörande kommuner att fullgöra, kan komma att för dem blifva mycket olika betungande och på grund deraf gifva anledning till klagomål och missnöje med den nya anordningen. För att i någon mån förebygga en sådan verkan af lagens bestämmelser har en af komiterade, godsegaren O. Evers, framstält och i sin vid betänkandet bifogade reservation motiverat ett förslag, i syfte att åvägabringa en rekryteringsfond, hvars afkastning skulle användas till beredande af lindring i de penningebidrag kommunerna möjligen kunde för stamrekryts anskaffande få vidkännas utöfver den af statsmedel utgående legan; samt i framtiden göra alla bidrag från kommunernas sida umbärliga. Detta förslag har visserligen icke af komiterade upptagits till behandling och sålunda icke heller utgjort föremål för deras yttrande; men då förslaget, uti hvilket, sådant det blifvit i reservationen framstäldt, trenne af komiterade instämt, synts Kongl. Maj:ts befallningshafvande vara stödt på fullt giltiga grunder och förtjena att uppmärksammas, har Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett sig icke öfverskrida gränserna för detta utlåtande genom att uttala sig för önskvärdheten deraf, att det af ofvan bemälde reservant framstälda förslag må vinna framgång. Jönköping i landskansliet den 8 september 1882.

C. EKSTRÖM.

J. J. Smith.

7:o) Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län.

Underdånigste memorial.

Genom nådig remiss den 9 sistlidne augusti har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes underdåniga utlåtande blifvit infordradt öfver det af komiterade i fråga om landtförsvarets ordnande den 19 sistlidne Juni afgifna förslag N:o 2 till lag om upprätthållande af härens stamtrupp.

Vid företagen granskning af berörda lagförslag har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke funnit något att erinra emot de bestämmelser detsamma innehåller. Då likväl, enligt de föreslagna stadgandena i §§ 5 och 6, kommunerna inom hvarje garantiområde skulle åligga att fylla uppkommande brist i årskontingenten af stamrekryter samt tillskjuta hvad som erfordras utöfver den af statsmedel utgående lega för dessa rekryters anskaffande, hvarigenom en möjligen rätt känbar utgift årligen komme att drabba kommunernas skattskyldiga innevånare, kännbar i synnerhet inom de garantiområden, der kommunernas förmåga att bära skatter vore jemförelsevis ringa, synes det Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som den af herr Oskar Evers (sidan 334 i komiterades betänkande II) uttalade särskilda mening för åstadkommande af en så kallad rekryteringsfond, af hvars årliga ränta icke allenast kostnaderna för omförmälda rekryters anskaffande kunde utan kommunernas betungande bestridas, utan jemväl det framtida upprätthållandet af stamstyrkan vid 25,000 man möjliggjordes, förtjenar Eders Kongl. Maj:ts nådiga afseende.

Rust- och rothållare skulle visserligen, enligt nu nämnda förslag, drabbas af en aflösningssumma, motsvarande en tredjedel af uppskattade värdet af det besvär, dem i medeltal för närvarande åligger, men alldenstund två tredjedelar af samma besvär blefve afskrifna, och genom den fond, som bildades af de inbetalta medlen väsentliga fördelar för all framtid vore att förvänta ej mindre för statsverket, än äfven och i synnerhet för kommunernas skattdragande befolkning, tvekar Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ej att inför Eders Kongl. Maj:t i underdånighet uttala den åsigt, att

1:o. Derest indelningsverket upphäfves, rust- och rothållare borde, mot erhållande af full dispositionsrätt öfver det till rusthållet eller roten

hörande torp, åläggas att, antingen kontant eller under loppet af vissa år, till statsverket inbetala en summa af 1,000 kronor, och

2:o att af dessa belopp bildades en rekryteringskassa, hvaraf den årliga räntan i första rummet användes som bidrag till de kommuner, hvilka vid anskaffande af stamsoldat hafva att utbetala skilnaden mellan legans verkliga belopp och det som af staten dertill lemnas, samt att den del af räntan, som för detta ändamål ej användes, lägges till kapitalet för att öka rekryteringskassan, tills denna uppnått det belopp, att årliga räntan deraf blifver tillräcklig att ersätta legan, ej allenast vid anskaffningen af hela den årliga stamrekrytkontingenten, utan äfven till upprätthållandet af stammens nummerstyrka till 25,000 man, hvarefter all annan garanti upphör.

Vexiö i landskontoret, den 12 september 1882.

G. WENNERBERG.

E. J. Hagman.

8:o) **Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län.**

Stormägtigste, Allernådigste Konung.

Länsstyrelsen, som enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga remiss den 9 nästlidne augusti åligger att afgifva underdånigt utlåtande öfver det i komiterades underdåniga betänkande angående landtförsvarets ordnande intagna »förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp», får i sådant afseende underdånigst anföra följande.

Sedan, under förutsättning af indelningsverkets upphörande, komiterade föreslagit en ny härordning, grundad på stam och beväring, af hvilka stammens för fredstid till 25,000 man antagna nummerstyrka skulle hållas fulltalig genom dels en årlig rekrytkontingent af 5,500 man, och dels rekapitulation, så hafva komiterade, ehuru de föreställt sig, att den för stamtruppens uppehållande erforderliga årliga rekrytering kunde, om icke helt och hållet, åtminstone till största delen åstadkommas ge-

nom frivilliga erbjudanden, likväl ansett det vara nödvändigt att, i stället för den lagstadgade rekryteringsskyldighet, som nu åligger den indelta arméns rust- och rotehållare, bereda annan osviklig trygghet för erhållande till fulla antalet af de rekryter, som hvarje år borde insättas i stamtruppen för att hålla densamma fulltalig. Det är i detta syfte komiterade uppstält det ofvannämnda lagförslaget; och då, enligt den nådiga remissen, endast denna del af det nya härordningsförslaget utgör föremål för det nu infordrade underdåniga yttrandet, har länsstyrelsen ingen anledning eller ens befogenhet att ingå i granskning af förslagets öfriga delar, utan måste så uppfatta sin föreliggande uppgift, som ålåge det länsstyrelsen att, för den händelse ifrågavarande härordningsförslag blefve i öfrigt till sina hufvudgrunder antaget, tillse, huruvida något vore att i underdånighet erinra vid det sätt, hvarpå, enligt det föreslagna särskilda lagförslaget, erforderlig säkerhet för stamtruppens nödiga årsrekrytering skulle ernås, eller vid de reglementariska bestämmelser, som till detta ändamåls vinnande i samma förslag upptagits.

I de flesta andra länder, hvilkas härväsende är grundadt på allmän värnpligt och en öfvad stam, tillgår så, att den årliga rekrytering, som för stammens hållande vid bestämdt antal är nödig, åstadkommes, i den mån den ej sker på frivillighetens väg, genom det erforderliga antalets utlottande bland de värnpligtige. Komiterade hafva i det ifrågavarande lagförslagets motiver medgifvit, att lottningssystemets användande skulle för angifna ändamålets vinnande utgöra den mest verksamma och tillfredsställande garanti, i synnerhet som detta systems tillämpning, hvarigenom eljest oundvikliga kostnader kunde besparas, komme att drabba alla medborgare lika, enär hvar och en kunde träffas af lotten; men i öfvertygelse om omöjligheten, åtminstone för det närvarande, att hos Riksdagen genomdrifva en sådan garanti, hafva komiterade ansett sig ej böra derpå grunda sitt förslag. Äfven länsstyrelsen hyser den åsigt, att den årskontingent af rekryter till stamtruppen, som må vara nödig för att gifva den föreslagna nya härorganisationen erforderlig fasthet, både lättast och lämpligast skulle åstadkommas derigenom, att medelst lottning bland de värnpligtige fylldes den brist, som efter frivillig rekrytering uppkomme. Ett dylikt system kan, under förutsättning af garantier för en oväldig tillämpning, icke sägas innefatta någon orättvisa. Det skulle drabba alla värnpligtige lika, utan afseende på stånd eller förmögenhetsvilkor; och till de åsigter, som vilja deruti se något förhatligt, är det svårt att finna någon annan förklaringsgrund, än att man underkastar sig penningeuppoffringar hellre, än man vill se sina söner blottställde för äfventyret att, inskrifne i den stående hären, tvingas till ett långvarigt

militärlif med dertill hörande öfningar, i stället för att de eljest, med jemförelsevis mycket kort öfningstid, skulle tjena vid beväringsmanskapet i hopp att ej blifva uppbådade till verklig krigstjenst. Med de fördelar af tillräckligt underhåll och lämplig aflöning, god både medborgerlig och militärisk undervisning, tillfällen till befordran och ökade utsigter till framtida bergning, som enligt det nya härordningsförslaget skulle beredas stamtruppens manskap, synes inträdet i denna trupp icke böra vara afskräckande; och om verkligt krig skulle utbryta — en olycka, hvars möjlighet just är arméorganisationens hufvudsakliga anledning — är stamsoldaten, med sin redan vunna krigsbildning och duglighet till befäl, i en vida bättre ställning, än beväringssoldaten, som med endast ringa öfning inskjutes i ledet. Om, dessa fördelar oaktadt, det erforderliga rekrytantalet vid stamtruppen ej skulle vinnas genom frivilliga aftal, åsyftar förslaget skyldighet för kommunerne att efter viss fördelning fylla bristen af rekryter eller att vidkännas kostnaden af de ökade betalningsvilkor, hvarmed de rekryter, som fattas, varda af vederbörande befäl anskaffade. Detta förslag hvilar således på en grund, som länsstyrelsen för sin del icke kan gilla, den nämligen, att penningen under en eller annan form må kunna ersätta det personliga fullgörandet af den medborgerliga pligt, som bjuder hvarje vapenför ung man att i farans stund hasta till sitt fäderneslands försvar och att redan under freden göra sig dertill fullt duglig och användbar. Endast genom lottningssystemets tillämpande blefve denna skyldighet lika för alla, utan möjlighet för någon att under skyddet af egna eller andras penningeuppoffringar bereda sig säkerhet för äfventyret att nödgas på fullt verksamt sätt egna sig åt fosterlandets värn.

För den händelse likväl, att nödig garanti för stamtruppens hållande vid magt anses icke böra sökas i användande af lottningssystemet, har länsstyrelsen icke något väsendtligt att anmärka mot det nu föreliggande lagförslaget, i motiverne hvartill komiterade sökt visa olämpligheten af vissa andra förslag att utan lottning betrygga nämnda trupps årliga rekrytering till nödigt antal. Afseende torde ock böra tillerkännas hvad komiterade i motiverne anfört om fördelen deraf, att kommunerne genom faran för kommunalutskyldernes ökning, antagligen skulle föranledas att egna synnerlig omsorg åt de felande rekryternas anskaffande.

Hvad lagförslagets detaljbestämmelser angår, får länsstyrelsen i underdånighet erinra:

vid §§ 6 och 8, att, om antalet rekryter, som inom ett rekryteringsdistrikt skall anskaffas, är så stort, att det låter med en eller flere rekryter fördela sig på samma distrikts alla rekryteringsområden, hvarje sådant

område torde böra fullgöra sin del af rekryteringsskyldigheten och den genom lottningen bestämda ordningsföljden mellan områdena således gälla endast i fråga om det rekrytantal, som möjligen finnes återstå efter sådan jemn fördelning och af hvilket antal utdelning då kunde ske på det sätt, att i tur varande områden anskaffade hvar sin rekryt till antalets fyllande;

vid § 9 mom. 1, att efter ordet »kommunalstämma» torde böra tilläggas »och för stad af stadsfullmägtige, eller der sådane ej finnas, allmän rådstuga»; samt

vid § 11 4:de stycket, att, då de här föreslagna bestämmelserna, att ingen annan än vederbörande kommuner finge öfver rekryteringsnämndens beslut anföra besvär, och att missnöje med beslutet skulle vid talans förlust till anteckning i protokollet anmälas innan nämnden åtskiljdes, synes förutsätta närvaro af de intresserade kommunernes i § 9 af förslaget nämnda ombud, sådant lämpligen torde böra angifvas genom inflickande af orden »af kommunernes rekryteringsombud» näst efter ordet »anmälas».

Slutligen har länsstyrelsen ej kunnat undgå att fästa uppmärksamheten dervid, att det ifrågavarande lagförslaget, om det än i öfrigt må anses betrygga den årliga anskaffningen af det antal rekryter, som, med antagande af normal afgång, erfordras för att hålla stamtruppen fulltalig, likväl icke innehåller bestämmelser för det under nu icke förutsatte, men dock möjligen inträffande förhållanden, tänkbara fall, att afgången ur stammen blefve under något år större, än att de vakanta numren kunde fyllas genom dels en alltid oviss rekapitulation och dels rekrytering af 5,500 man. För en sådan händelse torde den föreslagna rekryteringsskyldigheten böra utsträckas, i den mån det tillfälliga behofvet af ökadt rekrytantal må finnas kräfva.

Med djupaste vördnad, nit och trohet framhärdar,

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
undersåte och tjenare

G. J. EDELSTAM.

C. A. Palme.

Calmar i landskansliet den 8 september 1882.

9:o. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gotlands län.

Underdånigste memorial.

Enligt nådig befallning i remiss den 9 sistlidne augusti, hvilken den 11 i samma månad kom Eders Kongl Maj:ts befallningshafvande tillhanda, skall det åligga Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att före den 15 innevarande månad afgifva underdånigt utlåtande öfver komiterades förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp, hvilket lagförslag är stödt på de grunder, som af komiterade i sin helhet uppgjorts angående landtförsvarets ordnande.

Under förutsättning alltså, att omförmälde grunder för landtförsvarets ordnande skulle vara antagligt, får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande härmed afgifva anbefalda underdåniga utlåtandet öfver det ämne, som för sådant ändamål hit remitterats. Den knappt tillmätta tiden tillåter icke Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att i sitt underdåniga utlåtande annorlunda än i sin största allmännelighet vidröra och yttra sig öfver förslagets vigtigaste delar.

Beträffande sättet för rekryteringens inom arméen verkställande, så finner Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, lika med komiterade, behöfliga rekryters anskaffande i första hand böra ske på frivillighetens väg och att det antal af stammen, som icke skulle kunna på detta sätt erhållas, borde i annan ordning anskaffas. Komiterade hafva emellertid antagit, att under vanliga förhållanden och med de löne- och andra förmåner, hvilka blifvit för stamsoldaten beräknade, den årliga rekryteringskontingenten skulle kunna utan bidrag af kommunerna på frivillighetens väg anskaffas. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande håller dock före, att, då kändt blifver, att, derest behöfligt antal rekryter icke kunna inom den 10 juli erhållas, det bristande antalet skall genom högre årlig lega anskaffas, en naturlig följd deraf är att förvänta, den nemligen, att sådana personer, som vilja blifva till stamsoldater antagna, för att bereda sig högre aflöning afvakta tiden efter den 10 juli, då sådana skola af rekryteringsområdena till hvad pris som helst anskaffas. Af denna anledning är det Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes öfvertygelse, att i regeln den årliga legan blifver vida högre än den, som komiterade föreslagit böra af statsmedel bekostas. Om derföre kommunerna eller rekryterings-

områdena, på sätt komiterade föreslagit, skulle vidkännas den högre kostnaden för legan, kan detta, i synnerhet för de fattigare kommunerna, som förut i allmänhet dragas med höga kommunalskatter, blifva i hög grad känbart. Dessutom blefve, om komiterades förslag godkännes, rustnings- och roteringsbesväret dymedelst förändradt i väsentlig del till en kommunal rustnings- och roteringsskyldighet i stället för att detta onus nu ligger å vissa fastigheter, och genom hvilken förändring dessa fastigheters pålagor uti synnerlig hög grad minskas, då deremot öfriga skattdragandes utgifter, i synnerhet deras, som beskattas efter inkomst, i samma mån förhöjas. Såsom ett exempel på verkan af sådan omkastad beskattning torde få anföras Lefvide socken i Gotlands Södra härad. Från denna socken utgår för innevarande år bevillning efter 2:dra artikeln med 258 kronor 12 öre, hvaraf 135 kronor 71 öre utgår af jordbruksfastigheter och 122 kronor 41 öre af andra beskattningsföremål. Bevillningen af inkomst utgöres af kyrkoherden i församlingen med 22 kronor 41 öre och af ortens domare med 80 kronor. Denne sistnämnde skulle, om komiterades förslag vunne bifall, ensam utgöra nära $^1/_3$ af socknens rekryteringskostnad och kyrkoherden omkring $^1/_{10}$ deraf, då deremot socknens jordbruksfastigheter tillsammanstagne skulle få vidkännas endast omkring hälften af sagda kostnad. Detta exempel är icke enstaka, utan synes vid granskning af taxeringslängderna, att i allmänhet här å landsorten, der jordegande allmoge utgör öfvervägande antalet, i synnerhet presterskapet skulle genom föreslagna beskattningen i synnerlig grad betungas. Genom sådan beskattning kunde ock innevånarne i en kommun komma att i känbarare mån få sig ålagd beskattning för sagda ändamål än skattdragande i annan kommun, hvadan motses kunde, att denna beskattning i allmänhet blefve i hög grad ojemn.

Rättvisare och träffande alla statsmedborgare lika vore derföre, att, derest icke tillräckligt antal rekryter kunde i första hand anskaffas på frivillighetens väg, det felande antalet uttoges medelst *lottning*. För att minska behofvet af lottning, hvaremot en inrotad fördom finnes, kunde t. ex. stadgas, att rekryt, som frivilligt anmält sig till stamsoldat, finge under tjenstgöringstiden åtnjuta en något högre aflöning, än den, som ingått såsom sådan efter lottning. Säkrare vore dessutom att genom lottning få stammen vid befarad krigstid fulltalig, än att då lita på frivilligheten; ty hända kunde då, att det behöfliga antalet på frivilligheten väg ej kunde äfven till oskäligt höga pris anskaffas. En stam kan vid befarad krigstid behöfva i hast rekryteras. Skulle sådant verkställas genom lottning, kunde det ske fort; men eljest torde dertill erfordras längre tidrymd; och härpå kunde landets hela väl eller ve bero.

Af dessa anledningar får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet framställa såsom sin åsigt, att det stadgande måtte i lagen om upprätthållande af härens stamtrupp inryckas, att, der icke inom föreskrifven lämplig tid rekryteringen kunde på frivillighetens väg åstadkommas, lottning mellan värnepligtsskyldige skulle fylla stammen.

Om sådant förslag icke skulle vinna nådigt bifall, anser sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande böra, på de af ena komitéledamoten herr Oscar Evers m. fl. i deras särskilda reservation uttalade grunder, i underdånighet förorda nådigt bifall till deras förslag angående bildande medelst rustnings- och roterings-skyldighetens partiella aflösande af en rekryteringskassa, dock med de modifikationer, som här nedan omförmälas. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande finner icke sig kunna biträda pluralitetens af komitén åsigt, att behandlingen af ett förslag i berörda riktning icke legat inom gränsen för dess verksamhet, ty då fråga blifvit väckt om förändring af härens organisation och om afskrifning i *sammanhang dermed* af indelningsverkets onera och öfriga grundskatter, torde väl hinder ej möta att för indelningsverkets upphörande uppställa såsom vilkor, att en del af sagda onus finge afskrifvas och en annan del aflösas. Hvad deremot beträffar bemälte reservanters förslag angående aflösningens belopp, som de föreslå lika för hvarje rusthåll eller rote till 1,000 kronor, så finner Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande detta förslag vara oantagligt i så måtto, att aflösningskostnaden skulle blifva lika för alla, oaktadt rustning och rotering kostar betydligt olika på olika orter. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser derföre, att aflösningen rättvisare skulle bestämmas på det sätt, *att* en värderingskommission blefve tillsatt, som till ett medeltal uppskattade årliga kostnaden å rustningen och roteringen inom hvarje nuvarande regemente eller corps, *och att* hvarje rusthåll eller rote efter sålunda gjord värdesättning skulle aflösa under loppet af vissa år, till exempel 15 år, sagda onus med hälften eller en tredjedel af den summa, som utgör kapitalvärdet efter fem procent af sålunda uppskattade årliga värdebeloppet.

Emot reservanternas förslag vill Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vidare underdånigst föreslå, att å sagde rekryteringskassa endast $^2/_3$ af räntan skulle årligen få såsom rekryteringsbidrag åt kommunerna användas, och att öfverskottet måtte läggas till fonden och årligen förhöja denna till dess räntan deraf fullt försloge till rekryteringens upprätthållande.

Slutligen anser sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke kunna underlåta påpeka orimligheten af stadgandet i 9 § 2 mom. af la-

gen, att hvarje rekryteringsområdes kostnader å rekryteringen skulle inom hvarje kommun utgöras enligt de grunder, som äro för kommunalutskylder gällande. Bevillningen för jordbruksfastighet utgår för närvarande med lägre procent än bevillningen för annan fastighet och för inkomst. Anledningen till denna lägre beskattning torde sökas deri, att, som jordbruksfastighet hittills i allmänhet dragit grundskatt, beskattningen i bevillningsstadgan blifvit bestämd lägre för sådant beskattningsföremål. Om nu grundskatterna till en del eller helt och hållet afskrifvas, torde ej vara billigt, att slik förmån vidare förunnades jordbruksfastighet. Detta förhållande har ock blifvit af statsmagterna erkändt, då i nya skjutsstadgan, 22 §, förordnats, att, vid fördelning af skjutsafgift efter 2:dra artikelns bevillning, denna afgift, så länge bevillningen för jordbruksfastighet utginge med lägre procent än bevillning för annan fastighet, skulle utgöras med dubbelt större belopp för bevillning af jordbruksfastighet än för bevillning af annan fastighet, frälseränta och hvarje annat beskattningsföremål. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser sig derföre böra i underdånighet hemställa, att stadgandet i 9 § 2 mom. af föreliggande lagförslag måtte förändras till öfverensstämmelse med hvad 22 § i skjutsstadgan i likartadt fall bestämmer. Ett stadgande i denna riktning skulle åtminstone verka derhän, att, för den händelse bevillningsförfattningen i omförmälda syfte framdeles ej blefve ändrad, beskattningen ej komme att alltför mycket trycka innehafvarne af de beskattningsföremål, hvilka nu draga högre bevillning.

Under ofvan gjorda förutsättning har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ej något vidare att erinra mot komiterades ifrågavarande underdåniga lagförslag. Visby landskansli den 13 september 1882.

RUD. HORN.

G. N. Donner.

10:o). Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län.

Underdånigt utlåtande.

Såsom infordradt, underdånigt utlåtande öfver ett uppgjordt förslag till lag om upprätthållande af stamtruppen till den föreslagna nya hären, får Eders Maj:ts befallningshafvande i underdånighet anföra följande:

Då Eders Maj:ts befallningshafvande dertill ej eger erforderlig sakkunskap, torde det ej vara meningen, att Eders Maj:ts befallningshafvande skall utlåta sig i fråga om tillräckligheten af föreslagna nummerstyrkan för härens stamtrupp, hvarföre Eders Maj:ts befallningshafvande anser sig kunna förbigå hvad härom, äfvensom i sammanhang dermed, hvad rörande den årliga rekrytkontingenten i förslaget, förekommer.

Beträffande garantien i förslaget för stamtruppens behöriga anskaffande, anser Eders Maj:ts befallningshafvande densamma vara fullt betryggande.

De anmärkningar mot förslaget i öfrigt, som Eders Maj:ts befallningshafvande funnit sig böra framställa, äro:

mot § 9, mom. 1.

Paragrafen lemnar icke någon föreskrift, *huru* den deri omförmälda öfverenskommelsen lagligen må kunna ingås. Komitén har visserligen föreställt sig, att densamma lättast skulle kunna åstadkommas derigenom, att, såsom komitén uttrycker sig, vederbörande kommunalstyrelser gemensamt utsåge en nämnd, som i frågor rörande rekryteringen, inginge aftal å samtliga kommunernas vägnar. Äfven under förutsättning, att komitén med vederbörande kommunalstyrelse, menar fullmäktige i stad och kommunalstämma på landet, torde dock hinder för frågans lösning, på sätt komitén tänkt sig, möta i det förhållande, att gällande kommunallagar för stad och land icke medgifva öfverflyttandet af den kommunen deri tillerkända beslutanderätt, i densamma rörande frågor, åt någon nämnd, eller delegation. Första paragrafen i nådiga förordningarne om kommunalstyrelse så väl i stad som på landet, stadgar nemligen, att kommunens medlemmar ega att *sjelfve* vårda sina, såsom här är i fråga, gemensamma hushållningsangelägenheter. Något undantag från denna

generela bestämmelse förefinnes icke, utom i det fall, som omförmäles uti 27 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet.

För att ett aftal, såsom komitén föreställt sig, må med förbindande kraft kunna ingås, torde det alltså befinnas nödigt, att kommunallagarne, hvilka äro af civil-lags natur, i behörig ordning erhålla för ändamålet lämpliga tillägg.

Eders Maj:ts befallningshafvande föreställer sig emellertid, att i fråga komna öfverenskommelsen, om ej lättast, så lagligast, bör och kan åstadkommas på det sätt, att frågan derom väckes i behörig ordning och genom motiveradt förslag antingen uti en eller annan af de gemensamt rekryteringsskyldige kommuner eller ock helst uti alla samtidigt samt behandlas derefter hos stadsfullmäktige, om stad med landtkommun deltager i rekryteringen, eller å kommunalstämma för landtkommun i den ordning för öfrigt, som kommunallagarne bestämma. På så sätt kunna öfverenskommelser träffas genom beslut, som tillkommit i öfverensstämmelse med kommunallagarne, sådana de nu lyda.

Vidare förekommer, att, om öfverenskommelse ej träffas, Eders Maj:ts befallningshafvande skall, då framställning derom göres, bestämma det antal personer, som skall *af hvarje kommun å kommunalstämma* utses, för att gemensamt ombesörja rekryteringen för området.

Bestämmelsen gäller således endast *landet*, men om, beträffande rekryteringsområde, som omfattar en eller flera städer, eller uti hvilket stad med landskommuner ingår, öfverenskommelse ej träffas, huru skall då förhållas för besörjandet af rekryteringen för området? Härpå lemnar lagförslaget icke något besked och komitén har härom ej yttrat sig. Eders Maj:ts befallningshafvande skall ingripa, då framställning göres derom, att öfverenskommelse ej träffats. Hvem som skall göra framställningen, det omnämnes icke; man får dock antaga att sådant åligger *någon* af de rekryteringsområdet tillhörande kommunerna. Men om sådan anmälan ej inkommer och Eders Maj:ts befallningshafvande eljest ej få kännedom om saken, huru bör i frågan för sådant fall förfaras?

Mot § 10, mom. 3.

Af samma skäl, som rörande § 9, mom. 1 blifvit omförmäldt, torde ordet »kommunalstyrelserna» böra utbytas mot annat eller andra ord, så att visshet må förefinnas till hvilken myndighet inom stads- eller landskommunen, Eders Maj ts befallningshafvande eger att hänvända sig.

Emot Eders Maj:ts befallningshafvandes föreläggande, att föranstalta rekrytering, eger klagan rum, på sätt af § 13 närmare inhemtas. Då Eders Maj:ts befallningshafvandes åtgärd, öfver hvilken klagan skall föras,

inskränker sig endast dertill, att lemna ett föreläggande, i fråga om anskaffandet af ett, utaf annan myndighet bestämdt, behörigt antal rekryter för rekryteringsområdet, torde en sådan klagan vara obehöflig, och dessutom, då rekryteringen i alla fall kommer att fortgå, resultatlös.

Mot § 11.

Beträffande militärledamoten i länsrekryteringsnämnden, förekommer i början af paragrafen, att Eders Maj:t härtill beordrar regementschef. Längre ner i paragrafen heter det åter, att »i bemälde regementschefs ställe inträde såsom ledamot af nämnden vederbörande chef för rekryterande regemente eller trängbataljon, *der han tillstädes är*». Äro nu bestämmelserna härom så att fatta, att den af Eders Maj:t beordrade regementschef i regel skall inställa sig vid förrättningen och deri deltaga, men att, om af en händelse förutnämnde chefer skulle vara tillstädes, den beordrade regementschefen skall för dem vika tillbaka och från förrättningen afresa utan annat resultat än att hafva onödigt ådragit statsverket kostnad, så torde paragrafen böra ändras derhän, att med tydlighet och bestämdhet må framgå, huru härmed i verkligheten bör förhållas.

Bestämmelsen i paragrafen rörande suppleanter för ledamöterna från landsting och stad, som ej till landsting hörer, torde jemväl böra förtydligas, så att någon tvekan ej må uppstå om och huru dessa ledamöter vid förfall böra suppleras.

Mot § 13.

För Eders Maj:ts befallningshafvande, som fått sig tillagdt att skilja mellan olika kommuner i tvistefrågor rörande rekryteringen, hade det tvifvelsutan varit af stort intresse att få en närmare inblick uti och kännedom om *beskaffenheten* af de tvisteämnen, som, enligt komiténs förmenande, kunna kommunerna emellan härom uppstå. Man hade då satts i tillfälle att kunna bedöma, huruvida icke, vid det förhållande att dessa tvister ej få verka uppehåll i rekryteringen och då uti dem en helt annan utredning och bevisning kan i fråga komma än som står Eders Maj:ts befallningshafvande, såsom förvaltningsmyndighet, till buds, skäl kunde förefinnas, att dem hänvisa till behandling vid och afgörande af vederbörande domstolar.

»På det minsta möjliga dröjsmål måtte uppstå vid det vakanta numrets besättande», har komitén bestämt en kortare tid för besvärs anförande öfver rekryteringsnämnds beslut, samt, för »beredande af större skyndsamhet vid besvärens handläggning», jemväl föreslagit, att, sedan

besvären af klaganden inlemnats till Eders Maj:ts befallningshafvande, det skulle åligga denna myndighet att skyndsamt insända desamma till Eders Maj:t tillika med eget utlåtande och nämndens protokoll. Då lagförslaget ej föreskrifver, att det skall åligga, vare sig klaganden att inlemna eller rekryteringsnämnden att insända nämndens protokoll i ärendet, måste komitén hyst den mening, att protokollet skall genom Eders Maj:ts befallningshafvande infordras. En sådan åtgärd föranleder dock till obehöflig tidsutdrägt med ett ärende, som skall med all möjlig skyndsamhet handläggas; och torde det derför böra föreskrifvas, att rekryteringsnämnden skall före dess afresa från förrättningen föranstalta, att behörigt utdrag af dess protokoll till Eders Maj:ts befallningshafvande skyndsamt insändes uti hvarje mål, i hvilket missnöje med nämndens beslut blifvit hos nämnden antecknadt.

Slutligen kan Eders Maj:ts befallningshafvande ej undertrycka den uppfattning, som genast vid förslagets genomläsande och jemväl sedermera vid detsammas granskning gjort sig gällande, att förslaget, förinnan detsamma varder upphöjdt till lag, tarfvar en sorgfällig omredigering.

Carlskrona i landskansliet den 21 augusti 1882.

Landshöfdinge-embetet.

CARL CHRISTOPHERSON. A. HOLMQVIST.

11:o) **Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län.**

Underdånigste memorial.

Till följe af Eders Kongl. Maj:ts landtförsvarsdepartements skrifvelse den 9 dennes får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifva underdånigt utlåtande öfver nådigst förordnade komiténs förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp.

Ehuru det torde kunna tagas för gifvet att det till en början skall komma att möta icke obetydlig svårighet, åtminstone för den mindre

upplysta delen af landets befolkning, att fullt sätta sig in i de uti ifrågavarande förslag gifna föreskrifter, och att sålunda deras tillämpning skall under någon tid troligen komma att orsaka så högre som lägre myndigheter icke obetydligt bråk och besvär, särdeles hvad beträffar den i 5:e och följande §§ föreslagna kommunal rekrytering, så torde dock genom tidens kraf på en förändrad arméorganisation, och frågans redan långvariga diskuterande man och man emellan, allmänhetens sinne hunnit vid lagens trädande i verksamhet redan så vänja sig vid tanken på en förändring i nu angifna riktning, att dennas genomförande dock bör komma att möta mindre hinder än man möjligen kunde hafva haft anledning befara under andra förhållanden; och då emot förslaget, för så vidt dess bedömande i öfrigt ligger inom Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes gebiet, icke synes Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande något att anmärka, anser Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande förberörda omständighet icke böra utgöra hinder för förslagets antagande.

Kristianstads landskansli den 21 augusti 1882.

TROLLE WACHTMEISTER.

A. W. E. Andersson.

12:o) **Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län.**

Underdånigste memorial.

Enligt nådig remiss af den 9 sistlidne augusti har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande öfver det förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp, som uppgjorts af den i nåder förordnade komité, hvilken fått i uppdrag att utarbeta förslag rörande landtförsvarets ordnande; och får till följd häraf Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet andraga följande:

Vid granskningen af de i förevarande förslag upptagne bestämmelser rörande rekryteringens verkställande och Eders Kongl. Maj:ts befallnings-

hafvandes befattning dermed, har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke något annat att erinra än att enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes underdåniga förmenande någon anledning icke finnes att, på sätt som i förslaget skett, genom anordnande af en rekryteringsnämnd i hvarje län frångå nu gällande ordning, enligt hvilken Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vid beväringsmönstringar eger beslutande rätt i fråga om manskapets approbation och kassation.

Derjemte torde det tillåtas Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att i underdånighet nämna, att bestämmelsen om stamsoldatens tjenstetid, som kan utsträckas ända till femton år, deremot visserligen icke någon anmärkning torde kunna göras, för så vidt angår tjenstbarheten, föranledt betänklighet hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, då frågan skärskådats ur social synpunkt. Erfarenheten visar nemligen att, ju längre tjenstgöringen utsträckes, desto svårare blifver det för soldaten att efter afskeds erhållande bereda sig en fast och bergad ställning, så att en icke ringa del af de försvarslöse utgöres af afskedade värfvade soldater. Ehuru det måste medgifvas, att lefnadsförhållandena för de blifvande stamsoldaterna kunna antagas blifva gynsammare än hvad de äro för nuvarande värfvade arméns soldater, vore dock, enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes underdåniga förmenande, en förkortning af stamsoldatens tjenstetid af anförde skäl önskvärd.

Malmö landskansli den 13 september 1882.

GOTTH. WACHTMEISTER.

P. Krok.

13:o) Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län.

Underdånigste memorial.

Till följd af Eders Kongl. Maj:ts nådiga resolution den 9 sistlidne augusti åligger det Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att öfver ett af komiterade för utarbetande af förslag till landtförsvarets ordnande upprättadt, i tryck tillgängligt förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp afgifva underdånigt utlåtande; och får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som icke hunnit noggrannt genomgå de med berörda lagförslag nära sammanhängande förslagen till öfriga författningar om landtförsvarets ordnande, beträffande nu ifrågavarande lagförslag underdånigst anföra, att, då den bestämda årliga rekrytkontingentens tjenstetid kan inskränkas till endast två år och rekapitulation är helt och hållet frivillig å stamsoldatens sida, utan att någon garanti finnes för rekapitulationens genomförande i erforderlig grad, det synes Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande mycket tvifvelaktigt, huruvida stamtruppen verkligen kan genom rekrytkontingenten och rekapitulationen hållas fulltalig i 25,000 man, eller i allmänhet få serdeles mycket större nummerstyrka, än som betingas af den fullständigt garanterade rekrytkontingenten, en styrka, som ej lärer kunna beräknas till tjugofemtusen man, men att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande eljest icke har något att emot den föreslagna lagen erinra. Halmstads slott den 14 september 1882.

F. W. LEIJONANCKER.

H. G. Nycander.

14:o) Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohuslän.

Underdånigste memorial.

Till underdånig åtlydnad af Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning i remiss den 9 dennes att inkomma med underdånigt utlåtande öfver ett af den för landtförsvarets ordnande i nåder tillsatta komité utarbetadt förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp, får landshöfdingeembetet underdånigst andraga, att embetet, vid genomgående af ifrågavarande lagförslag, icke funnit anledning att emot detsamma framställa någon erinran. Göteborg å landskansliet den 14 augusti 1882.

Landshöfdinge-embetet.

C. U. TILLII. CARL HAFSTRÖM.

15:o) Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Elfsborgs län.

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Till underdånig åtlydnad af Eders Kongl. Maj:ts befallning i nådig remiss den 9 nästlidne augusti får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande härmed afgifva underdånigt utlåtande angående det af särskildt i nåder förordnade komiterade utarbetade förslag till lag angående upprätthållande af härens stamtrupp.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser sig dervid till en början böra anmärka, att förslagets innehåll ingalunda motsvarar hvad dess benämning angifver. Stamtruppen utgöres nemligen af 25,000 man,

af hvilka 5,500 årligen uppsättas genom rekrytering, och de öfriga genom rekapitulation. Det är endast för upprätthållande af den förstnämnda delen, eller rekrytkontingenten, utgörande föga mer än en femtedel af truppen, som förslaget anvisar en utväg. För anskaffande af den öfriga finnes icke någon garanti.

Komiterade hafva sannolikt i stadgandet, att den, som ingår i stamtruppen, icke derigenom undgår att, sedan han uttjenat sin tid, om han qvarstår i beväringen, lika med denna deltaga i dess öfningar, trott sig finna en garanti, för att den öfriga delen af stamtruppen skall hållas fulltalig; men det torde vara betänkligt, att obetingadt godkänna denna åsigt, och en sådan *förmodan* kan icke anses innebära garanti för truppens existens.

Erfarenheten har gifvit vid handen, att det under vissa tidpunkter varit omöjligt att upprätthålla den nuvarande värfvade styrkan; och man kan icke förutse hvad framtiden bär i sitt sköte. I allt fall borde lagen icke hafva annan benämning, än som motsvarar dess innehåll, eller upprätthållande af stamtruppens rekrytkontingent. Vill man åter bibehålla föreslagna benämningen, så torde icke någon annan utväg finnas, än att ålägga kommunerna att anskaffa ytterligare rekryter, för att fylla vakanserna. Äfven genom dödsfall och rymningar, hvarpå under senaste tid, vid de inom länet befintliga regementen, flera exempel förekomma, kan såväl rekrytkontingenten, som den öfriga delen af stamtruppen betydligt förminskas, och, med afseende på den föreslagna stamtruppens låga numerär, torde det icke vara rådligt att lemna alla såmedelst tillkomna vakanser obesatte.

Beträffande sättet för åstadkommande af den afsedda garantien, för det fall att Eders Kongl. Maj:t skulle finna den innehafvarne af roterad jord hittills åliggande skyldighet att anskaffa och underhålla denna stamtrupp böra efterskänkas och på samhällets alla klasser öfverflyttas, så och då, på sätt komiterade anmärkt, den naturliga utvägen att fylla möjligen blifvande luckor i rekrytkontingenten genom lottning icke torde kunna vinna representationens bifall, kan det icke nekas, att det är en nära till hands liggande utväg att ålägga kommunerna anskaffandet af denna stamtrupp.

Väl måste det erkännas, att detta är ett för kommunernas ändamål fullkomligt främmande ämne, men såsom medlemmar af det stora samhället, staten, böra de icke kunna undandraga sig att medverka till dess försvar; och då någon lämpligare utväg att ernå målet icke kunnat uppgifvas, anser sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet böra tillstyrka detsamma.

I fråga om fördelningen emellan de serskilda kommunerna af denna skyldighet hafva kommiterade ansett denna fördelning emellan de serskilda regements- och rekryteringsområdena böra ske med afseende på kommunernas folkmängd, hvaremot den kostnad, utöfver de af Riksdagen för rekryterna bestämda förmåner, som för rekryteringen erfordras, skulle fördelas på innevånarne inom de serskilde kommunerna i förhållande till dem, efter andra artikeln bevillningsstadgan, påförde utskylder. En sådan fördelning af rekryteringsskyldigheten, om den också med afseende å de större regementsområdena kunde tillämpas utan allt för stor synbar orättvisa, skulle åtminstone, med afseende på de mindre rekryteringsområdena, befinnas särdeles olämplig.

Komiterade hafva utgått från den åsigt, att de folkrikaste trakterna i de flesta fall äfven äro de förmögnaste.

Denna förutsättning är icke riktig. Flerfaldiga exempel förefinnas på folkrika kommuner, inom hvilka förmögenheten är ytterst ringa. Inom Elfsborgs län kunna anföras flerfaldiga exempel på kommuner, der folkmängden icke står i något förhållande till förmögenheten inom kommunen. Inom en kommun af Valbo härad, Gesäter, med en befolkning af 1,464 menniskor, uppgår hela bevillningsafgiften efter II:dra artikeln endast till 194 kronor 56 öre; inom en annan; Nössemark, med 2,241 personer, till 231 kronor 35 öre.

Om i dessa trakter rekryteringen på frivillig väg ej låter sig verkställas, hvilket är att befara, då man icke såsom hittills vid den indelta armén har att erbjuda soldaten ett hem, ett torp och en jemförelsevis sjelfständig ställning, men deremot årslånga öfningar under fanan, så skulle fattigare kommuner kunna komma att öfver höfvan betungas genom anskaffande af flera rekryter.

Då komiterade vidare såsom skäl för sin åsigt anfört det billiga deruti, att, om innevånarne uti en trakt visa mindre offervillighet att på frivillig väg fylla sin rekryteringsskyldighet, dessa få vidkännas en större utgift, än i en annan, der någon brist i det stadgade rekrytantalet icke förekommer, så torde härvid böra erinras, dels att antagandet af värfning ingalunda lärer ske af offervillighet, men till följd af helt andra orsaker, dels att ett rekryteringsområde, eller en kommun, inom hvilken den aldra största beredvillighet visat sig, i det att flera derifrån låtit värfva sig till rekryter, kan på grund af den i 8 § bestämda ordning emellan rekryteringsområdena komma att plikta för ett helt annat områdes förmenta synder.

Komiterade hafva såsom hufvudsakligt skäl för sitt förslag slutligen anfört svårigheten om ej omöjligheten att verkställa en fördelning emellan kommunerna på grund af innevånarnes förmögenhetsvilkor, då dessa äro

underkastade ständig och hastig vexling. Härvid måste anmärkas, att jemväl folkmängdsförhållandena, serdeles till följd af den i vissa orter ytterst starka emigrationen vexla; och då komiterade, just med afseende härå, föreslagit, att indelningen hvart tionde år skulle öfverses och rättas, så skulle, om till exempel medium af fem års bevillningstaxering lades till grund för fördelningen af rekryteringsskyldigheten kommunerna emellan, medelst sådana rättelser orättvisor kunna afhjelpas.

I allt fall och då här ytterst är fråga om en utgift att utgöras af en kommun, synes det i högsta måtto orättvist att pålägga denna utgift endast med afseende å kommunens folkmängd och utan allt afseende på dess tillgångar. Den tröst, som komiterade velat finna i förhoppningen att »Riksdagen icke lärer underlåta att för en sådan landsdel bevilja en förhöjning i den lega, som af staten rekryt eljest tillerkännes», torde blifva föga tillfredsställande för den kommun, som i och för rekrytering fått vidkännas med afseende å dess tillgångar öfverdrifna utgifter.

Med afseende å hvad nu blifvit anfördt tillåter sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet hemställa, om icke rekryteringsskyldigheten rekryteringsområdena emellan kunde fördelas efter medium af de fem nästföregående årens bevillningstaxeringssummor.

Vidkommande derefter ordningen för inträdandet af rekryteringsområdenas ifrågavarande skyldighet, har komiterade icke funnit annan utväg att bestämma denna ordning än genom lottning (8 §).

Då komiterade såsom det förnämsta skälet för sitt förslag anfört, »att hvarje kommun, hvarje individ derigenom blefve intresserad af att stammen hölles fulltalig, och i stället för att afråda krigsduglige män från inträde i stammen, skulle hvar och en söka i sin mån tillstädja och uppmana ynglingar att frivilligt deri ingå», så skulle konseqvensen fordra, att den kommun, ifrån hvilken det i lag bestämda antal rekryter redan frivilligt ingått i stammen, befriades från sin rekryteringsskyldighet. I full motsats härtill kunde nu på grund af nyssnämnde § just denna kommun komma i tur att uppsätta hela det antal rekryter den på grund af sin folkmängd är skyldig att uppsätta. Vidare om den i 6 § bestämda omreglering af rekryteringsområdena derefter inträffade, i sammanhang med hvilken omreglering ny lottning torde böra verkställas, så kunde samma kummun påföljande år, om den finge lägsta numret, komma att drabbas af samma skyldighet.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser sig för den skull böra i underdånighet hemställa, huruvida denna grund för rekryteringsskyldighetens fullgörande må anses lämplig, likasom huruvida hela antalet rekryter, som kommunen är skyldig anskaffa, *bör på en gång* uppställas.

Slutligen anser Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande sig böra förorda det inom komitén ifrågasatta och af en reservant förordade tillägg, att rust- och rotehållare skulle i mån af den indelta stammens afgång, mot erhållande af full dispositionsrätt öfver det till roten hörande torp, der sådant finnes, till staten inbetala en summa af ett tusen kronor för hvarje rote, samt att räntan å det derigenom bildade kapitalet skulle i första rummet användas såsom bidrag till de kommuner, hvilka vid anskaffandet af stamsoldat komme att utbetala lega till högre belopp, än det, som af staten lemnades.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärda:

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåter

E. SPARRE.

Ludv. Almqvist.

Venersborg, i landskansliet, den 14 September 1882.

16:o) Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län.

Underdånigt memorial.

Med öfverlemnande i tryckt exemplar af utsedde komiterades underdåniga betänkande angående landtförsvarets ordnande har Eders Kongl. Maj:t genom nådig remissresolution den 9 i denna månad anbefalt sin befallningshafvande i Skaraborgs län att afgifva underdånigt utlåtande öfver det i detta betänkande framstälda förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp.

Följande den ordning, hvari förslagets bestämmelser förekomma, har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vid fullgörande af berörde nådiga föreskrift att först yttra sig öfver de uti *§§ 1 och 2* intagna

synnerligen vigtiga stadgandena angående nummerstyrkan för härens stamtrupp, huru denna nummerstyrka skall hållas fulltalig, rörande sättet för stamsoldats anskaffande samt om vilkoren för att blifva antagen till stamsoldat och sådan soldats tjenstetid. Samtliga nu nämnda stadganden sammanhänga dock oskiljaktigt med komiterades förslag till ny härordning, hvaruti de äfven finnas ordagrant intagna, och någon ändring i dessa stadganden lärer icke kunna ifrågasättas, utan att på samma gång rubba de grundvalar, hvarpå sistberörda förslag hvilar. Under förutsättning således att härordningsförslaget, hvilket icke skolat utgöra föremål för granskning af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, åtminstone i alla hufvudsakliga delar, vinner Eders Kongl. Maj:ts godkännande har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke annan erinran att framställa emot bestämmelserna i §§ 1 och 2 af nu ifrågavarande lagförslag än att, på grund af hvad komiterade upplyst och anfört, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser 25,000 man vara »om icke ett allt för ringa» likväl det minsta möjliga antal, hvartill nummerstyrkan för härens stamtrupp kan bestämmas.

Hvad derefter angår den uti *§ 5* intagna, för lagförslaget egentligen kännetecknande bestämmelsen, att, derest något år rekryter till fulla antalet icke inom stadgad tid anmäla sig till inträde i stammen mot de af staten erbjudna förmåner, vederbörande kommuner skola vara skyldige fylla bristen, så anhåller Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande få förutskicka den erinran, att behofvet af ett sådant stadgande helt och hållet är beroende af den för härordningsförslaget bestämmande grundsatsen, att härens linie- och reservtrupper skola sammansättas af en fullständigt öfvad, genom *legning* anskaffad stam samt af mindre fullständigt öfvade värnpligtige (beväring). Godkännes denna grundsats, framträder den oafvisliga nödvändigheten att försäkra sig om erforderligt antal rekryter för stammen, derest de af staten erbjudna aflöningsförmåner icke finnas vara för ändamålet tillfyllestgörande, och, enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning, är det uti förevarande § framställda förslag att i berörda hänseende anlita kommunernas medverkan den enda utväg, som under för handen varande förhållanden lämpligen kan ifrågasättas. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser sig således, under angifven förutsättning, kunna förorda bifall till stadgandet i § 5.

De för genomförande af detta stadgande i §§ 6—13 af lagförslaget meddelade föreskrifter och bestämmelser, synas Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vara följdriktiga och väl afvägda. Dock tillåter sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande framställa följande erinringar.

Enligt § 9 mom. 1 ega de kommuner, som höra till samma rekryteringsområde, sig emellan öfverenskomma om sättet för rekryteringens verkställande. Den sålunda kommunerna inom ett rekryteringsområde tillerkända rättighet torde icke vara för dem af något egentligt värde. Deremot synes densamma kunna leda till förvecklingar och svårigheter vid tillämpningen, enär uti gällande författningar saknas föreskrift, huru öfverenskommelse skall tillvägabringas mellan kommuner, rörande deras gemensamma angelägenheter. Då nu dessutom en så vigtig angelägenhet, som den ifrågavarande, skäligen bör behandlas lika öfverallt inom fäderneslandet och för denna angelägenhets ordnande icke rätt gerna kan utfinnas något lämpligare och bättre sätt än det, som komiterade i motiverna till förevarande § anvisat och hvilket i brist af öfverenskommelse emellan kommunerna skulle till iakttagande påbjudas, så hemställer Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, huruvida icke § 9 mom. 1 bör ändras derhän, att *inom hvarje rekryteringsområde, som består af flera kommuner, ovilkorligen skall utses en nämnd*, hvilken ombesörjer rekryteringen och således i frågor derom ingår aftal å samtlige kommunernas vägnar.

Finnes svårighet möta att i lagen bestämma antalet ledamöter i denna nämnd och huru många bland dem skola i förhållande till folkmängden af hvarje kommun i nämnden insättas, lärer rättigheten att meddela beslut härom kunna, såsom i förslaget blifvit vilkorligt ifrågasatt, öfverlemnas åt Kongl. Maj:ts befallningshafvande. I hvarje fall torde emellertid vid ifrågavarande moment böra tilläggas den föreskrift, att i afseende på vilkoren för valbarhet till ledamot eller suppleant i nämnden äfvensom angående rättighet att uppdraget sig afsäga samt ordinarie ledamöters tjenstgöringstid och afgång skall gälla, å landet hvad om kommunalnämnd, och i stad hvad om stadsfullmäktige är stadgadt.

§ 10 mom. 3 innehåller, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande skall inom viss tid hvarje år låta tillställa »kommunalstyrelse» i rekryteringsskyldigt område skriftlig uppgift å den rekryteringsskyldighet, som skall fullgöras, med föreläggande att föranstalta om behörigt antal rekryters anskaffande. Med det här förekommande uttrycket »kommunalstyrelse» kan, enligt gällande författningar, icke förstås annat än å landet kommunalstämma eller kommunalfullmäktige samt i stad stadsfullmäktige eller allmän rådstuga, men då i de flesta fall icke kan vara behöfligt att dessa kommunala myndigheter skola sammanträda för att emottaga omförmälda uppgift samt bereda verkställighet åt det gifna föreläggandet, hvilket väl i allmänhet kommer att ske genom särskild nämnd eller utsedde ombud, anser Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ifrågavarande moment böra omarbetas i sådant syfte, att uppgiften och föreläggandet

skola tillställas nämnde myndigheters ordförande eller i stad, der stadsfullmäktige ej finnas, magistraten. I sammanhang härmed torde tagas i öfvervägande, huruvida icke dels för rekryteringsområde, som består af två eller flera kommuner, må anses tillfyllestgörande, att ofta nämnda uppgift och föreläggande tillställdes allenast vederbörande i en af kommunerna, till äfventyrs den bland dem, hvars antal innevånare är störst, dels ock uttrycklig föreskrift bör meddelas derom, att de från Kongl. Maj:ts befallningshafvande emottagna handlingarna skola genast öfverlemnas till den särskilda nämnd eller annan, som har sig ålagdt rekryteringens ombesörjande. Uppgiften och föreläggandet böra ock, så fort ske kan, i rekryteringsområdets kyrkor uppläsas.

Varder föreskrift härom meddelad, torde i *§ 13 mom. 1* kunna införas den bestämmelse, att tiden för öfverklagande af sådant föreläggande, hvarom i § 10 mom. 3 förmäles, skall beräknas från den dag, då detsamma blifvit i kommunens kyrka uppläst.

Emot innehållet af § 14 och förslagets »öfvergående stadganden» har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande intet att erinra.

Beträffande slutligen språket uti förevarande lagförslag, lemnar detsamma icke så litet öfrigt att önska. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande håller före, det lagstiftaren bör söka att, så vidt möjligt är, rikta sitt språk och derigenom *utränga* sådana *främmande ord*, som ännu icke deri vunnit fullständigt burskap. Men om denna åsigt icke skulle anses riktig, så böra väl åtminstone uti svenska lagar icke användas utländska ord, då motsvarande lika lämpliga och uttrycksfulla svenska ord finnas att tillgå. Detta oaktadt förekomma i lagförslaget sådana uttryck som »rekrytkontingent», »rekapitulation», »approbera», »approbation» och »kassation», hvilka utan ringaste svårighet kunnat utbytas mot »rekrytstyrka», »förnyad värfning eller omvärfning», »godkänna», »godkännande» och förkastande». Ordställningen och satsbildningen torde derjemte på flera ställen tarfva förbättring, hvilket i synnerhet gäller om § 3. Uti § 2 mom. 1 synas orden »som kan blifva erforderlig» rätteligen böra utbytas mot »som kan betingas».

Marieholm i landskansliet den 26 Augusti 1882.

C. A. SJÖCRONA.

Ernst Hedenstierna.

17:o) Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vermlands län.

Underdånigste memorial.

Anbefald att afgifva utlåtande öfver af vederbörande komité uppgjordt förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp, går Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande nu att i frågan underdånigst sig yttra, dervid det icke kunnat undvikas, för bedömande af möjligheten att anskaffa den erforderliga rekryt-årskontingenten, att jemväl taga kännedom om bestämmelserna i förslaget till grunder för härens aflöning och underhåll m. m. samt i förslaget till grunder för ny härordning.

Möjligheten att anskaffa rekryt är naturligtvis i de flesta fall beroende af de förmåner, hvilka kunna tillförsäkras honom vid antagandet till stamsoldat; och då dess första utbildning enligt förslaget skall beredas genom en ettårig rekrytskola och en året derpå följande korpralskola under åtta eller tolf månader, beroende på det vapenslag rekryten tillhör, blifver nödigt tillse, att det arbete, som sålunda kommer att af honom fordras, fullt ersättes genom de löneförmåner, honom af staten erbjudas och hvilka utgöras af lega 40 kronor och månadslön 10 kronor jemte öfriga förmåner in natura under den tid han är inkallad till tjenstgöring, hvarförutom han under denna skoltid eger rätt till vissa permissionsdagar, under hvilka dock månadslönen skall upphöra och rekryten således vara hänvisad att genom tillfälligt arbete i hemorten eller annorstädes förskaffa sig sitt lifsuppehälle. Ett sådant arbete torde dock icke alltid vara att med säkerhet påräkna, helst som permitteringstiden sannolikt komme att inträffa under vintertiden, då arbetsförtjenst ej alltid är att påräkna.

Då de sålunda af staten utfästade löneförmåner för rekryten väsentligen understiga de betingelser den frie arbetaren under normala förhållanden vid fast anställning i annans tjenst kan sig bereda, och då det enligt förslaget skulle tillkomma kommunerna att fylla årskontingenten af rekryter, för den händelse sådana icke till erforderligt antal inom bestämd tid frivilligt sig anmäla, måste detta kommunernas åliggande — företrädesvis uti en ort, der en mera omfattande industriel verksamhet är utvecklad eller hvars befolkning genom från fädren ärfd vana har för sed att uti från hemmen aflägsna orter söka ernå det förvärf, en karg

natur i den egna bygden nekar — för dem blifva särdeles betungande; ty otvifvelaktigt är, och det torde med full visshet kunna antagas, att den yngling, som vill blifva antagen till stamsoldat och vet, att kommunen i sista hand måste vidkännas den förhöjning uti legan utöfver statens pris, han vill sig betinga, icke antager tjensten emot statspriset, utan afvaktar den tid, då kommunen måste betala honom det pris, han sjelf sätter på sitt erbjudande att i stammen ingå. Härigenom skola kommunalutskylderna, som redan nu äro så tryckande, att inom Vermlands län förekommer t. ex. en kommunalbeskattning af 14 gånger bevillningskronan, blifva alltför betungande och obilliga.

Utaf bilagan tab. n:o 3 framgår, att under senast förflutna 5-årsperioden antalet rekryter och volontärer i årligt medeltal utgjort 3,043 man; men helt annorlunda kommer rekryteringen efter den nu föreslagna anordningen antagligen att ställa sig, och man får icke taga exemplet från den tillgång på volontärer, som för närvarande lärer visa sig, enär deras aftal icke är förbindande för någon längre tid, utan volontären kan afgå, när han så för godt finner, ej heller från den hittills rådande lättheten för rust- och rotehållare att i uppkomna ledigheter insätta rekryter, enär denna lätthet tvifvelsutan är en följd af den med anställningen vid den indelta arméen i allmänhet förenade förmånen af torp och andra natura förmåner, förutom karlens visshet att i allmänhet under största delen af året kunna genom arbete bidraga till sitt uppehälle och sin förkofran i ekonomiskt hänseende.

När nu något lämpligare sätt för fyllande af årskontingenten af rekryter icke torde kunna förvänta framgång inom Riksdagen (då det enda rätta, eller lottning emellan de värnepligtige, icke ansetts kunna föreslås) är att, såsom föreslaget blifvit, öfverflytta en del af bördan på kommunerna, der så deraf göres behof och hvilket, såsom visadt är, måste inträffa, så torde nödigt blifva, dels att rekrytens månadsaflöning antingen utfästes något högre, än hvad förslaget innehåller, eller ock att densamma utsträckes äfven till permissionstiden, hvilket otvifvelaktigt skulle underlätta rekryteringen, dels ock till lättnad för kommunen, att staten åtminstone till hälften med den deltager uti den förhöjning, som karlen kan komma att sig betinga.

Endast under förutsättning, att kommunernas skyldighet i fråga om anskaffande af rekryter till stamtruppen på sådant sätt lindras, anser sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande kunna tillstyrka antagandet af lagen om upprätthållande af härens stamtrupp.

Uti förslagets 9 § förekommer, att, derest ej kommun kan träffa öfverenskommelse om sättet för rekryteringens verkställande, Eders Kongl.

Maj:ts befallningshafvande skall, då framställning derom göres, bestämma det antal personer, som skall af hvarje kommun å kommunalstämma utses, för att gemensamt ombesörja rekryteringen för området; men af hvilken en sådan framställning skall göras, omnämnes icke. Då otvifvelaktigt är, att rekryteringen lämpligast ombesörjes af ett visst antal personer, 2 à 3 inom hvarje kommun, torde till förebyggande af tvetydighet härom böra föreskrifvas, att det skall åligga hvarje kommun att efter en viss tid, sedan Eders Kongl. Maj:t utfärdat lagen om rekryteringsområdenas fördelning, till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet ingifva uppgift om de personer, hvilka blifvit utsedde att å kommunens vägnar om händer hafva områdets rekryteringsskyldighet, och att denna nämnd inom sig utser en ordförande, hvars adress bör till Eders Kongl. Maj:ts befallninghafvande uppgifvas. En dylik anordning skulle äfven förekomma den tidsutdrägt, som blifver en följd af föreskriften uti 10 § mom. 3, att kommunalstyrelserna skola underrättas om den rekryteringsskyldighet, som ett rekryteringsområde har att fullgöra, enär denna underrättelse skulle afgå direkte till nämndens ordförande.

Carlstad å landskontoret den 9 september 1882.

H. GYLLENRAM.

Axel Anderson.

18:o. **Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län.**

Underdånigt Memorial.

Till åtlydnad af Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning i remiss den 9 sistlidne augusti får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande härmed afgifva underdånigt utlåtande öfver ett i sådant afseende till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande öfverlemnadt, af en i nåder förordnad komité utarbetadt förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp.

Enligt den föreslagna nya härordningen skall den svenska hären utgöras af en, på frivillighetens väg, emot lega anskaffad stamtrupp med en sammanräknad nummerstyrka af 25,000 man och af värnpligtige eller beväring. Stammens nummerstyrka skall hållas fulltalig dels genom en årlig rekrytkontingent af 5,500 man och dels genom rekapitulation.

Då nu, enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande, stamtruppens antal blifvit satt temligen lågt och betydligt lägre än i 1878 års förslag, som bestämde stamstyrkan till 30,000 man, så är det så mycket angelägnare, att garantier förefinnas derför, att stamtruppen städse hålles fulltalig. Det förevarande lagförslaget innehåller emellertid endast garanti derför, att rekryter till antal af 5,500 man årligen komma att inträda i stamtruppen, men innebär deremot icke någon säkerhet för, att den öfriga, vida större delen af stamtruppen, hvilken del bör uppgå till 19,500 man, kan genom rekapitulation hållas fulltalig. Visserligen har komitén uttryckligen förklarat, att sådan säkerhet icke behöfver beredas, enär »komiténs förslag på ett tillfredsställande sätt sörjer för, att stamtruppens förseende med rekapitulanter i tillräckligt antal icke må möta någon svårighet och för öfrigt en eller annan vakans *för kortare tid* i stammens fredsstyrka icke kan vara förenad med någon större fara»; men Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vågar hysa en motsatt åsigt. Under de flera på hvarandra följande goda år på 1870-talet kunde, enligt hvad erfarenheten visade, den värfvade arméens nummerstyrka icke upprätthållas, utan vakanser i densamma till mycket stort antal uppkommo. När en i ekonomiskt afseende lika blomstrande tidrymd som den nyss omförmälda en gång, förr eller senare, åter inträder, skall det, enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande, visa sig, att de vakanser i stamtruppen, hvilka äro afsedda att, men icke kunna, fyllas genom rekapitulation, icke inskränka sig till en och annan sådan, utan komma att uppnå ett ganska betydande antal. Vid sådant förhållande föreställer sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att man på lagstiftningens väg bör sörja derför, att de vakanser i stamtruppen, hvilka icke komma att, såsom afsedt är, genom rekapitulation besättas, dock på annat sätt varda fyllde. Möjligen skulle detta mål kunna vinnas derigenom, att årligen, utöfver den en gång för alla fastställda rekrytkontingenten af 5,500 man, anskaffades ytterligare så många rekryter, som erfordrades för att fylla de icke genom rekapitulation besatta vakanserna i stamtruppen. Anlitas denna utväg, lär deraf en omarbetning af lagförslaget i flera delar blifva en följd.

Enligt lagförslaget skall garantien derför, att rekryter till det fastställda antalet af 5,500 man årligen varda tillförda stamtruppen, ligga

deri, att, om nämnda antal icke frivilligt anmäler sig, det skall åligga rikets samtlige kommuner att i föreslagen ordning ansvara för fyllande af bristen. Det är att antaga, att under vanliga förhållanden omförmälda garanti skall göra till fyllest; men tiderna kunna blifva sådana, att det icke skall lyckas att till något pris lega stamrekryter. I sådan händelse blir den kommunerna ålagda ansvarsskyldighet utan betydelse. Det torde vara nog att i detta afseende åberopa Halland såsom exempel. Ehuru kommunerna der, hvilka hafva skyldighet att rekrytera milisen, uppbjuda all sin förmåga att på frivillighetens väg anskaffa det behöfliga antalet rekryter, visar det sig likväl, att under åren 1870 - 1879 endast tre man anmält sig som frivillige i milisen. Hela antalet af dem, som utan lottning, således frivilligt, införlifvats med milisen, utgjorde den 1 Juli 1879 17 man. Den enda fullt verksamma och tillfredsställande garantien för den fasta årliga rekrytkontingentens anskaffande blir således lottningen; och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande hyser den fasta öfvertygelsen, att, om än för närvarande föga utsigt förefinnes att i lagstiftningen införa denna garanti, den dock förr eller senare skall varda stadgad såsom det yttersta och enda säkra medlet att, om ock i den mån kommunernas ifrågasatta ansvarsskyldighet kommer att visa sig vara kraftlös, anskaffa det erforderliga antalet stamrekryter.

Enligt § 9 mom. 2 i lagförslaget skola efter de grunder, som gälla för kommunalutskylders utgörande, jemväl inom hvarje särskild kommun uttaxeras bidrag till gäldande af kommunens andel i de kostnader, som af rekryteringsskyldighetens fullgörande må blifva en följd. Då emellertid, enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åsigt, dessa grunder, hvad landskommunerna angår, icke äro sådana, att med deras tillämpning en rättvis och billig fördelning å kommunens skattskyldige medlemmar af bidragen till kommunens utgifter kan ernås, utan tvärtom en jemförelsevis mindre börda deraf faller på jordbruksfastigheterna än på andra beskattningsföremål; förefaller det Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande synnerligen betänkligt, att äfven till förutsatta fall utsträcka tillämpningen af samma grunder. När senast en sådan utsträckning hvad angick kostnaderna för uppförande af folkskolebyggnader å landet genom nådiga kungörelsen den 30 November 1876 påbjöds, förspordes från flera kommuner i vårt land en efter Eders Kongl. Maj:s befallningshafvandes omdöme icke obefogad klagan att de, hvilka utgjorde bevillning för inkomst, fingo vidkännas en alltför dryg andel af bidragen till gäldande af dylika kostnader. Endast under förutsättning, att i sammanhang med lösningen af försvars- och skattefrågorna en tillfredsställande ändring af nu gällande grunder för kommunalutskylderna åstadkommes

kan Eders Kongl. Maj:s befallningshafvande tillstyrka bifall till förslaget, att kostnaderna till följd af rekryteringsskyldighetens fullgörande skola uttaxeras efter samma grunder som kommunalutskylder.

Enligt § 2 mom. 3 får tjenstetid för stamsoldat vid första aftalet icke bestämmas till flera än 6 år. Med afseende derå, att enligt tjenstehjonsstadgan städjeaftal icke får slutas för mera än ett år i sänder och att enligt kongl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 Juni 1864 § 15 mom. 1 öfverenskommen tjenstetid för handelsbetjent och arbetare i fabrik, handtverk eller annan handtering icke må öfverstiga tre år, håller Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande före, att omförmälda maximibestämmelse af 6 år lämpligen kunde och borde något nedsättas, t. ex. till 5 eller 4 år. Huru än emellertid maximum för stamsoldats tjenstetid varder, hvad angår första aftalet, bestämdt, synes samma maximum jemväl böra stadgas för rekapitulation och denna således icke få afse längre tid än första aftalet. En sådan begränsning saknas emellertid uti förevarande moment. Den kan åstadkommas genom att i satsen: »*och kan sedermera förlängas, hvarje gång med ett eller flera år*» mellan »*flera*» och »*år*» inskjuta »*högst 6*» (5 eller 4).

Den i 11 § tredje stycket föreslagna tid för rekryteringsnämndens sammanträde torde lämpligen kunna och böra utsättas till någon tidigare än den 30 Oktober infallande dag t. ex. till den 27 eller 28 i samma månad. Den kommunerna förunnade tidrymd för anskaffande af rekryter varder derigenom icke i afsevärd mån inskränkt; men uppvisad och antagen rekryt får längre rådrum och tid att inställa sig å vederbörande regementes eller corps' förläggningsort.

Vidare anser Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande önskligt, att bestämmelse meddelas, huruledes, i händelse den af Eders Kongl. Maj:t till deltagande i rekryteringsnämndens förhandlingar förordnade regementschef plötsligen får laga förfall att öfvervara nämndens sammanträde, ställföreträdare för honom må kunna tillkallas.

Hvad angår den befattning Konungens befallningshafvande enligt lagförslaget hafva att taga med deri omförmälda ärenden, finner Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke något att erinra vid de af komitén i detta afseende föreslagna bestämmelser.

I somliga af lagförslagets §§ äro deri förekommande särskilda stycken eller moment utmärkta med siffror; i andra deremot icke. Så väl för vinnande af likformighet i nämnda afseende som ock för beredande af beqvämlighet och säkerhet vid förekommande citat af bestämmelser i den blifvande lagen torde i de §§, hvarest de särskilda momenten sakna sifferbeteckning, sådan böra anbringas.

Slutligen får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, utan att framställa detaljerade anmärkningar i afseende å redaktionen af förevarande lagförslag, i allmänhet uttala den åsigt, att samma redaktion å flera ställen är emottaglig för mycken förbättring.

Örebro slott i landskontoret den 5 september 1882.

AXEL BERGSTRÖM.

J. O. Högström.

19:o) **Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vestmanlands län.**

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Genom nådig remiss den 9 innevarande augusti har Eders Kongl. Maj:t, med bifogande af den, till utarbetande af förslag i ämnet, förordnade komités afgifna underdåniga betänkande, angående landtförsvarets ordnande, infordrat Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes utlåtande öfver förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp, och får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, till underdånig åtlydnad häraf,

beträffande 11. paragrafen i förslaget till nämnda lag, i underdånighet anföra, att, då samma paragraf icke innehåller någon bestämmelse derom, huru förfaras skall, i händelse den af Eders Kongl. Maj:t beordrade regementschef varder af laga förfall hindrad att sitta ledamot i nämnden, stadgande för sådant fall torde böra i paragrafen intagas; äfvensom att till förekommande af misstydning i afseende på antal suppleanter, som för den ledamot i nämnden, som af landsting eller stadsfullmägtige väljes, tillika skola utses, — orden »och som jemte två suppleanter för hvarje år utses» torde utbytas mot orden »och som jemte suppleant för hvarje år utses», helst blott en suppleant för hvarje ledamot torde vara genom stadgandet afsedd,

samt, hvad förslaget till lag om upprätthållande af härens stamtrupp i öfrigt vidkommer, förklara, det Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke har något emot detsamma att i underdånighet erinra.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärdar,

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåte

REINHOLD CHARPENTIER.

C. E. Stålhös.

Westerås slott i landskansliet den 16 augusti 1882.

20:o) **Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län.**

Underdånigt memorial.

Till underdånig åtlydnad af Eders Kongl. Maj:ts befallning i nådig remiss den 9 sistlidne augusti får länsstyrelsen härmed afgifva underdånigt utlåtande öfver det af vederbörande komiterade den 19 förutgångne Juni afgifna »förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp», dervid, till följd af den korta tid, som för förslagets granskning blifvit medgifven, länsstyrelsen nödgas inskränka sig till att framställa och i största korthet motivera endast följande anmärkningar emot förslaget, hvilka synas länstyrelsen sjelfmant erbjuda sig och vara af vigt.

Frågan, huruvida stamtruppens föreslagna nummerstyrka af sammanlagt 25,000 man må, med hänsyn till den utbildning, som är afsedd att gifvas åt ej mindre stamtruppen sjelf, än äfven åt de värnepligtige, anses tillräckligt stor för åstadkommande af ett »betryggande försvar», tilltror sig länsstyrelsen, i saknad af erforderlig sakkännedom, icke att kunna bedöma, hvaremot den frågan, huruvida lagförslaget kan anses innefatta nödig garanti derför, att den för stamtruppen sålunda påräknade nummerstyrka ständigt skall hållas fulltalig, synes länsstyrelsen vara lättare

att besvara. Då nemligen komitén föreslagit, att stamtruppen skall hållas fulltalig dels genom en bestämd årlig rekrytkontingent af 5,500 man och dels till återstående delen genom rekapitulation, men minimum af tjenstetiden för stamsoldat är bestämdt till två år, så och då tider kunna uppstå, då det hvarken låter sig göra att erhålla rekapitulanter och ej heller de af kommunerna anskaffade eller de af vederbörande chefer på kommunernas bekostnad legde rekryter kunna förmås att vid stamtruppen taga anställning för längre tid än tvänne år, måste ju häraf blifva en följd, att stamtruppen icke uppnår ens hälften af den normala styrkan. Enda utvägen att afhjelpa detta missförhållande, så vidt man nemligen vill fortgå på den af komiterade anvisade väg och sålunda undvika lottningen, synes vara att minimum af tjenstetiden för stamsoldat minst fördubblas, hvarigenom dock legokostnaderna naturligtvis måste komma att fördyras.

Då vidare, efter hvad som framgår af 5, 6 och 9 §§ i lagen, kommiterade föreslagit att, derest rekryt ieke kan af rekryteringsområdet anskaffas mot den af statsmedel utgående lega och rekryteringsområdet sålunda nödgas tillskjuta hvad derutöfver erfordras, dessa kostnader skola inom hvarje kommun utgöras »efter de grunder, som äro för kommunalutskylder gällande», så får länsstyrelsen härvid erinra, att förslaget i den delen icke lärer kunna anses antagligt under annan förutsättning, än att man lyckas åstadkomma en nu saknad, men af behofvet högt påkallad rättvis lagstiftning rörande den kommunala beskattningen. Att, innan sådant skett, utvidga området af de skattegrupper, hvilka skola utgå efter de grunder, som äro gällande för kommunal-utskylder, synes ingalunda vara tillrådligt.

Falun i landskansliet den 13 september 1882.

CURRY TREFFENBERG.

Edvard Bolin.

21:o) Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gefleborgs län.

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Öfver det af komiterade afgifna förslag till lag om upprätthållandet af härens stamtrupp får, likmätigt nådig föreskrift, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gefleborgs län afgifva det underdåniga utlåtande att samma förslag, enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning, innefattar så beskaffade hufvudgrunder och bestämmelser, hvilka böra anses både erforderliga och under vanliga förhållanden ändamålsenliga.

Till betryggande af stamtruppens ständiga vidmakthållande torde jemväl böra tagas i öfvervägande den af komiténs ordförande jemte andra ledamöter särskildt framhållna mening om bildande af en rekryteringskassa för sådana fall, då rekryter icke utan en för statsverket alltför betungande utgift torde i första hand erhållas. För folkets vanor och föreställningssätt är den ifrågastälda åtgärden desto mindre främmande som särskilda legokassor blifvit, åtminstone i vissa län, bildade i ändamål att åt de rotar, som pröfvas vara deraf i behof, lemna understöd vid rekrytering, äfvensom vid öfriga roteringsskyldigheters utgörande af i allmänhet svaga eller tillfälligtvis genom olyckor försvagade rotar. Exempelvis tillåter sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande åberopa Eders Kongl. Maj:ts förnyade nådiga instruktion den 7 augusti 1855 för förvaltning af de för nyssnämnda ändamål inrättade så kallade uddemantalskassorna inom Gefleborgs län.

Bildande af en för hela riket gemensam rekryteringskassa till upprätthållande af härens stamtrupp skulle måhända i väsentlig mån bidraga till den stora och vigtiga samhällsfrågans ändamålsenliga lösning.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärdar,

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

Underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåte

F. ASKER.

C. W. LUNDBERG. C. AD. FAGERLUND.

Gefle landskansli den 15 augusti 1882.

22:o) Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesternorrlands län.

Underdånigt memorial.

Genom nådig remiss den 9 sistlidne augusti anbefald att afgifva underdånigt utlåtande öfver det af serskildt utsedde komiterade den 19 nästförutgångne Juni afgifna förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp, får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i sådant hänseende underdånigst anmäla, att Eders Kongl. Majts befallningshafvande icke har i hufvudsak att emot berörda förslag erinra något vidare, än att § 5 deri torde böra sålunda ändras, att den kommer att afse icke allenast det fall, då rekryter till fulla antalet af årskontingenten icke inom den stadgade tiden anmält sig att ingå i stammen, utan jemväl det fall, då rekryter icke blifvit inom samma tid till fulla antalet approberade och godkända. Hernösand i landskontoret den 7 september 1882.

G. RYDING.

Axel Arnell.

23:o) Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län.

Stormägtigste, Allernådigste Konung.

Enligt erhållen nådig befallning, får landshöfdinge-embetet i Jemtlands län härmed afgifva underdånigt utlåtande öfver det af komiterade för försvarsverkets ordnande uppgjorda förslag till lag om uppehållande af härens stamtrupp.

Instämmande i komiterades åsigt om behofvet af en sådan garantilag, stiftad af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt, anser landshöfdinge-embetet deremot den af komiterade föreslagna lagens grunder vara sådana, att densamma icke bör antagas.

Skola grundskatter och indelningsverk efterskänkas såsom en obillig och ojemnt tryckande börda, så torde böra tillses, att i afseende å den börda, som träder i stället, icke kan med skäl göras enahanda anmärkning.

Med de grunder, hvarpå den föreslagna garantilagen är fotad, skulle emellertid detta säkerligen blifva förhållandet i ganska kännbar grad. Det lider nemligen icke tvifvel, att rekryters anskaffande skall erfordra långt större kostnader i somliga orter, än i andra. Detta torde komma att bero icke, såsom komiterade tyckes förutsätta, ensamt eller alltid på större obenägenhet för soldatyrket å ena orten, än å den andra, och deraf framkallade större löneanspråk för att kunna lockas in på denna bana. Långt oftare torde det bero på väsentlig skilnad i tillfällen till riklig och högre arbetsförtjenst på ena orten och den andra. Då sålunda de knappt tillmätta förmåner för stamsoldaten, som föreslagits böra utgå af staten, antagligen skola finnas i större och mindre grad otillräckliga eller otillfredsställande inom vissa orter för anskaffande af rekryter, komma sådana orter att af försvarsväsendet tryckas hårdare, ej blott i förhållande till andra orter, der förmånerne förslå, utan äfven sins emellan. Vansklig synes ock den förutsättningen vara, att Riksdagen skulle finnas villig att i sådane fall partielt höja förmånerna. Och när staten förr eller senare nödgas träda emellan, blir detta, på sätt i en af reservationerna mot den föreslagna lagen riktigt framhålles, »i sjelfva verket en statsgaranti, men icke, såsom i 1878 års garantilag, redan i första hand en allas garanti för det hela, utan det blir en garanti ifrågasatt och framkallad af några hårdare tryckta orter på bekostnad af andra mera gynnade, med alla deraf följande frön till split och strider.»

Nu anmärkta ojemnhet, redan framkallad af de skiljaktiga förhållanden, som betinga, så att säga, olika pris på rekryter inom skilda orter, måste också väsentligen stegras i följd af grunderna för såväl rekrytområdenas bildande som ansvarighetens fördelning inom desamma.

I förra hänseendet är folkmängden ensam afgörande. Såsom grund för ansvarets fördelning mellan innevånarne inom ett rekryteringsområde tjenar åter beloppet af dem enligt 2:a artikeln bevillningsstadgan påförda utskylder.

Häraf kan uppstå det missförhållande, att ett område med stor folkmängd, men ringa bevillning finge, äfven med antagande af samma anskaffningspris, vidkännas större rekryteringskostnader, än ett område med

ringa folkmängd, men stor bevillning; ett missförhållande, som komme att ytterligare förvärras, i den mån anskaffningspriset vore större inom det förra området.

Vid undersökning, huru det af komiterade uppgjorda förslag till rekryteringsområden inom detta län skulle i nämnda hänseende utfalla, visar sig i följande tolf undersökta fall, att en rekryt skulle belöpa: inom Öfver- och Ytterhogdals område på 478 kronor af den området år 1881 påförda bevillning, inom Sunne och Frösöns på 390, Rödöns och Ås på 332, Hammerdals på 248, Lits pastorats på 242, Hackås' och Näs' samt Tönnäs och Starsjö skilda rekryteringsområden på 224, Näskatt och Aspås på 223, Ragunda på 193, Offerdals på 156, Fällinge på 142 samt Hatagens på 53 bevillningskronor.

Missförhållanden af enahanda beskaffenhet kunna jemväl uppstå mellan kommuner af antydd skiljaktighet i afseende å folkmängd och förmögenhet, hvilka tillsammans komme att utgöra ett rekryteringsområde. Kostnaderna för fullgörande af hela områdets rekryteringsskyldighet skola nemligen, enligt § 9 mom. 2, fördelas på de skilda kommunerna efter hvarderas folkmängd, men inom hvardera af dem efter de grunder, som äro gällande för kommunalutskylder.

Liknande anmärkningar, som de nu anförda, hafva, såsom det synes, blifvit inom komitén framstälda. De upptagas nemligen i viss mån till besvarande af komitén, som söker gendrifva dem på följande märkliga skäl.

»De folkrika trakterna», yttrar komitén, »äro i de flesta fall äfven de förmögnare». Detta påstående är emellertid ingalunda ett axiom. Tvärtom torde det jäfvas af erfarenheten från skilda håll. Redan ofvannämnda exempel innebära sådane jäfsförhållanden. Dessa exempel äro säkert icke ensamt stående undantagsfall, ens inom detta län. Dylika fall måste helt visst yppa sig i stort antal äfven inom många andra delar af riket. Men äfven om fallen, såsom komitén antager, äro få, böra väl icke garantilagens grunder uppställas så, att vissa kommuner, om än ett fåtal, deraf måste komma att obilligt tryckas.

Vidare åberopar komitén »det billiga deruti, att, om *innevånarne* i en trakt visa mindre *offervillighet* att på frivillig väg fylla *sin* rekryteringsskyldighet, dessa få vidkännas en större utgift, än i en annan, der någon brist i det stadgade rekrytantalet i mindre mån eller icke alls förekommit».

För att bevisa befogenheten af sitt förslag till garantilag, enligt hvilket ansvaret för rekryteringens fullgörande skulle från staten, som eljest har detsamma, öfverflyttas på kommunerna, söker komitén sålunda

stöd i förhållanden, som först genom förslaget skulle uppstå. Utan detta förslag, tillhör nämligen rekryteringsansvaret icke *innevånarne* i någon trakt, utan staten. Antagandet af härens stammanskap göres icke enligt bestämmelserna derför beroende af någon »offervillighet», utan af frivilligt aftal och den aflöning, som kan blifva erforderlig. Äfven om detta innebure kraf på »offervillighet», kunde det väl endast gälla dem bland de värnpligtige, som kunna till stamsoldater antagas. För bristande villighet hos ett fåtal värnpligtige inom en ort att egna sig åt soldatyrket mot de af staten erbjudna, enligt uppfattningen inom orten allt för ringa förmånerna, finner komitén billigt att ålägga ortens alla skattskyldige innevånare ett penningstraff, mycket påminnande om förgångna tiders »dulgaböter».

En annan oegentlighet bör jemväl framhållas. De, som äro villige att på statens vilkor ingå i stammen, anmäla sig väl icke för visst rekryteringsområde, utan för ett visst regementsområde. När sedan det bristande antalet fördelas på detta områdes rekryteringsområden, så kan inträffa, att något af dessa finge vidkännas skyldighet att fylla en stor del af denna brist, ehuru ett dess allmänna rekryteringsskyldighet motsvarande antal rekryter frivilligt anmält sig från detta område. Åtminstone synes lagen ej tydligt förebygga detta.

Den föreslagna garantilagens största förtjenst förmenas ligga deri, att genom dess antagande hvarje kommun, hvarje individ blefve intresserad af att stammen hölles fulltalig, enär han i annat fall, likasom förhållandet nu vore med rust- och rotehållare, komme att röna kostnader och obehag. Hvarje individ borde derföre antagas komma att lifligt söka förebygga brist i rekryteringen eller deltaga i fyllandet af yppad brist och sålunda snart sagdt sjelf anses uppträda såsom värfvare, hvilket i hög grad borde bidraga att befordra rekryteringen. Egentligen syftar dock komiténs uppfattning om individens berörda deltagande blott derpå, att han, tvärt emot hvad händelsen förmodades blifva enligt 1878 års förslag, skulle söka att i sin mån uppmana och tillstädja ynglingar att — äfven mot vilkor, som ej vore tillfredsställande — ingå i stammen. Tror man då, att öfvertalning i detta fall skulle hjelpa, eller att annat än anbud på ökade förmåner skulle undanrödja en på de allmänna förmånernas underhaltighet grundad obenägenhet att inträda i stammen. Helt visst misstager man sig då. De mera direkt verksamma åtgärderna till bristens fyllande skulle, i brist af åsämjande om annat sätt för rekryteringens verkställande, vidtagas af en kommunal kommission, som hade att gemensamt ombesörja rekryterings-förfullständigande inom hela rekryteringsområdet. Föga antagligt är emellertid, att denna kommis-

sion kunde bättre eller billigare fullgöra detta uppdrag, än om det för statens räkning verkställdes genom några bland regementsområdets underbefäl, hvilka torde ega lika stor förmåga dertill, som kommunala värfvare.

Mot den garanti, som i 1878 års förslag innehölls, eller ställande af ett förslagsanslag till Kongl. Maj:ts disposition, har komitén anmärkt, att det skulle föranleda stor svårighet att med någon grad af sannolikhet bestämma budgetens storlek. Denna olägenhet, som, enligt komiténs förslag, likaledes skulle drabba kommunerna i afseende å deras budget, torde väl också icke förtjena synnerligt afseende, helst, enligt komiténs antagande, det endast skulle blifva i få undantagsfall, som förslagsanslaget behöfde anlitas och dess anvisande således icke torde medföra större olägenheter, än anvisandet af andra dylika.

Komitén antager vidare, att med 1878 års garantilag skulle inträffa, att i följd af åtskilliga förhållanden, såsom industriens hastiga uppblomstring och derigenom uppdrifven arbetsförtjenst, o. a. d., stamsoldatens löneanspråk tillfälligtvis kunde betydligen stegras och svårighet derefter uppstå att åter nedbringa lönen till antagliga och mera normala proportioner. Enahanda olägenhet måste dock uppstå äfven med antagande af komiténs förslag, Skilnaden blefve endast, att, när en sådan tillfällig stegring uppstode inom vissa orter, den komme att för deras innevånare ännu kännbarare öka trycket af den af andra anledningar redan ojemna fördelningen, hvaremot i sådant fall, enligt 1878 års förslag, trycket af stegringen blefve mera jemnt fördeladt och derföre föga märkbart.

På dessa skäl, hvartill antagligen kunde läggas än flera, om den knappt tillmätta tiden medgåfve en genomgående granskning af förslagets detaljer, anser sig landshöfdinge-embetet icke kunna tillstyrka den af komitén föreslagna garantilag, åtminstone icke utan väsentliga förändringar i ofvan anmärkta hänseenden och endast under förutsättning, att det af reservanten Evers framstälda förslag om bildande af en rekryteringskassa tillika komme till stånd.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärda,

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

Underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåter

På landshöfdinge-embetets vägnar:

P. G. RISSLER. ASTOLF STRÖM.

Östersund å landskansliet den 12 september 1882.

24:o) Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens län.

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Sedan Eders Kongl. Maj:t affordrat mig underdånigt utlåtande öfver de af Eders Kongl. Maj:t utsedde komiterades förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp, utbeder jag mig att i sådant afseende endast få uttala *dels* farhåga derför att, om indelningsverket kommer att upphöra, svårighet skall uppstå att genom frivilligt aftal hålla härens föreslagna stamtrupp fulltalig med en erforderlig årlig rekryteringskontingent af 5,500 man, hvilket antal sannolikt kommer att ej obetydligt öfverskridas i följd af tillfälliga vakanser, och hvilken farhåga betingas deraf att erfarenheten visat att under i ekonomiskt afseende goda tider stora svårigheter mött att upprätthålla den värfvade arméens nummerstyrka, och *dels* önskvärdheten deraf att, då det enligt förslaget skall åligga kommunerna att fylla den brist i årskontingenten, som kan uppstå derigenom att icke fulla antalet rekryter anmäla sig att emot de af staten erbjudna förmåner ingå i stammen, samt de kostnader, som kommunerna sålunda nödgas för rekryteringsskyldigheten vidkännas, skola utgöras inom kommunen efter de grunder, som äro för kommunalutskylder gällande, ifrågavarande förslags antagande måtte föregås af en väsendtlig förändring i nu gällande bestämmelser om bevillningens utgörande, ledande derhän, att en jemn och rättvis fördelning mellan bevillningsafgift för fastighet samt för inkomst af kapital och arbete måtte komma att ega rum.

Hvad komiterades förslag innehåller med afseende på de bestämmelser, som beröra Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes befattning med rekryteringsväsendet, anser jag vara välbetänkt samt icke något dervid att erinra.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärdar,

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

Underdånigste, tropligtigste tjenare och undersåte

AXEL WÄSTFELT.

B. Ljungberg.

Landskontoret i Umeå den 3 oktober 1882.

25:o) Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län.

Underdånigste Memorial.

Öfver det af landtförsvarskomitén den 19 sistlidne juli afgifna förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp har Eders Kongl. Maj:t under den 9 sistlidne augusti anbefallt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande.

Lagförslaget innebär, så vidt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande kan dömma, en verklig säkerhet derför, att den bestämda årliga rekrytkontingenten skall hållas fulltalig; det torde äfven upphöjdt till lag, verka derhän, att befolkningen varder intresserad att underlätta anskaffandet af stamrekryter och att mana, att dertill lämpliga personer taga anställning såsom sådana, men Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vågar dock hålla före, att svårighet skall möta för förslagets antagande samt att det sålunda antagligen, sådant det nu föreligger, kan komma att utgöra ett väsentligt hinder för hela den vigtiga frågan om landtförsvarets tidsenliga ordnande. Det kan nemligen ej förnekas — komiterades flertal har icke heller i motiven gjort detta, ehuru det anser anmärkningen vara af mindre betydenhet — att den föreslagna garantien icke tar hänsyn till folkmängden och ej till den större eller mindre förmågan att bära skatter. Folkmängden ligger till grund för rikets indelning i rekryteringsområden, men den utgift, som kan drabba ett sådant område för stamrekryts anskaffande, skall enligt förslaget fördelas på områdets skattskyldige invånare efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande äro eller blifva stadgade. Häraf skall uppkomma en ojemn beskattning. Detta varder åtminstone förhållandet inom Norrland, der bevillningen inom kommuner med ungefär lika folkmängd kan vara mycket olika. Uti lappmarksförsamlingarne är den t. ex. många gånger mindre än i flertalet med dem i afseende på folkmängden likstälda församlingar inom nedre landet och inom de bland dessa församlingar, der storartad trävarurörelse drifves, är den många gångerstörre än inom närbelägna sådana, der sådan rörelse icke förekommer. Det vill derföre synas Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som skulle det vara oklokt framlägga ett lagförslag, som tillämpadt skall trycka medlemmarne uti en kommun mycket mera, än i en annan. Detta varder

så mycket mindre välbetänkt vid en tidpunkt, då sträfvandet går ut på, att söka så jemnt och rättvist som möjligt fördela skattbördorna på landets skattdragande invånare. Komiterade framhålla i sina motiv det billiga deruti, att, der invånarne i en trakt visa mindre offervillighet att på frivillig väg fylla sin rekryteringsskyldighet, dessa få vidkännas en större utgift än i en annan, der någon brist i det stadgade rekrytantalet i mindre mån eller icke alls förekommer; men månne det kan kallas offervillighet hos en kommuns medlemmar, om unge män derinom i tillräckligt antal finnas, som äro villige att varda stamrekryter? Det är väl dessa män, som visa offervillighet, ej kommunens öfrige invånare, af hvilka det icke kräfves något offer alls, derföre att det är så lyckligt för dem, att det finnes inom kommunen personer, som äro lifvade för att taga anställning vid stammen, mot den lega staten erbjuder. Genom det uti Norrland mycket vexlande värdet på arbete, kan man motse, att det vissa år icke skall möta någon svårighet få antalet stamrekryter fyldt för den lega, som staten lemnar eller för obetydliga bidrag derutöfver, då man deremot andra år skall hafva svårt att erhålla sådana mot flerdubblad ersättning.

På grund af hvad Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet anfört, kan Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke tillstyrka det framlagda förslaget till lag om upprättande af härens stamtrupp. Rättvisare vorde den garanti, som 1878 års förslag, om det än varder dyrare för landet i dess helhet, innehåller. Denna garanti skulle äfven vara tillfyllest, för så vidt för stamrekryters anskaffande alltid kunde påräknas, att ett tillräckligt reservationsanslag varder ställdt till Eders Kongl. Maj:ts disposition, det fria aftalet kunde då helt och hållet varda tillämpadt, hvilket vore högt att skatta. För öfrigt anser sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande böra i underdånighet omnämna, att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande finner det af herr *O. Evers* såsom reservation framlagda förslaget om bildande af rekryteringskassor tilltalande. Genomfördt skulle kommunernas börda af rekryteringen blifva mindre och mindre kännbar, till dess den omsider helt och hållet skulle upphöra att finnas till, detta naturligtvis dock blott i de orter der rotering och rusthåll finnes.

Landskansliet i Luleå den 5 september 1882.

H. A. WIDMARK.

Oskar Rutbäck.

F.

Kongl. Maj:ts och rikets kammarkollegium

angående de af Komitén föreslagna bestämmelser om rust- och rotehållares skyldigheter under öfvergången till ny härordning.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 26 nästlidne september har Eders Kongl. Maj:t anbefallt kammarkollegium att inom den 22 dennes inkomma med underdånigt utlåtande öfver landtförsvarskomiténs den 19 Juni innevarande år afgifna förslag till allmännna grunder för öfvergång från den nu varande till ny härordning så vidt angår de rörande rust- och rotehållen i 10, 11, 14 och 19 punkterna af förslaget upptagna bestämmelser, jemförda med det af skattereglerings-komitén den 13 i förstnämnda månad afgifna förslag angående rustnings- och roteringsbesvären; och får med anledning häraf kollegium i underdånighet anföra:

Vid förslaget i 10:de punkten, att rekryteringen af manskap vid rust- och rotehållsregementena skulle upphöra omedelbart efter härordningsförslagets antagande, och att under återstående delen af det år, då detta skett, ledigblifna nummer skulle i stället besättas med volontärer, har kollegium ansett sig endast böra fästa uppmärksamheten derå, att rotehållare och följaktligen äfven rusthållare, enligt kongl. resolutionen på allmogens allmänna besvär den 29 november 1756, § 27, icke äro skyldige att mottaga volontär för roten eller rusthållet; hvilken omständighet likväl icke torde utgöra något hinder för att i sammanhang med rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning ålägga vederbörande en dylik förpligtelse; och då dessutom volontären icke är berättigad till

någon lega, utan endast till de löneförmåner i öfrigt, som af roten eller rusthållet böra utgå, synas rote- och rusthållarne sakna anledning att emot denna anordning göra någon invändning.

I 11:e punkten har komitén bland annat föreslagit, att, då rusthållsmanskap afgår eller enligt 14:de punkten öfvertages af staten, skulle mundering och persedlar till staten öfverlemnas, så ock den afgångne ryttarens häst med tillhörande persedlar. Detta förslag, hvilket, beträffande hästar med tillhörande persedlar för de nummer, som äro anslagna eller indragna till vissa ändamål, på enahanda sätt, utom i fråga om tiden för öfverlemnandet, framställes i 19:de punkten under litt. a, måste enligt kollegii åsigt innebära, att rusthållaren till staten skall afstå eganderätten till mundering med flera persedlar samt hästen. I motiven till förslaget yttras, att komitén, i fråga om skyldighet för rusthållare att vid manskapets afgång till staten öfverlemna mundering och persedlar samt vid ryttares afgång likaledes häst med tillhörande persedlar, i hufvudsak anslutit sig till de år 1878 i detta afseende föreslagna bestämmelser; och vid nämnda års riksdag har ett större antal motionärer i andra kammaren hemställt att, för underlättande af öfvergången från nu varande till då föreslagen ny härordning, måtte bestämmas, att vid karls afgång från rusthåll skulle till statsverket utan ersättning öfverlemnas häst och persedlar vid uppsutna regementen och kårer, men blott persedlar vid de afsutna, allt i mönstergilt skick enligt gällande bestämmelser. Särskilda utskottet vid samma riksdag har deremot yttrat, att bifall till denna motionärernas hemställan skulle innebära ett ingrepp från statens sida i rust- eller rotehållarnes eganderätt till hästar och persedlar, ett ingrepp, hvars befogenhet syntes utskottet kunna med skäl ifrågasättas, samt att det med nämnda hemställan afsedda ändamål, att bereda staten rätt att använda hästarne och persedlarne, äfven vunnes genom rust- och rotehållares förpligtande att utan ersättning tillhandahålla statsverket desamma, så länge de kunde användas för det med dem afsedda ändamål; i hvilken syftning utskottet för den skull ansett sig böra affatta sitt förslag, helst det vore antagligt att, om eganderätten till hästarne stannade hos rust- eller rotehållarne, desse komme att egna hästarne en omsorgsfullare vård än hvad måhända eljest blefve fallet. Denna åsigt har jemväl af skattereglerings-komitén blifvit omfattad, i det densamma beträffande rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning föreslagit under litt. s, att den häst och de persedlar, som å rusthåll eller rote funnes, då karl afginge, vakanskontrakt blefve uppsagdt eller ock utan föregången uppsägning tilländaginge, äfven derefter, och så länge hästen eller persedlarne kunde för det med dem afsedda ändamål be-

gagnas, skulle af rust- eller rotehållare utan ersättning tillhandahållas staten. Nödig öfverensstämmelse saknas alltså emellan afskrifningsplanen och landtförsvarskomiténs här ifrågavarande förslag.

Att rust- eller rotehållaren, så länge han har skyldighet att anskaffa remonter och nya munderingar med flera persedlar, får såsom sin egendom behålla den gamla nummerhästen och de persedlar, som icke vidare äro för militära ändamål användbara, synes vara fullt rigtigt. Den tunga, som rustningen eller roteringen medför, blifver derigenom i någon mån minskad. Men förhållandet ställer sig annorlunda, sedan nämnda skyldighet af staten öfvertagits. Då för rust- och roteringsbesvären åtnjutes direkt understöd i rusthållsräntor och andra förmåner, lärer vederbörande rust- eller rotehållares eganderätt i ifråga varande hänseende ingalunda kunna anses obestridlig; och i alla händelser synes ingen obillighet eller rättskränkning ligga deruti, att rust- och rotehållarne, emot befrielsen från skyldigheten att anskaffa remonter och nya munderingar med flera persedlar, till kronan afstå eganderätten till de gamla nummerhästarne och de kasserade persedlarne. Det torde härvid möjligen göras den invändning, att en del rusthållare för rustningen åtnjuter förmåner, som i värde motsvara eller till och med öfverstiga hela rustningskostnaden, hvarigenom de således icke hafva någon fördel af rustningsbesvärets afskrifning, och rigtigheten häraf bekräftas af åstadkommen utredning i ärendet; men med desto mindre skäl lärer under sådana förhållanden påstående om eganderätt till häst och persedlar kunna å rusthållarnes sida framställas. För den skull och äfven om möjligen uppkommande svårigheter att hålla reda på rätte egaren till rustningspersedlarne och hästen, sedan de upphört att af rust- eller rotehållaren vårdas och underhållas, icke förtjena något afseende, anser kollegium sig böra biträda det af landtförsvarskomitén i förevarande fall afgifna förslag; hvilket dock torde böra ändras derhän, att detsamma må anses omfatta äfven häst vid roterade kavalleriet.

Enligt komiténs förslag i 14:de punkten skulle allt vid öfvergångstidens slut qvarvarande indelt manskap af staten öfvertagas; och då, detta oaktadt, den del af samma manskap, som derförinnan varit med torp försedd, borde vid denna förmån under återstående tjenstetiden bibehållas, så skulle rust- eller rotehållare af staten erhålla det medelvärde af torpets afkastning, som för hvarje regemente beräknades, mot skyldighet att fortfarande såväl underhålla som under soldatens (antagligen äfven ryttarens) frånvaro bruka ifrågavarande torp. Den medelafkastning, som härvid torde afses, finnes i det af kammarrådet Anderson den 15 September 1874 afgifna betänkande, angående sättet och vilkoren

för grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning, angifven och beräknas (tab. n:o 17) särskildt för hvarje regemente eller kår till visst belopp för hvarje qvadratref åker samt för hvarje qvadratref äng och hagmark utan afseende å egornas bättre eller sämre beskaffenhet eller å andra större eller mindre förmåner, som med torpets innehafvande kunna vara förenade. Men om denna beräkning kunde anses tillfyllestgörande för bestämmande af medelvärdet å rustnings- och roteringsprestationerna för ett rusthåll eller rote, så skulle densamma nu utan tvifvel visa sig i de allra flesta fall vara otillfredsställande, då frågan gäller att bestämma den godtgörelse, som borde rust- eller rotehållaren tillgodokomma för torpets fortsatta upplåtande åt ryttaren eller soldaten. Särskild uppskattning torde ej heller böra ifrågasättas, utan kollegium anser för sin del förhållandet lämpligast kunna och böra ordnas på det sätt att, der med torp aflönadt, indelt manskap vid den af komitén föreslagna öfvergångstidens slut qvarstår i tjenst, rust- eller roteringsskyldigheten fortfarande af rusthållet eller roten utgöres efter samma grunder, som för effektiva rusthåll eller rotar under öfvergångstiden varit gällande. En ändring i sådant syfte af här ifrågavarande förslag synes äfven öfverensstämma med den af skattereglerings komitén beträffande rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning under litt. d gjorda framställning. Men oaktadt manskapet sålunda för vissa rusthåll eller rotar icke komme att af staten öfvertagas vid den tid, då öfvergången från nu varande till den nya härordningen beräknas i allmänhet vara fullbordad, synas likväl rust- och rotehållare vid kavalleriet kunna bibehållas vid sin rätt och äfven skyldighet enligt förslaget att vid nämnda tidpunkt till staten öfverlemna hästen med tillhörande persedlar, om nemligen de värden, som i skattereglerings komiténs betänkande och det af kollegium, arméförvaltningen och marinförvaltningen den 10 dennes afgifna underdåniga utlåtande blifvit för rustnings- och roteringsprestationerna i deras helhet föreslagna, fördelas med visst belopp för hästen med tillhörande persedlar att i förevarande fall vid liqviderna mellan staten å ena, samt rust- eller rotehållaren, å andra sidan, lända till efterrättelse; och får kollegium i sådant afseende med någon jemkning af de i 1874 års betänkande (tab. n:o 18) gjorda beräkningar, i underdånighet föreslå, att följande värden måtte bestämmas: för häst- och sadelmundering vid lifregementets dragon- och husarkårer till 190 kronor, vid Smålands husarregemente till 180 kronor och vid skånska husar- och dragonregementena till 170 kronor samt för hästen vid Jemtlands hästjägarekår till 160 kronor.

Och slutligen får kollegium, angående förslaget i 19:de punkten under litt. a, åberopa sitt ofvan vid 11:te punkten afgifna yttrande med

tillägg att, på sätt af skattereglerings komiténs förslag beträffande rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning, pag. 244 litt c. c., jemväl framgår, gällande vakanskontrakt torde anses utgöra hinder för rust- och rotehållares förpligtande att, såsom i förevarande fall är föreslaget, redan vid öfvergångstidens början till staten öfverlemna hästar med tillhörande persedlar.

Deremot har kollegium i anledning af den nådiga remissen, som härmed återställes, ej funnit något att i öfrigt erinra vid landsförsvarskomiténs förslag.

Stockholm den 17 november 1882.

Underdånigst:

HANS FORSSELL.

FR. BERGSTRÖM. FR. M. SIVARD. TH. S. LUNDBERG.
Föredragande.
J. K. M. MARTIN. J. LÖFDAHL. STEN FORSBERG.

Hugo Boström.

Stockholm, 1882. Kongl. Boktryckeriet.